

yasa

Sayı: 05 Nisan 2005

04 mekan: Kız Kulesi, 06 söyleşi: Semih Balcıoğlu, 10 trend: dekorasyon, 14 yaşam rehberi, 16 iş dünyası: Meltem Kurtsan, 20 sağlık, 22 iş dünyası: hobi, 28 yemek kültürü: Sahrap Soysal, 30 kültür: tesbih, 34 sanat: Beral Madra, 38 sanat: denizaltında sergi, 42 söyleşi: Nazan Moroğlu, 44 stil: Bahar Korçan, 50 yaşam: parfüm, 52 tarih: Türk Prometheler, 56 gezi: Arboretum, 58 söyleşi: Gülriz Sururi, 62 macera, 66 konsept: yoga, 70 sinema, 72 kitap, 74 Yaşar kısılar, 76 english summaries

Yaşar

“Yaşa”m sorumluluk gerektirir...

Küreselleşen dünyada kurumların da ekonomik faaliyetlerine ilaveten sosyal sorumlulukları bulunmaktadır. Şirketlerin doğal amaçları gibi görünen karlı çalışmak, aslında, tüm paydaşlarına karşı yükümlü olduğu ekonomik sorumluluğudur. Toplumsal sorunların çözümüne katkıda bulunmak ise kurumsal sosyal sorumluluktur. Tüm bu kavramlar özellikle son 10 yıldır konuşulmaya ve yazılmaya başlanmıştır. Amaç, küreselleşmenin faydalarının daha yaygın bir şekilde paylaşılmasıdır. Yaşar Topluluğu şirketleri, bu görevini doğrudan veya vakıfları aracılığıyla etkinlikle yürütmektedir.

Yaşar Topluluğu vakıfları eğitim bursu vermekte, eğitim yatırımlarını desteklemekte, kültür alanında ise arkeolojik kazılara verdiği desteklerle tarihi değerlerimize sahip çıkmaktadır. 31 yıldır yapılan ve artık gelenekselleşen DYO Resim Yarışmaları ise Türk modern resim sanatının gelişmesi için sürdürdüğümüz önemli bir faaliyettir.

Gıda konusundaki üretim faaliyetlerimizi, çiftçimizle el ele sürdürürken, onların eğitimi ve daha güvenli koşullarda üretim yapmaları için sağladığımız olanaklar, onlara verdiğimiz önemin göstergesidir. Pınar'ın 30. yılını kutladığımız bu yıl, ürün-

Bu sayımızda, konusunda ön plana çıkmış kadınlarımıza yer verdik. Kadınların toplumda birçok sorumluluğu var. Bunların arasında en önemlilerinden biri de sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi sorumluluğu.

lerimizin güvenilirliği ile yarattığımız markanın gururunu taşıyoruz. Yıllardan beri daha kaliteli, daha sağlıklı ve yeni Pınar ürünlerini sunarken, müşterilerimizi sadece tüketiciler olarak görmedik. Onlar bizim en önemli paydaşlarımızdır. Yakın zamanda ise yoksulluk sınırında yaşayan insanlarımıza gıda yardımı sağlayabilmek için, Gıda Bankası projesine imza attık. Önemli toplumsal sorunların çözümüne katkıda bulunduğumuz için mutluyuz.

Yaşar Topluluğu, etik değerler ve kurumsal sosyal sorumluluğunun bilinciyle küresel bir topluluk olma yolunda emin adımlarla yol alıyor.

Değindiklerim ve değinemediklerimle topluluğumuz etik ve kurumsal sosyal sorumluluğunun bilincinde hareket etmektedir. Evet... Yaşam sorumluluk gerektirir. İçinde yaşadığımız ülkemizde ve dünyada, yaşam kalitesinin arzuladığımız düzeye gelmesi için, kişisel ve kurumsal olarak sorumluluğumuzun gereklerini en iyi şekilde yerine getirmeliyiz.

Sorunlu değil ama sorumlu bir yaşam sürdürmeniz dileğiyle...

Sevgiyle kalın,

Feyhan Kalpaklıoğlu
Yaşar Holding Yönetim Kurulu Başkanı

Kapak görseli: serimaj / imagebank

fotoğraf: Alptekin Baloğlu

yaşa

Yaşar Holding A.Ş. Adına Sahibi
Feyhan Kalpaklıoğlu

Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Yaprak Özer

İçerik ve Tasarım
indeks:

indeks içerik-iletişim danışmanlık
Kore Şehitleri Cad. No:28 Atılım İş Merkezi
K:4 D:4 Zincirlikuyu-İstanbul
Tel: 0212 347 70 70 **Faks:** 0212 347 70 77
e-mail: indeks@indeksiletisim.com
web: www.indeksiletisim.com

Yazı İşleri

Yayın Editörü: Fülay Yaşa
Yazı İşleri Editörü: Ayşe Erden

Haber Merkezi:
Umut Bavlı, Elif Erdem
Demet Şeker, Lucy Wood

Tasarım

Gündüz Hakan Savaşer
Görsel Yönetmen

Esen Ataman Kürklü
Uygulama
Serkan Bengin

Renk Ayrımı

Stampa
Basım

Doğan Ofset
Yayın türü
Yerel - Süreli

Adres:

Yaşar Holding A.Ş. İstanbul Temsilciliği
Setüstü Kabataş No: 23 İstanbul

Telefon: 0212 251 46 40
Faks: 0212 244 42 00

e-mail: yasadergi@yasar.com.tr

Yaşa Dergisi'nde yayımlanan yazı ve fotoğrafların tüm hakları ile Yaşa logosu Yaşar Holding A.Ş.'ye aittir. Kaynak gösterilerek dahi olsa Yaşar Holding A.Ş.'nin yazılı izni olmadan kullanılamaz.

04

06

10

16

22

28

30

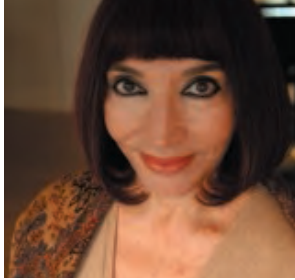
34

44

52

58

62

66

04 mekan: Kız Kulesi, 06 söyleşi: Semih Balcıoğlu, 10 trend: dekorasyon, 14 yaşam rehberi, 16 iş dünyası: Meltem Kurtsan
20 sağlık, 22 iş dünyası: hobi, 28 yemek kültürü: Sahrap Soysal, 30 kültür: tesbih, 34 sanat: Beral Madra, 38 sanat: denizaltında sergi,
42 söyleşi: Nazan Moroğlu, 44 stil: Bahar Korçan, 50 yaşam: parfüm, 52 tarih: Türk Prometheler, 56 gezi: Arboretum,
58 söyleşi: Gülriz Sururi, 62 macera, 66 konsept: yoga, 70 sinema, 72 kitap, 74 Yaşar kısımlar, 76 english summaries

Kızkulesi'nden İstanbul'a bakmak

Boğaz'ın orta yerinde İstanbul'a yüzyıllardır tanıklık eden bir güzellik Kızkulesi... Yalnızlığın, aşkın, ulaşılmazlığın simgesi. Yakın zamana kadar onu yalnızca uzaktan seyredebiliyorduk. Ama şimdi, İstanbul'un o müthiş manzarasını hoş bir yemek eşliğinde seyre dalabileceğimiz bir mekan Kızkulesi.

İstanbul, adına nice şiirler yazılan, şarkılar besteleyen, filmlere konu, ressamlara ilham olan yedi tepeli güzel şehir. Yahya Kemal Beyatlı'nın "Sade bir semtini sevmek bile güzel" dediği, Orhan Veli'nin orta yerini sinemaya benzettiği şehir İstanbul... Ve böylesi bir şehirde insanlara göz kırpan bir güzellik, Kızkulesi. Yalnızlığın, aşkın, ulaşılmazlığın simgesi...

Kızkulesi efsaneleri

Kızkulesi, Antik Çağ'dan bu yana İstanbul'a tanıklık ediyor. Savaşlar, yangınlar, depremler, aşklar, yalnızlıklar... Bizse onu hep uzaktan seyrettik, dilden dile dolaşarak bugünlere kadar gelen efsaneler anlattık. Bunlardan biri, sonu hüznü biten bir aşk hikayesiyle ilgili. Hero Afrodit'in rahibelerindendir ve aşka yasaklıdır. Leandros'la karşılaşır ve birbirlerine aşık olurlar. Her gece, sevgiliyle buluşmak için karşı kıydan yüzerek Kızkulesi'ne gelen Leandros'a yol göstermek için, sevgilisi ateş yakar. Bir fırtınalı gecede genç kızın yaktığı ateş söner ve Leandros yolunu kaybederek Boğaz'ın karanlık sularında boğulur. Bunun üzerine Hero da kendini Kızkulesi'nden Boğaz'ın sularına bırakır.

Kızkulesi'yle ilgili bir diğer hikaye, Bizans kralının kızıyla ilgili olanıdır. Kahinler krala kızının on sekiz yaşında yılan sokmasından öleceğini söylerler. Kral, bunu önlemek için denizin ortasındaki kayalıklara bir kule yaptırıp, kızını buraya yerleştirir. Ancak bir gün kuleye gönderilen bir meyve sepetinin içinde gizlenen bir yılan, prensesi sokup öldürür.

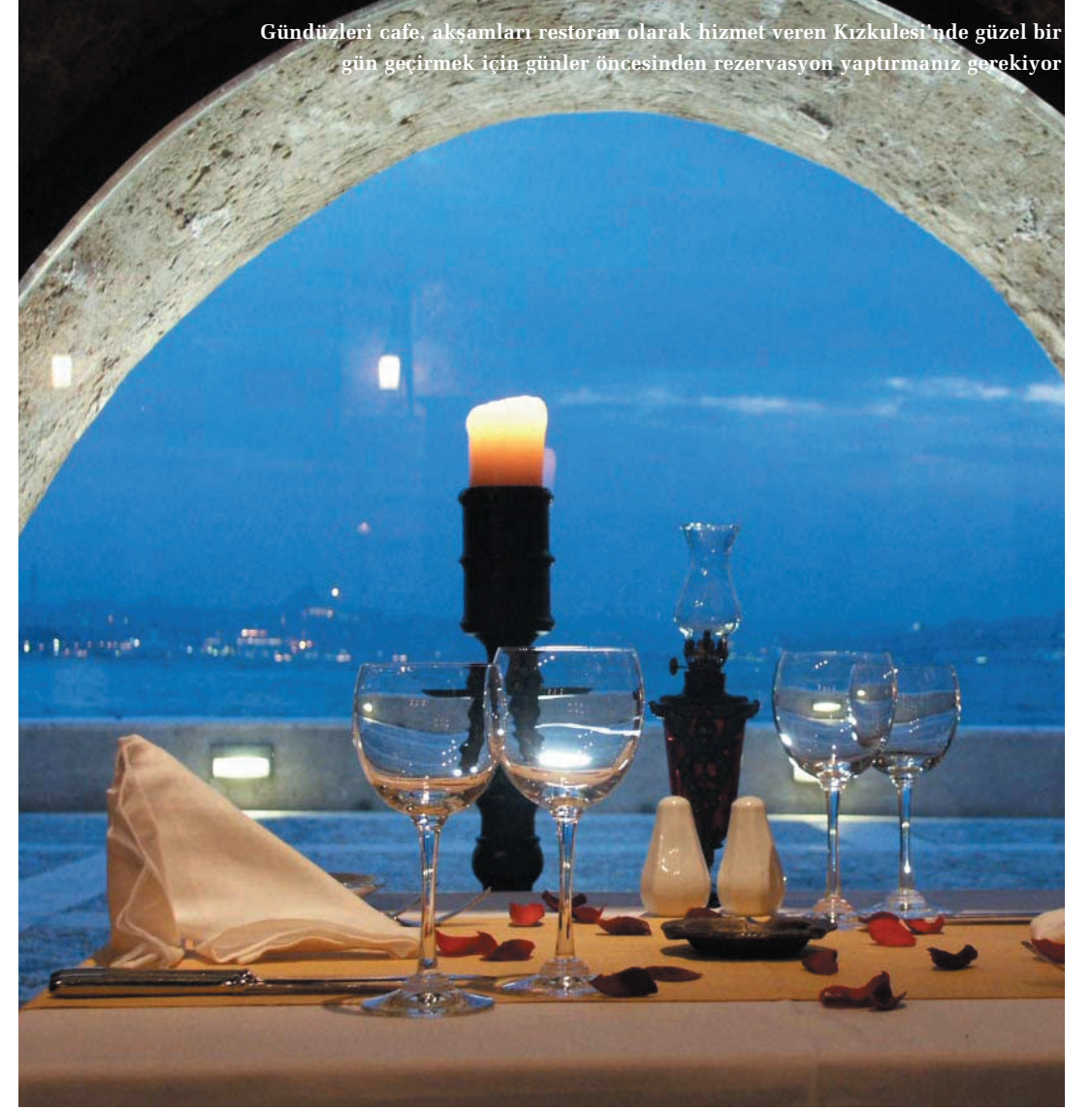
Anıt mezardan deniz fenerine...

Öyküsü 2500 yıl öncesine dayanır Kızkulesi'nin. Mimarî yapılanma süreci MÖ 341'de Komutan Chares'in, eşi için mermer sütunlar üzerine bir anıt mezar yaptırmasıyla başlar. Kule, MÖ 410'da Boğaz'ın giriş ve çıkışla-

rını kontrol eden bir gümrük istasyonu haline getirilir. MS 1110'larda ilk belirgin yapı (kule), İmparator Manuel Comnenos savunma kulesi olarak inşa ettirilir. Kule, İstanbul'un fethi sırasında savunma amaçlı, Osmanlı dönemindeyse bir gösteri platformu olarak kullanılır. 1509 depreminde zarar gören kule, daha sonraki yıllarda tekrar inşa ettirilir ve gemilere yol gösteren deniz feneri görevini üstlenir. Kulenin Osmanlı dönemindeki son büyük onarımı 2. Mahmut döneminde (1808-1839) yapılır ve kuleye bugünkü şekli verilir. Kule, 1830 yılında kolera salgınının şehre yayılmaması için karantina hastanesine dönüşür.

Kızkulesi'nin büyümlü atmosferi

Kızkulesi yaklaşık beş yıldır bütün tarihi birikimlerini ve güzelliğini insanlarla paylaşmak adına restoran ve cafe olarak hizmet veriyor. Yüksekliği 18 metre olan Kızkulesi, beş kat ve bir de asma kattan oluşuyor. Kule'nin asma ve birinci katında akşamları canlı müzik yapılan restoranı yer alıyor. Restoran gündüz kafeterya olarak İstanbulluları alıyor. Mekanın diğer katları hediyelik eşya satışı için ayrılmış. Üst kule bölümünde ise Boğaz'ın her yakasını gören eşsiz bir manzara hakim. Kızkulesi, İstanbul'un çok özel bir konumunda olduğu için ulaşım, belirli saatlerde sağlıyor. Siz de Boğaz'ın tam ortasında İstanbul'u seyre dalabilir ve Kızkulesi'nin büyümlü atmosferinde romantik bir gün geçirebilirsiniz. İstanbul'a bir de Kızkulesi'nden bakmaya ne dersiniz?

Gündüzleri cafe, akşamları restoran olarak hizmet veren Kızkulesi'nde güzel bir gün geçirmek için günler öncesinden rezervasyon yaptırmanız gerekiyor

Kızkulesi'nin büyümlü atmosferinde İstanbul'u seyre dalarak romantik bir gece geçirebilirsiniz.

Semih Balcıoğlu'nun ilk karikatürünün üzerinden tam 62 yıl geçti. Balcıoğlu yarım asırdan daha uzun bir süredir karikatür çiziyor. Türkiye'nin siyaset, sağlık, ekonomi, eğitim, kadın hakları ve enflasyon gibi pek çok sorununu, mizahi yaklaşımıyla karelerinde hicvediyor. Karikatürcüler Derneği'ni kuran ve Türkiye'de üç boyutlu karikatürü gerçekleştiren ilk sanatçı olan Balcıoğlu'nun imzasına 40 bini aşkın karikatürün ve 27 kitabın altında rastlamak mümkün. Üzerinde çalışmaları devam eden iki kitabı da çok kısa bir süre sonra yayınlanacak. Uzun yıllar gazetecilik de yapan Balcıoğlu, artık tüm çizimlerini evde gerçekleştiriyor ve elden teslim ediyor. İnternet ve cep telefonu kullanmıyor. “Zor olmuyor mu?” sorusuna cevabı çok net “Hayır”. Hatta bu arada küçük bir itirafta da bulunuyor. “Makinelere o kadar karşıyım ki, karikatürlerimde makine görmemiz çok zordur.” Yaşa Dergisi için evinde bulduğumuz Balcıoğlu, binlerce karikatürünün arasından, Türkiye'ye ve yaşama dair bakışını ifade eden karelerini seçti. Bu sayfalarda Semih Balcıoğlu'nun gözünden Türkiye'yi ve hayatı göreceksiniz.

Karikatürcü gözüyle Türkiye nasıl bir ülke?

Bununla ilgili bir anekdot anlatayım. Yıllar önce Bülent Ecevit'in Meclis'teki odasına, karikatürlü bir röportaj yapmaya gitmiştim. “Karikatürcülere hem üzülüyorum, hem de acıyorum. Türkiye'deki olaylar o kadar komik ki, karikatüre komik unsur katabilmek için yabancı meslektaşlarınıza oranla daha çok yoruluyorsunuz” dedi. Bülent Bey haklıydı. Çünkü Türkiye'de olaylar gerçekten çok komik ve buna ekstradan komik bir unsur katmak çok zor. Bu ülkede kültür bakanı mezbaha açıyor. Dünyanın başka bir yerinde bir seyyar köftecinin camında “Hiçbir yerde şubemiz yoktur” yazısını görmezsiniz. Ama Türkiye'de bütün bunlar her gün yaşanıyor. Necmettin Erbakan başbakan iken harada basın

yorum. Bir sürü terslik yaşanıyor. Kedi karikatürüne kızılmasına çok gülüyorum. Bugüne kadar 40 binin üzerinde karikatürüm yayınlandı. Şükrü Saraçoğlu'nun başbakanlığından beri karikatür çiziyorum. Her başbakanı ne hallere koyduk, hiçbirini kalkıp bir şey söylemedi. Teşekkür ettiler. Çünkü diğer ülkelerde başbakanlar kendi karikatürünü bir gazetede ya da dergide görmediğinde üzülür. “Acaba çalışmıyor muyum, eleştirecek bir tarafımı bulamıyorlar mı?” diye düşünürler. Bizde son yıllarda öyle bir şey olmuyor. Kedi karikatürü nedeniyle ne hallere geldik. Özal cumhurbaşkanı olduktan sonra onu penguin olarak çizdim. Telefon edip teşekkür etti. “Frak giydiğimde gerçekten de penguene ne kadar çok benziyormuşum” dedi. Günümüzle geçmiş arasındaki fark bu işte.

Ne tür eleştirilerle karşılaştınız?

Bu başbakanlara göre değişiyor. En hoşgörülü başbakan rahmetli İsmet Paşa'ydı. Sonra oğlu Erdal İnönü, ardından Turgut Özal gelir. Bülent Ecevit ise Ankara'da Ulus Gazetesi'nde benim genel yayın müdürlüğümü yaptı. Çok çağdaş bir insan. Ama nedense karikatürdeki eleştiriye çok fazla tahammülü yok. Aslında bir şey yapmaz. Mahkemeye filan vermez, ama selamı sabahı altı ay keser. Yolda gördüğünde kaldırım değiştirir. Rahmetli Nihat Erim başbakan olduğu zaman özel kalem müdürü telefon ederdi. “Beyefendi dünkü karikatürünüzü çok beğendi. Orijinalini rica ediyor. Lütf eder seniz evinin duvarına asacak” derdi. Aslında bu cümlemin meali, “Kardeşim senin çizecek başka bir şeyin yok mu?” Bu da çok komik bir tutum tabii. Tansu Çiller'le ilgili “Galeri Çiller” diye bir kitap çıkardım, bir sorun yaşamadım. Süleyman Demirel de bir şey yapmaz, ama patrona şikayet eder. Patron gelir, “Geçen gün İzmir'de Efes Otel'i'nde ayağı gördüm. Senden şikayetçi. Bir 15 gün çizmeyiver, sonra tekrar çizersin!” derdi.

“Sorunsuz yerde karikatür olmaz”

“Karikatür hiçbir zaman iktidardan, güçlüden yana olmaz. Eğer iktidardan, güçlüden yana olursa; karikatürün içindeki komik unsur, karikatürcünün kendisi olur.”

toplantısı yaptı. Basın toplantısı bakanlıkta, vilayette, otelde olur da harada basın toplantısı mı yapılır? Türkiye'de olaylar zaten komik ve çarpıcı. Ama bir insanın gülebilmesi için mutlu olması gerekir. Türkiye'de güler yüzlü insanı çok az görüyorum. Güler yüzlü birini gördüğümde içim azalıyor. Bir kafeye oturduğunuzda güler yüzlü birini görmek o kadar zor ki. Bunu ekonomiyeye, mutluluğa, pek çok nedene bağlayabilirsiniz.

Türk insanı nelere daha sık gülüyor?

Bir-iki başbakan, Türkiye'yi “Küçük Amerika yapacağız” diye diye sonunda yaptı. ABD mizahına baktığımızda ABD halkı bantların içindeki küfürlere gülüyor. Bizde de bu bir ekol tarafından yapılmaya başlandı. Bunu bir dergi, iki dergi yapmaya başladıktan sonra bir kuşak bunlara gülmeye başladı. Ama gerçek mizah bu değil. Gerçek mizah bambaşka. Saygın bir mizah. Gülmek çok çağdaş, çok sağlıklı bir şey. Ama her şeye de gülünmez tabii. Bir de “karikatür güldüren bir sanat” deniyor. Ama karikatür yalnızca güldüren bir sanat değil. Karikatür güldürür, ama karikatürcünün esas görevi düşündürmek. Çünkü karikatürde bir mesaj verirsiniz. Bu mesajın illa ki güldürmesi gerekmez. Ama muhakkak ki bir düşündürme payı olmalı.

Siz nelere gülersiniz?

Gülünecek her şeye gülerim. Baktığım zaman mesleğim açısından bu memlekette gülünecek çok şey görü-

Bunların hepsini gördüm. Hepsinin bir damarı var. Sonuçta onlar da insan, bizim malzememiz de insan.

Günde kaç karikatür çizersunuz?

Gazeteye haftada 6 karikatür çiziyorum. Bunun dışında özel sergilerim, kitaplarım ya da anlaşmalı olduğum firmalar, dergiler için karikatürler çiziyorum. Yıl bazında değerlendirdiğimizde yaklaşık 400 karikatürü buluyor. Çizmediğim gün yok. 60 yıldır çiziyorum ve hala günde 10-12 saat çalışırım. Ancak çalışmayla bir noktaya varabilirsiniz. Sanatta aynı noktada kaldığınızda bile gerilemiş sayılırsınız. İleri gitmek için hep çalışmak gerekir.

08 söyleşi: Semih Balcıoğlu

Karikatür nasıl bir sanat dalı?

Karikatür, çizgi ve mizah sanatı. Ama mesaj veren bir sanat. Bence çok önemli bir sanat. Hatta bana, 21. yüzyılın ve ondan sonraki dönemlerin baş sanatı gibi geliyor. Her şeyi karikatürle yapmaya başladık. Çocukların çantalarının üzeri, defter kapakları, afişler hep karikatür oldu. Gazete reklamlarına mizah girdi. Bundan birkaç yıl önce Münih Güzel Sanatlar Akademisi'nin resim bölümünün sergisine gittim. Resim bölümünün sanatçılarının eserlerinin yüzde 90'ında espri vardı. Karikatür bu yönde ilerliyor. Yalnızca gazete ve dergide kalmıyor. Hayatın her alanına etki ediyor. Çünkü çok önemli ve vurucu bir sanat. Altını çizerek söylüyorum, aynı zamanda çok zor bir sanat.

50 yıl önce üniversitede grafik okumak ve bitirmek bir vizyon meselesi mi tesadüf mü?

Grafik okumayı bırakın, “Akademiye gideceğim” dedğim zaman bile annem, “Oğlum aç kalacak” diye bir hafta ağladı. Neyse ki babam, “Karışma, eğer istediği yere gidemezse, istediği mesleği elde edemezse daha çok ağlarsın” dedi. Baba desteği vardı. Bir de ben çok şanslı bir insanım. Ailemin tüm fertleri karikatürle ilgileniyordu. Karikatür çıkan gazeteler alınır, eve mizah dergileri girerdi. Hatta abilerimin ikisi de Galatasaray mezunuydu ve Fransa'daki iki mizah dergisine abone olmuşlardı. Her hafta onlar da gelirdi. Çocukluğumda evde hep karikatür konuşulurdu. Böyle bir ortamda büyüyen bir çocuğa “Oğlum sen ne olacaksın” dendiğinde tabii ki “Karikatürcü olacağım” der. Ama ailede benden başka eli çizgi tutan insan da yoktu. Cetvelle bile çizgi çizemiyorlardı. Bu bakımdan çok şanslıyım. Bir yandan yetenek, bir yandan da istek gerekiyor.

Bir karikatürcü nasıl yetişir?

Karikatürcü dünyanın her yerinde aynıdır. Dünyanın ön-

de gelen tüm karikatürcülerini tanıdım ve dostluk ettim. Alman'ı, ABD'liyi fark etmiyor hepsi aynı. Karikatürcüye yakından bakarsanız, herkes kendini çizer. Herkesin çizgisi kendisidir. Bir karikatürcünün çizgisinin çok kuvvetli olması lazım. Çünkü müzikte nota ne ise bizim için de çizgi o. Çizginiz iyi değilse meramınızı anlatamazsınız. Deseni, resim kurallarını çok iyi bilmeniz gerekir. Bir pencereniz olmalı ve dünyaya oradan bakabilmelisiniz. Mutlaka sanat tarihini bilmeniz gerekir. Hangi ülkede çalışıyorsanız, o ülkenin sosyal yaşantısını çok iyi bileceksiniz. Karikatürcü öyle kolay yetişen bir insan değil. Baktığınız zaman her ülkeden ancak 3-4 tane karikatürcü çıkabiliyor.

Sizin çizginiz ne zaman oturdu?

Beyin öyle bir şey ki okuya okuya geliştirebilirsiniz. Çizgi de çize çize geliştirilir. Bugünkü çizgimi ilk başladığım gün çizemezdim. Yıllar içerisinde çizgimi geliştirerek bugüne geldim. En zoru da o. Kendi çizgini geliştirebilmek. Çizgimin oturması en az 10 yılı buldu. Aslında bu, karikatür sanatı için çok kısa bir süre.

Gazeteye her gün karikatür çizmek yaratıcılığınızı engellemiyor mu?

Gazetenin karikatür işlerini üç gün içerisinde bitiriyorum. Geriye kalan 4 günde araştırma yaparım, notlar çıkarırım. Bana “Gel, gazetede otur, çiz” dediler, istemedim. Çünkü 40 yıl gazetede çalıştım. Çizmek için oturursunuz, kahveci gelir “Abi şuraya bir kuş çiz” der, sonra da kahveyi karikatürün üstüne koyar. Biri gelir, “Abi ne çiziyorsun? Bence onu boşver, bunu çiz” der. Üçüncü derecede bir konu önerir. Bunların hepsini yıllarca yaşadığım için gazeteye gidip çizmem. Artık burama geldiği için evde çalışıyorum. En rahat çalıştığım yer evim. Her pazartesi gider 6 karikatür teslim ederim. Arada aktüel bir şey olursa hemen çizer götürürüm.

Gençliği yakalamak için neler yapıyorsunuz?

Çağdaş karikatür neyi öngörüyorsa onu yapmak isterim. Hiçbir zaman eskiye dönmek istemem. Çünkü dünya, Türkiye, insanlar değişiyor. O bakımdan bugünün insanı neye gülüyor, neyi istiyorsa ve o günün konusu her ne ise ona göre çizmek gerek. Sonuçta biz okurun emrindeki insanlarız. Kafasındaki sorun ne ise onun karikatürünü verebilmemiz lazım. Kendi sorununu görmesi lazım. Öğrenciyse öğrencinin sorununu, memursa memurun sorununu vereceksiniz. Ama hiçbir zaman karikatür iktidardan, güçlüden yana olmaz. Eğer siz iktidardan, güçlüden yana olursanız karikatürün içindeki komik unsur, karikatürünün kendisi olur.

Sizin karikatürlerinizde argo yok ve siyaset daha sık yer alıyor. Ama genç karikatürcülerin çoğu argoya dayalı ve siyaset içermeyen karikatür yapıyorlar. Aynı kitleyi kalayabilmeniz nasıl mümkün olabilir?

Onlar, kendi kuşaklarının karikatürünü yapıyorlar. Onların okuyucusu başka, benim okuyucum başka. Bu da doğal. Her dükkanın müşterisinin ayrı olması gibi bir şey. Karikatürcü, karikatürünü hangi tabakaya çekeceğini çok iyi bilir. Hitap edilen kitlenin ortalamasını almak lazım. İlla ki bu tarafa çiziceğim diye bir şey yok. Genç çizerlerin kendi kitleleri arasında da benim kitlelerim arasında da okuyucuları var. Bunun bir ayrımı yok. Sanatın yaşı olmaz. Bir gün Oğuz Aral bana “Gençler daha iyi karikatür yapıyor” dedi. “Sanatın yaşı yok. İnsan kendini yetiştirir ve beynini beslerse yaşlanınca daha iyi karikatür çizer” dedim. Düşündü ve “Haklısın” dedi.

Yurtdışına baktığımızda, karikatürde ne gibi farklılıklar görüyorsunuz?

Siyasi karikatüre baktığımızda İngiltere ve ABD'de siyasi karikatür çok güçlü. Ama İtalya'da ya da Fransa'da çok güçlü değil. Norveç'te, Finlandiya'da karikatür iyi

değil. Çünkü sorunları yok. Sorun olmayan yerde karikatür olmaz. Dünya çapında öne çıkmış isimlere baktığımızda bir ara Mordillo çok parladı. Ama o tip karikatürün sürekli parlaması beklenemez. Bir çıkış gösterir ve ondan sonra düşüşe geçer. Mordillo şu an eskidi. Bunun dışında karikatürün sanat olduğunu ispat eden bir Adolph Born var. Karikatürün dehası sayılır. İngiliz Ralph Steadman da karikatür sanatında en beğendiğim isimlerden biri.

Türkiye'nin karikatüre bakışını konuştuk, karikatürcüye bakışı nasıl? Emeğinizin karşılığını aldınız mı?

Türkiye karikatürcüyü seviyor. Başladığımdan bugüne kadar başka hiçbir iş yapmadım. Hep karikatürden geçindim. Demek ki Türkiye, kendi ölçülerinde bunun yanıtını veriyor. Geçen aylarda Eskişehir'deydim. Anadolu Üniversitesi, Karikatür Müzesi açtı. Orada sergim vardı. Bu kadar yoğun ilgiyi çok az sergide gördüm. Eskişehir karikatürü ve karikatürcüyü çok seviyor. “İyi ki karikatürcü olmuşum” dedim.

Türkiye'yi karikatüre bakış açısından bölgelere ayırabiliyor musunuz?

Karadeniz'in espri potansiyeli çok zengin. İyi ki Temel var. Temel olmasa ne yapardık, diyorum. Ama bir şehir var ki sanata ve sanatçıya karşı nedense uzak duruyor. O da İzmir!

İzmir, sanat konusunda her zaman Anadolu'nun başkenti olarak görülmüştür ama...

İzmir'de nedense bütün karikatür sergileri, diğer illere oranla gereken ilgiyi görmüyor. İzmir'de yaşasam yanıtını veririm. Ama şu an için nedenini bilmiyorum. Oysa spor denince İzmir çok yatkın bir şehir. Resme bakınca, Yaşar Grubu'nun hazırladığı Dyo Resim Yarışması da çok güzel ve değerli, fevkalade başarılı bir sanat ça-

09

lışması. Müzik konusunda İzmir Fuarı'nın etkisi zaten biliniyor. Sanatın her alanında İzmir ön planda. Ama nedense karikatüre karşı soğuk ve ilgisiz. İzmir çok çağdaştır. İzmirli çok dostum var. Bu konuda İzmir'i eleştirdiğim karikatürü Eskişehir'deki sergimde çizdim ve gazetede de yayınlandı.

Gençlere neler öneriyorsunuz. Gereksiz taramadan kaçınırlar mı?

Evet, Oğuz Aral'ın nasihati bu. Gençleri çok seviyorum, çok iyi çiziyorlar. Hepsi çok iyi yoldalar. Yeni yetişenlere çok çalışmalarını öneriyorum. Çünkü sanatın hiçbir dalı tembellikle başarıya ulaşmaz. Hele karikatürde hiç ulaşılmaz. Zaten yetenekleri de var. Başarılı olacaklarına ve Türk karikatürünü daha ileriye götüreceklerine inanıyorum.

“Karikatür, çizgi ve mizah sanatı. Ama mesaj veren bir sanat. Bence çok önemli bir sanat. Hatta bana, 21. yüzyılın ve ondan sonraki dönemlerin baş sanatı gibi geliyor.”

Tasarım, duygulara yöneliyor

Gelip geçici olan ve çok paylaşılan eğilimler trendleri meydana getiriyor. Özellikle 1950’lerden sonra tüm dünyayı saran minimalizm akımı, yerini fazlalıklara, lükse ve ekstra ayrıntılara mı bırakıyor dersiniz?

12 trend: dekorasyon

Fazla bir şeye gerek yok. Her şey gereği kadar olsun anlayışını ve sadeliği temel alan minimalizmin, uzun yıllar boyunca etkisini sürdürdüğünü söylemek pek yanlış olmasa gerek. Minimalizmle birlikte, gereksiz detaylardan ve fazlalıklardan kaçınıldı. Fonksiyonellik ön planda tutuldu. Lüks tutum, daha doğrusu fazlalıklara yer veren anlayış, bu dönem boyunca pek ortalarda görünmedi.

Ancak içinde bulunduğumuz dönemde, dekorasyonda farklı kıpırdanmaların etkisini hissetmek mümkün. Hayal gücü ve yaratıcılığın etkisiyle ortaya çıkan fazlalıklar, tüketicilere göz kırpmaya başlıyor. Dekorasyon ve tasarım konusunun önemli isimlerinden biri, Koleksiyon Mobilya'nın sahibi ve tasarımcısı Faruk Malhan dekorasyon ve tasarım dünyasında yaşanan gelişmeleri anlattı.

Biçim ve fonksiyona verilen önem azalıyor

Koleksiyon Mobilya'da bu yıl sarı ve altın tonlarına oldukça sık rastlanıyor. Bunun yanı sıra gümüş rengi, platin rengi, siyah ve beyaz da ağırlığını hissettiriyor. Biçimlerde fonksiyonlara, ergonomi ve ortopediye verilen öncelik, biraz arka plana atılmış durumda. Faruk Malhan'ın deyişiyle, "Duygulara yönelen tasarımlarla, insanlar işin etine ve kemiğine dokunmaya başlıyor." Bunu şu şekilde açıklamak da mümkün: Tasarımcılar artık insanların, realist ve materyalist dönemden biraz sıkılmış olduklarının farkındalar. Bu dönemin biçimleriyle ve tarzıyla yaşamaktan kaynaklanan bir yorgunluk olduğunu görüyorlar. Bundan dolayı insanların hem bedensel hem de zihinsel olarak rahatlayabileceği ve dinlenebileceği tasarımlar ön plana çıkıyor. Önümüzdeki dönemde kullanılan materyallerde keten, ipek, kaşmir ve hasır kullanımı yoğunluk kazanıyor. İç kullanımda, doğal malzemelere dönüş dikkat çekiyor. Kuş tüyüne yönelik bir eğilim var. Özellikle yataklarda, ayçiçeğinden yapılan süngerler daha fazla kullanılıyor. Bu da doğal malzemeye yönelimin bir parçası. Pamuk, her zaman en çok kullanılan malzemelerden biri olarak yerini koruyor. Deriye olan ilgi, aynı şekilde devam ediyor. Ahşap kullanımı giderek artıyor ve artmaya devam edeceği söyleniyor. Ayrıca bu yılki tasarımlarda paslanmaz çeliğin ve camın ağırlığı hissediliyor. Bu malzemelerin hepsi özgürlük teması altında birleşiyor. Kullanılan malzemelerin tek tek kendileri değil de onların bir araya gelişleri daha büyük anlam taşıyor. Duygulara ulaşmak yine temel amaç. Malhan'a göre, bir ürün estetik olduğu andan itibaren fonksiyoneldir. Estetik aslında işlevsel sürecin bir parçası. Bir ürünün fonksiyonları ortadan kaldırıldığında estetik olması beklenemez. Ama estetik olan bir ürün, aynı zamanda fonksiyonel de olmalıdır.

Mobilya mekanı işgal etmemeli

Küçük ya da büyük mekanların nasıl döneceği konusuna gelince... Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, mobilyaların mekanı işgal etmemesi. Yani mobilya, mekanın, kullanımın ve yaşamın önüne geçmemeli. Aslında bir mekandaki mobilyaların varlığından çok, onların bıraktığı etki ve boşluk önemli. Kullanılan mobilyaların mimariye müdahale etmemesi, her birinin hem bağımsız hem bir arada var olabilmesi, işgal yaratmaması ve esnek olması gerekiyor. Mobilyalar, kullanıcıyla bir etki-tepki ilişkisine girerek, yerlerinden başka yerlere konulabilmeli. Bu denge sağlandıktan sonra, mekanın büyük ya da küçük olması bir şeyi değiştirmiyor.

Tasarımı etkileyen akımlar

Tasarımı etkileyen çeşitli akımlar var. Realist ve materyalist tutumlar, trendleri belirlemede önemli rol oynuyor. Bunlar tasarımı amaçları doğrultusunda kullanmaktan çekinmiyorlar. Bir ürünü en iyi şekilde ve en ucuza mal etmeyi tasarım olarak algılıyorlar. Fiyat endişeli tutumlar, giderek daha baskın hale gelerek hem tasarımı hem de tüketiciciyi belirlemeye başlıyor. Bu tavrı sergileyenler, gördükleri ve beğendikleri tasarımları kopya edip satmayı beceri olarak görüyor. Daha önce kullanılmış ve kabul edilmiş olan klasikleri yeniden düzenleyerek tüketiciciye sunan bir tutum var. Ayrıca buna rağbet gösteren bir tüketici kitlesi de var. Bu kitle genelde, ait olduğu sınıfa tam oturmamış ve kendileriyle ilgili sorgulama yapmayan insanlardan oluşuyor.

Bir de süper lüks tutumlar var. Bunlar ise sadece belli bir kitleye hitap ediyor. Bunların dışında kalan ve belli bir tutuma göre tasarım yapmayan tasarımcılar, özgün işler ortaya koyabiliyor. Başka bir deyişle, genel kabullere isyan eden ve başkaldıran tasarımcılar, yeniliği ve yaratıcılığı ön plana çıkarıyorlar. Çünkü tasarım bir şeyi icat etmektir, yeni ve yararlı bir şey yapmaktır. Artık, insanların maddi ihtiyaç ve algılarının bir adım ötesine gidebilen tasarımlar ön plana çıkıyor.

Her ülkenin tasarıma bakışı farklı

Tasarım hareketini genelde üç ülke yönlendiriyor. İtalya, Fransa ve Almanya. Bu ülkelerdeki ortak eğilim, aristokrasi, özgürlük ve pasteller içerisindeki çeşitlilik üzerine kurulu. Bir başka önemli noktaysa, takımlardan ve setlerden kopmaya işaret ediyor.

Tasarım konusu aslında her ülkede farklı algılanıyor. Ancak yapılan işler belli bir noktada kesişiyor. Değişimi yönlendiren tasarımcılar, ortak bir tutumla hareket ediyor. Gerek kullandıkları malzemelerle, gerekse kullandıkları renkler ve biçimlendirme tarzlarıyla birbirine paralel işler ortaya koyuyorlar. Buradaki asıl amaç, değişimi daha hızlı gerçekleştirebilmek. Toplumlar hızlı değişenler ve yavaş değişenler olmak üzere ikiye ayrılıyor. Özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde değişim çok yavaş gerçekleşiyor. Buralarda trendlerin oluşumu daha zor. 25-30 yıllık dönemleri kapsayan trendler var. Bu da zaten bir nesil anlamına geliyor. Bu ülkelerde malzeme kullanımındaki değişim de yavaş oluyor. Uzun yıllar boyunca seramiğin dışındaki malzemelere çok sıcak bakmayan kuzey ülkeleri, artık alüminyum, çeliği, keçeyi ve başka malzemeleri kullanmaya başladı. Önceki dönemlerde, çok sakın ve pastel renkleri tercih eden bu ülkelerin şimdi biraz daha canlı renkler kullandıkları dikkat çekiyor. Ama yine de çok parlak ve canlı renklere sık rastlanıldığı söylenemez.

Oysa Güney Avrupa ülkelerinde ve sıcak iklimlerde durum tam tersi. Bu ülkelerde değişim çok daha hızlı oluyor. Değişim konusunda özellikle İtalya çok hızlı davranıyor. Bu nedenle İtalya'da özgün tasarımlar daha fazla yer buluyor. Çünkü İtalya akışın ters yönünde hareket etmeyi seviyor. İtalyan tasarımcılar özellikle renkte, uyumun değil uyumsuzluğun tadını arıyorlar. Fransa İtalya'dan farklı. Fransa'da değişim biraz daha gösterişli oluyor. Fazlalıklar ve aksesuarlar göze çarpan ilk öğeler arasında. Lüks biraz daha devrede. Renkler uyum içerisinde ve coşkuyla kullanılıyor. Seçenekler de bir hayli fazla. Türkiye'ye gelince... Türkiye şu an itibarıyla izleyici konumunda. İç mekan düzenlemesinde çok yol alınmış olsa da tasarım alanında görülen eksiklikler kendini hissettiriyor. Türk tüketicisinin beğeni ve beklenti düzeyi geliştikçe, tasarımcıların daha özgün işler ortaya koyabileceğini söylemek mümkün.

13

Mobilyalar, kullanıcıyla bir etki-tepki ilişkisine girerek, yerlerinden başka yerlere konulabilmeli. Bu denge sağlandıktan sonra, mekanın büyük ya da küçük olması bir şeyi değiştirmiyor.

Fotoğraflardaki tasarımlar Koleksiyon Mobilya'ya aittir. Çekimler Koleksiyon Mobilya showroomunda gerçekleştirilmiştir.

Mutluluğa giden sekiz yol

Time Dergisi'nin, mutluluk formülleri arayan "mutluluk bilimi"yle ilgili yaptığı habere göre, para, iyi eğitim, yüksek IQ ve gençlik gibi özellikler sanıldığı gibi mutluluk getiriyor. Time'ın dayanağı ise bu konudaki araştırmaları derleyen ve böyle bir sonuca ulaşan Pennsylvania Üniversitesi'nden Psikolog Martin Seligman. Ortaya çıkan diğer sonuçlar şöyle: Evli insanlar bekarlara göre daha mutlu bir yaşam sürüyor. Günde üç saatten fazla televizyon özellikle de dizi izleyenlerin daha mutsuz olduğu görülüyor.

Arkadaş ortamı ve sosyalleşme mutluluk getiriyor. Günde bir iki kadeh alkol içenler, içmeyenlere göre kendini daha iyi hissediyor. 30-50 yaş arasındaki insanlar diğer yaş gruplarından daha mutsuz. Bunun nedeni daha az özgürlük ve daha fazla sorumluluğa sahip olmaları. Ayrıca işlerinde belli bir özgürlüğe sahip olanların ve özel hayatlarına yeterince vakit ayıranların daha mutlu olduğu ortaya çıkıyor. Peki bu durumda ne yapabiliriz? Kaliforniya Üniversitesi'nden psikolog Sonja Lyubomirsky de bu alanda yapılan araştırmalara dayanarak, sekiz maddelik bir reçete veriyor.

İşte mutluluğun reçetesi:

- 1- Şükredin:** Başınıza gelen güzel şeyleri düşünün ve bunları her hafta sonunda bir günlüğe not edin. Her hafta en az 3-5 maddeyi önemsizden daha önemliye doğru sıralayın.
- 2- Başkalarına iyilik yapın:** Markette sıranızı acelesi olan birine verin veya yaşlı bir komşunuza haftada bir yemek götürün. Başkalarına karşı yardımsever olmak hem kendinizi iyi hissetmenizi sağlayacak, hem de sizi başkalarının gözünde yüceltecektir.
- 3- Hayatın tadını çıkarın:** Anlık zevkleri görmezden gelmeyin. Psikologlar, beyninizde güzel anların fotoğrafını çekerek, üzgün olduğunuzda bunları yeniden hatırlamanızı tavsiye ediyor.
- 4- Akıl hocanıza teşekkür edin:** Hayatınızın dönüm noktalarında size yol gösterenlere müteşekkîr olduğunuzu söyleyin.
- 5- Affetmeyi öğrenin:** Affedici olmayanlar öfkelerinden kurtulamayıp sürekli intikam peşinde koşarken, affedenler geçmişleriyle barışarak huzurlu bir yaşam sürerler.
- 6- Ailenize ve arkadaşlarınıza zaman ayırın:** Ne kazan-dığınız para, ne iş, ne de sağlık, mutluluğunuzda güçlü ilişkiler kadar etkilidir.

- 7- Vücudunuza özen gösterin:** Yeterince uyumak, egzersiz yapmak, gülümsemek ve kahkaha atmak, kısa vadede ruh halinizi olumlu etkiler.
- 8- Zorluk ve stresle baş etmenin yollarını bulun:** Dini inançlar zorluklarla mücadele etmekte yardımcıdır. "Bu da geçecek", gibi telkinler, gerçekten inandığınız sürece, işe yarayacaktır.

Ne kadar mutlusunuz?

Aşağıdaki cümlelerin size uygunluğunu ölçek üzerinden belirleyin: (1: Doğru değil, 4: Kismen doğru, 7: Tamamen doğru)

- 1- Birçok yönden hayatım ideallerime uygun.
- 2- Yaşam koşullarım kusursuz.
- 3- Hayatımdan memnunum.
- 4- Şu ana kadar hayattan beklediklerimi elde ettim.
- 5- Yeniden dünyaya gelsem hayatımda neredeyse hiçbir şeyin değişmesini istemezdim.

Toplam skorunuz:

- 31-35: Hayatınızdan çok memnunsunuz.
- 26-30: Çok memnunsunuz.
- 21-25: Az da olsa memnunsunuz.
- 20: Ne memnunsunuz, ne değil.
- 15-19: Biraz huzursuzsunuz.
- 10-14: Memnun değilsiniz.
- 5-9: Hayatınızdan son derece memnuniyetsizsiniz.

Koleksiyoncular Çin sanatına bayılıyor

Çin'de, yapılan harcamaların özgürleşmesiyle birlikte, Çin sanatına ait pazar büyümeye başladı. Alıcılar 3 bin yıllık bronz kaplardan Çinli ressamların olağanüstü tablolarına kadar her şeyi topluyor. Çin'in nadide eşyalarının ve eserlerinin satılacağı müzayedede, çoğunluğu Çin'den olmak üzere 50'den fazla kişi, bu eserlere fiyatlarının çok üstünde değer biçerek satın aldı.

1960 ve 1970'li yıllardaki kültür devrimi sırasında, sanat koleksiyonculuğu bir burjuva işi olarak görülüyordu. Artık koleksiyonculuk sağlıklı bir biçimde geliyor. Uzmanlar, Çin'in varlığı ve gücü büyüdüğü sürece, Çin sanatına ait eserlerin fiyatının daha da yükseleceğini öngörüyor. Araştırmalara göre, Çinliler kendi sanat eserleriyle batılı sanat eserleri arasında neden bu kadar büyük fiyat farkı olduğunu henüz anlamış değil.

Örneğin geçen aylarda bir Picasso tablosu 104 milyon dolara satıldı. Çin'in Picasso'su olarak görülen Zhang Daqian'ın tablosu ise 1 milyon doların üzerinde satılıyor. Çinli koleksiyoncular Zhang'ın tablolarının yakında Picasso'nun seviyesine yükseleceğini tahmin ediyor. Çin'in sanat eserlerine karşı duyulan ilginin ve fiyatların artmasında, yeni zengin olmuş özellikle Çinli koleksiyoncuların payı çok büyük. Çin sanatıyla ilgilenenler için bu bir başlangıç. Ancak bilinmesi gereken birkaç şey var.

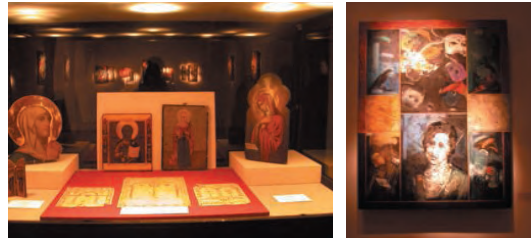
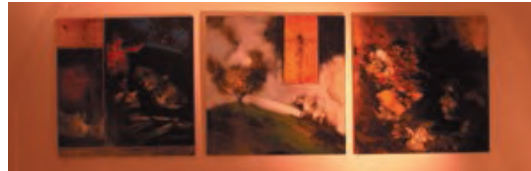
Eserleri adı bilinir ve güvenilir olan satıcılardan almak gerekiyor. Çünkü eserlerin kopyasını ve sahtesini yapmak, Çin'de sık rastlanan bir durum. Çin sınırları içinde satın aldığınız sanat eserlerinin son döneme ait olduğundan emin olmanızda fayda var. Bunun nedeni, 1949'dan önce yapılmış sanat eserlerini Çin dışına çıkarmanın yasak olması.

Beni ve köpeğimi sev

Yapılan araştırmalar, insanlar ve sahibi oldukları hayvanlar arasında ne kadar büyük benzerlikler olduğunu ortaya koyuyor. Araştırmacılar, sahibi olduğu hayvanla birlikte kişinin fotoğrafını çektikten sonra bu sonuca vardılar. Çünkü ortaya çıkan sonuçların çoğu, fotoğrafı çekilen kişi ve sahibi olduğu hayvanın gerçek bir çift gibi göründüklerini ortaya koyuyordu. Bu araştırma 36 köpek ve sahibi üzerinde yapıldı. Buna göre, katılımcıların birçoğunun sahibi olduğu köpeğe benzediği görüldü. Araştırmayı yapan kişiler, benzerliğin, köpek ve sahibinin uzun yıllar boyunca birlikte olmasından ve bir anlamda birlikte büyümüş olmalarından kaynaklanmadığını söylüyor. Bunun birlikte yaşamayla ve birlikte geçirilen süreyle hiçbir ilgisi yok. Bir köpek satın alırken onun soyunun ne olduğundan çok, görünüşünün nasıl olduğuylla ilgilenilmesi, birbirine benzeme konusundaki sonucu doğruluyor. İnsanların köpek alırken kendilerine benzeyen tercihler yapması, tesadüfen ortaya çıkan bir olay olarak nitelendiriliyor. İnsanlar, genetik bir bağlantıya işaret ettiği için, kendilerine benzeyenlere daha fazla güveniyor. Eğer köpekler erkeklerin en iyi arkadaşlarıysa, güven duygusu bu arkadaşlıktaki en önemli parçalardan biri.

Gürol Sözen'in eserleri Türk İslam Eserleri Müzesi'nde

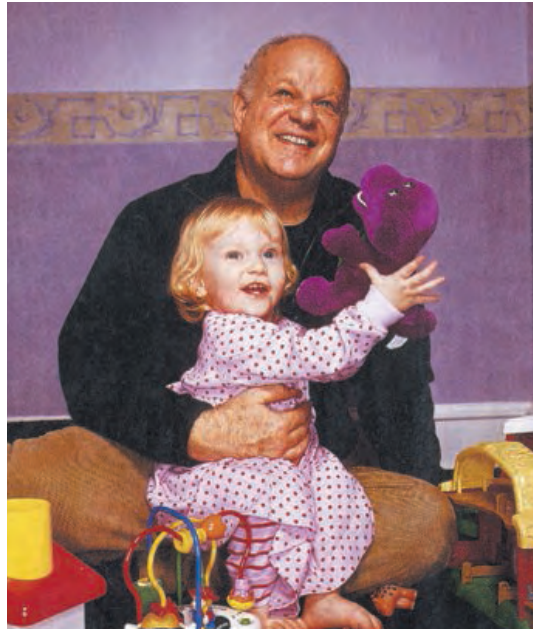

Ressam, heykeltıraş ve yazar Gürol Sözen, on beş yıldan bu yana eski aşıhaplar üzerine yağlıboya, altın, gümüş ve bronz kullanarak gerçekleştirdiği eserlerini, 22 Mart-18 Nisan 2005 tarihleri arasında Türk İslam Eserleri Müzesi'nde sergiledi. "Uygarlıkların Kenti İstanbul'dan Hüzün İkonaları" başlığını taşıyan serginin fotoğrafları, Ali Konyalı'nın yorumuyla sergide yer aldı. Müzede ayrıca, Sözen'in eserlerine esin kaynağı olan Bizans ve Osmanlı dönemine ait özgün koleksiyondan örnekler sunuldu.

100 yaşına kadar yaşamanın sırları

Time Dergisi'nin haberine göre, yapılan yeni araştırmalar uzun yaşamanın bir tesadüf olmadığını ortaya koyuyor. Araştırmaların sonuçlarına göre, sigara içmeyenlerin, dengeli beslenenlerin, stresten uzak bir yaşamı tercih edenlerin, hayata iyimser bakanların, günde 7 saat uyuyanların, beyin faaliyetlerini canlı tutmak için karmaşık aktivitelerle uğraşanların ve günde en az yarım saat olmak üzere haftada en az üç kez spor yapanların daha uzun yaşadığını söylemek mümkün. Japonlar 81 olan yaş ortalamasıyla dünyanın en uzun yaşayan ırkı olma özelliğine sahip. Zambialılar ise 33 olan yaş ortalamasıyla en kısa yaşayan ırk olarak biliniyor. Evli insanlar bekarlara göre daha uzun yaşıyor. Yaşı ilerlemiş olan kardeşler, genç olanlara göre daha uzun bir ömre sahip oluyor. Çocuk sahibi olan kadınlar olmayanlara göre, yüksek öğrenim görmüş Amerikalılar, okulu yarım bırakanlara göre daha fazla yaşıyor. Ayrıca Oscar sahibi olanların hiç kazanmamış olanlara göre 4 yıl daha fazla yaşadığı ortaya çıkıyor. Gelişmiş toplumlarda ortalama insan ömrünün 87 civarında olduğu tahmin ediliyor. Aşağıdaki sorulara verdiğiniz cevapların skorlarını 87 ile toplayarak ya da 87'den çıkararak ortalama kaç yıl yaşayacağınızı hesaplayabilirsiniz.

Davranışlar: İyimser misiniz? Hayata genellikle iyi gözlerle mi bakarsınız? Stresle dolu şeylerden uzak durmayı başarabiliyor musunuz? Cevabınız "hayır" ise 5 yıl çıkarın. **Genler:** Son zamanlarda ailenizde 90 yaşın üzerinde yaşamış akraba ya da akrabalarınız var mı? Uzun yaşamanın aile bağları ve genlerle yakından ilgili olduğu büyük bir gerçek. Cevabınız "evet" ise 10 yıl ekleyin. **Spor:** Günde en az 30 dakika, haftada en az üç gün spor yapıyor musunuz? Özellikle kasları kuvvetlendiren egzersizlerin çok önemli olduğunu unutmayın. Cevabınız "hayır" ise 5 yıl çıkarın. **İligi alanları:** Beyninizi çalıştıran aktiviteleri düzenli bir şekilde yapıyor musunuz? Yeni ve karmaşık aktiviteleri hayatınızın içine almakta fayda var. Cevabınız "evet" ise 5 yıl ekleyin. **Beslenme:** Sizi formda tutacak bir beslenme programı izliyor musunuz? Fazla kilolar uzun yaşamaya olanak tanımıyor. Cevabınız "hayır" ise 7 yıl çıkarın. **Sigardan kurtulun:** Sigara içiyor musunuz? Cevabınız "evet" ise 5 yıl çıkarın.

“Kadın girişimciler korkmayın!”

Bu çağrı, başarılı olmuş bir kadın girişimciye ait. Kurtsan Şirketler Grubu Yönetim Kurulu Başkanı Meltem Kurtsan’a... “Başarı için gereken formül herkes için farklı olabilir. Kadınlar eğer girişimci olmak isterlerse yapacakları çok şey var. Korkmasınlar, içlerindeki yeteneğe yol versinler” diyor.

Otacı, pek çoğumuzun boğaz pastiliyle özdeşleştirdiği bir isim. Kış günlerinde imdadımıza yetişen Otacı boğaz pastillerini üreten Kurt-san’ın başında bugün ikinci nesilden bir temsilci var. İkinci nesil olmasının yanı sıra aynı zamanda bir kadın o. Türkiye’de kadın girişimciliğinin en başarılı örneklerinden birini gözler önüne seriyor Meltem Kurtsan başarılarıyla. İş hayatına aile şirketi olan Kurtsan İlaç’ta başladı. Annesi ve babası gibi eczacılığı meslek olarak seçti. Okul yıllarından itibaren şirketin büyümesi ve başarılı olması için ailesine destek oldu. Babası, şirketin kurucusu Niyazi Kurtsan’ı geçen yıl kaybedince, aile şirketlerinin başına geçti.

Küçüklükten itibaren bitkilere ve doğanın iyileştirici gücüne hayran olan Niyazi Kurtsan, eczacılık fakültesini bitirdikten sonra, Kocamustafapaşa’da bir eczane açıyor. Ve laboratuvarında dut şurubu, tendürdiyot vs. üretmeye başlıyor. Yıl 1955, yokluk zamanları. Eczanelerde satılacak hiçbir şey yok. Kendi yaptığı ürünleri ilaç depolarına vererek bir anlamda barter yaparak, sermaye yokuşunu üretime döndürerek telafi etmeye çalışıyor. Üretim artınca, imalatı Sirkeci’de bir hanın dördüncü katına taşıyor ve Büyük Eczane’yi açıyor. Bu arada Meral Hanım’la evleniyor, Meltem ve Deniz isminde iki kızı oluyor. Daha sonra Meral Hanım da üniversiteye başlıyor ve eczacı oluyor. Niyazi Bey eczaneyi eşine devrederek üretime ağırlık veriyor. Şirket büyüyor, 25 ülkeye ihracat yapar hale geliyor. Asıl olarak bir ilaç şirketi olan Kurtsan, bitkisel pastiller, aneljezikler, dermatolojikler, diyet besinler, saç ve cilt bakım ürünleri, kozmetik, yara bantları ve tıbbi flasterler üretiyor. İşte böyle bir aileden yetişme eczacı ve iş kadını Meltem Kurtsan. Şimdi bu başarılarının diğer kadın girişimcilere örnek olması için çalışıyor, onlara çeşitli projelerde destek veriyor. Meltem Kurtsan’la hem başarısının sırlarını,

hem yeni yatırım planlarını hem de kadın girişimcilere önerilerini konuştuk.

Kurtsan bir aile şirketi ama yıllardır kurumsallaşma çalışmaları yürütüyor. Siz ikinci kuşak yönetici olarak, profesyonellere ağırlık verdiniz. Bu çalışmalarınız hakkında bilgi verir misiniz?

Evet, biz aile şirketiyiz ama bugüne kadar birçok danışmanlık hizmeti ve eğitim aldık. Harvard Business School’da 3 yıllık bir programa devam ettim, President Management Program. 1996-99 arasında devam ettiğim bu programın en önemli bölümlerinden biri aile şirketlerinin kurumsallaşması ve bu süreçte yöneticilerin rolüydü. Kurumsallaşma beş dakikalık bir olay değil, belli bir süreci var. Biz bu süreçlerden geçtik. Ben eğitimi bitirdikten sonra yurtdışından uzmanlar, eğitmenler getirdik. Yönetim kurullarına profesyonel üye aldık. Bu çalışmaların çok yararı oldu. Son 5 yıldır yönetim kurullarında profesyonel üyelerimiz var. Yönetim olarak bir karar daha aldık, günlük işlerden uzak kalmaya karar verdik. Babamızı geçen yıl kaybettik. Babam vefatından 6 ay önce bayrağı bana devretti. Bütün şirketlerin yönetim kurulu başkanlığına seçildim.

Nasıl bir patronsunuz?

Ben çok açık bir insanım, içimden geçeni, düşüncelerimi duygularımı paylaşıyorum. Danışırım, danışmaktan ve

18 iş dünyası: Meral Kurtsan

fikir almaktan hiç çekinmem. Yanımdakilere fikirlerini sorarım, dediğim dedik olmam. Çalışanlarımın fikirlerini kabul etmek zor gelmez. Güzel bir fikir varsa hemen sahip çıkarım. Dinlerim, danışırım. Kızdığım zaman da olur tabii. Ama kadroda şöyle bir inaniş olduğunu duy-dum; “Meltem Hanım kızılıyorsa vardır bir sebebi” diyor-larmış. Bu güzel bir şey tabii.

Patron ve yönetici olarak; iki farklı konumu nasıl denge-liyorsunuz?

Bizim içimizden yetişen bir genel müdürümüz var, genç bir hanım. 10 yıldır bizimle birlikte çalışıyor. Ben onunla ekip halindeyim. Günlük işlere hiçbir zaman ka-rışmıyorum. Enerjimi KAGİDER gibi farklı alanlara da yönelttiğim için dengeleyebiliyorum. Benim şu anda yürüttüğüm şey yeni projeler. Sadece takip ediyorum, kontrol ediyorum, raporu alıyorum, fikirlerimi söylüyo-rum ama yönetim tümüyle profesyonel kadroda. Bana düşen çok büyük görevler var. Bu da geleceğin plan-lanması. Yeni ürünler, projeler, ARGE çalışmaları var. Onlarla ilgileniyorum daha çok.

Ailenin üçüncü kuşağı şirkette çalışıyor mu? Eczacılığa meraklılar mı?

Benim biri 22, diğeri 18 yaşında iki oğlum var. Karde-şim Deniz'in de iki kızı var. Çocukların hiçbiri eczacılık okumadı. Deniz'in küçük kızı daha 16 yaşında, lise öğ-rencisi. Belki o okur diye düşünüyorum. Aslında isterim de çünkü eczacılık güzel bir meslek. Ama çocuklarda da bir bıkkınlık oldu galiba. Annem, babam, kardeşim, ben hepimiz eczacıyız. Çocukların, yani üçüncü kuşa-ğın hepsinin çok bilinçli ve bilgili olması lazım. Onların sorumluluğu başka bir sorumluluk artık. Trendleri takip etmek, doğru yatırım kararları almak onların görevi. Bu-rada yönetici olmaları şart değil, şirketi iyi yönetecek ekibi seçmek zorundalar. Onun için de çok bilgili, dün-

noktaya gelmiş herkesin toplumdan aldığını geri vere-ceği bir mekanizma olması lazım. İster kadın girişimci-lerle ister çocuklarla çalışın, bu duyguyu yaşamak çok çok güzel. Esas mutluluk ve tatmin bu noktada başlı-yor. Türkiye'deki kadınların pozisyonunu bir adım bile olsa öne çıkarabilmek, Türk kadını'nı Avrupa'da ve dün-yada tanıtılabiliyor olmak, Türkiye'nin imajına katkıda bulunmak çok önemli. KAGİDER'le bunları gerçekleşt-irme şansı buluyoruz.

Kendi işini kurmak isteyen kadınlara neler önerirsiniz?

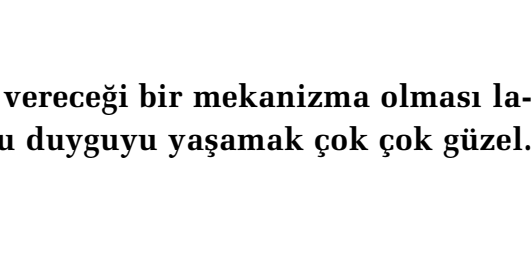
Bunun bir formülü yok ya da herkes için formülü baş-ka diyebilirim. Herkesin çeşitli korkuları var ama kork-mamak lazım. Bunları yenebilmek lazım. Evet girişimci-leri zor bir hayat bekleyebilir. Girişimci olmak kolay de-ğil, her dakika bir karar almak zorundasınız. Sermaye-nizi bağlıyorsunuz, yarın işinin iyi gitmeyebilir. Yine de yanınızda çalışan insanın maaşını vereceksiniz, borçla-rınızı ödeyeceksiniz, bankalardan aldığınız kredileri ka-patacaksınız. Bunları denkleştirmek çok zor ama kork-masınlar diyorum. İsterlerse yapacakları çok şeyler var, içlerinden gelen yeteneğe yol versinler.

Şu anda kaç kişiyi istihdam ediyorsunuz?

Bandırma ve İstanbul'da 2 fabrikamız, Anadolu'da böl-ge müdürlüklerimiz, satış teşkilatlarımız var. Hep bera-ber 320 kişi olduk.

Bandırma'daki fabrikada ne üretiyorsunuz?

Hastane malzemesi, medikal flaster üretiyoruz. 5 bin metrekare kapalı alanda üretim yapan fabrikamızı 1989'da kurduk. 80 bin metrekare arazimiz var. Yani çok rahat ve büyümeye müsait bir yer. Hedefimiz İs-tanbul'daki ilaç üretimini de oraya taşımak. Zaten Ban-dırma'ya yerleşmiş durumdayız. Etrafı açışlandırdık, gidince kalacağımız bir evimiz de var.

İstanbul Merter'deki binanız tam tekstil piyasasının içinde kaldı. Burada faaliyetinize devam edecek misi-niz?

Biz buraya 1984 yılında geldik. O zaman burası bom-boştu. Ama şimdi tekstilcilerin arasında kaldık. Bu bi-nayı alışveriş merkezi yapmak isteyenler var. Şu anda çok değerli bir mülk. Üretimi Bandırma'ya taşıyınca bu-rayı satın kendimize daha uygun bir yer alınz saniyo-rum. Ama şirketin merkezi yine İstanbul olacak. Biz za-ten sürekli Bandırma'ya gidip geliyoruz. Feribotla sa-bah iki saatte toplantıya gidiyoruz, akşam dönüyoruz. O kadar da uzak bir yer değil.

Fabrikanın taşınması sürecini nasıl planladınız, ne ka-darlık bir süreye yayılacak?

Bu yıl taşınmaya kalkıştık ama baktık ki zor olacak, 4 yıllık bir süreye yaymaya karar verdik. Taşınma kararı-mızı açıklayınca çalışanlarımızda bir tedirginlik oldu. Hem bu açıdan hem de finansal açıdan daha iyi olaca-ğını düşünerek taşınmayı erteledik. Uzun zamandır bizde çalışan personelimiz gidip Bandırma'da ev al-maya başladı. Onlar da hazırlanıyor. Eleman alırken fabrikanın taşınacağını söylüyoruz, kabul eden kişileri aramıza almaya özen gösteriyoruz. Buradan ayrılırken, bizimle gelemeyen arkadaşlarımızın iş bulmalarına yar-dımcı olmak için bir insan kaynakları şirketiyle anlaşı-cağız.

Yatırım karar almanızın nedeni ekonominin iyi işaretler vermesi mi?

Büyüme trendindeyiz, hem Türkiye'de hem de dünya-da büyümemiz lazım. Bizim hedefimiz Otacı'ı dünya markası yapmak. Türkiye'nin kaynaklarına dayalı ürün-leri, dünyada istenilir hale getirmek. Ekonominin düze çıkmasıyla, hazırda bekleyen ürün projelerimizin üzeri-ne gitmeye karar verdik. Bunlar çoğunlukla diyet ürün-leri. Yeni ürün gamları hazırlıyoruz, var olan ürün gam-larını geliştiriyoruz. 1980 yılında piyasaya çıkan Ota-cı'nın 25. yılı için Gümüş Serisi'ni hazırladık. Bizim bir ilaç grubumuz, bir de diyet ürünler grubumuz var. Şim-di komple yeni bir line hazırlıyoruz. Yine Anadolu'daki doğal bitkilerin kaynak olacağı bir ürün grubu olacak. Şu anda bu proje üzerinde çalışıyoruz.

Diyet ürünlerini geliştirip çeşitlendirmeye devam ede-cek misiniz?

Diyet ürünler de sonuçta sağlıklı beslenme trendinin bir parçası. Bu ürünleri geliştirmeye devam edeceğiz. Di-yet ürünler, yaklaşık 15 yıldır üzerinde çalıştığımız bir proje. İlk diyet ürünümüz life plus'la piyasaya çıktık. Bu ürün TÜBİTAK'la yaptığımız analizlerin sonuçlarıydı. Maalesef Türkiye'de bazı şeyler çok kolay sanılıyor. Kadir bilmezlik ya da her işi kolay sanmak, ben de ya-parım, ne var bunda demek... Bunlar beni biraz sinir-lendiriyor. Bilgi birikimi, araştırma, deneyim, piyasa tecrübesi, pazar satış teşkilatı becerisi vs. olmadan pi-yasaya girerseniz, hem piyasaya hem de kendinize za-rar verirsiniz. Bizim farkımız şu ki dünyada bizim gibi bir şirket daha yok. Niye yok? Biz ilaç kökenli bir firmayız, bütün ortakları ve aile fertleri eczacı. Biz ilaç üreterek başladık ama şunu gördük yıllar önce; aslında sağlığın ve güzelliğin değerini bozulmadan anlayıp, onu koruya-cak tedbirlerle önem vermek lazım. Doğada her şeyin çözümü var, biliyor bunlar. Hastalıklar olduğu zaman

tedavi etmek çok önemli ama bunun öncesi de var. İn-sanlar iyi beslensinler, güzelliklerini iyi korusunlar, ken-dilerine iyi baksınlar. O zaman zaten hasta olmaları ge-cikecek. Hemen antibiyotiklere, tedavilere, operasyon-lara başlamasınlar. Doğal ürünler kullanmak ve iyi bes-lenmek çok önemli. Bizim sağlıklı ürünler grubu bu dü-şüncelerle oluştu. İnsanların şehir hayatında, özellikle beslenmesinde en eksik kalan unsur lif ihtiyacı. Çünkü eskiden tencere yemekleri yapılırdı, fasulye, bulgur vs. yenirdi. Bunlar artık yapılmıyor. Herkes ya İtalyan res-toranına gidiyor ya da suşi yiyor. Halbuki lifli ürünler çok önemli bir ihtiyaç. Sindirim sistemi, kolesterol, şeker hastalıkları, obezite hep bu lif eksikliğine bağlı. Bizim çok özel bir üretim methodumuz var. Ürünlerimiz yağ ve maya eklenmeden pişiriliyor. Bu çok önemli. Piyasada-ki diyet ürünlerin hepsinde bunlar var. Yüzde 10 yağ olmadan bunları üretemezler, böyle bir teknolojileri yok. Bizim ürünler tamamen doğal ve kepekli, lif oranı inanılmaz derecede yüksek.

Şirketin ciro su ve yeni yatırım maliyeti hakkında bilgi verir misiniz?

Şirketin 2005 ciro hedefi 15 milyon dolar. 2004'te 12 milyon dolardı. İyi bir büyüme yakaladığımızı düşünü-yorum. Bandırma'daki yatırım için yaklaşık 4 milyon dolarlık bir maliyet çıkardı. Bu yıl yenileme yatırımları-mızın tutan da yaklaşık 1 milyon dolar olacak.

Meltem Kurtsan kimdir?

İstanbul'da doğan Meltem Kurtsan, 1980'li yıllarda okulun yanı sıra aile şirketi olan Kurtsan İlaçları A.Ş. 'de çalışmaya başladı. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, çalışma hayatının yanı sıra çeşitli eğitimlerle kişisel gelişimini sürdürdü. 1999 yılında Harvard Business School OPM Prog-ramı'nı bitirdi. 2001 yılında Marka ve Patent Vekili oldu. Kurtsan aynı zamanda, Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) Başkanlığı görevini yürütüyor.

Toplumda belli bir noktaya gelmiş herkesin toplumdan aldığını geri vereceği bir mekanizma olması la-zım. İster kadın girişimcilerle ister çocuklarla çalışın, bu duyguyu yaşamak çok çok güzel.

yanın farkında olan insanlar olmaları lazım. İsterlerse sanatçı olsunlar ama yatırım kararı almak için buruya gelsinler. Şirketin şartlarını kontrol edebilsinler, tablola-rı okuyabilsinler, üretimi denetleyebilsinler. Hissedar olarak doğru kararlar alabilsinler.

KAGİDER'in de başkanlığını yürütüyor ve kadın girişim-cilere destek oluyorsunuz. Türkiye'de girişimcilik kadın-lar için daha mı zor?

Girişimci olmak herkes için zor ama kadın olmanın ay-rıca zorlukları var. Toplum baskısı, toplumun biçtiği rol-ler, annelik, o kadar çok şey var ki... En çok da insanın kendi kendine koyduğu engeller var. Belki de bizim yaptığımız en büyük katkı bu. “Bakın biz bunu başar-dık, herkes yapabilir” demek. Bizim basında çıkıp var olduğumuzu göstermemiz bile insanlara cesaret veri-yor. Kendi içlerindeki hazineyi veya cevheri ortaya çı-karmalarına sebep oluyor. Bu bile çok önemli. KAGİ-DER gerçekten çok güzel bir şey oldu. Elbirliğiyle ya-rattık. Kurucular da çok iyi, başarılı iş kadınları. Bundan dolayı çok mutluyum, herkes büyük bir istekle çalışıyor. En büyük mutluluğu da en çok Anadolu'ya gittiğimiz zaman, insanların küçücük bir destekle neler yaptığını gördüğümüz zaman yaşıyoruz. Bu hiçbir tatmine ben-zemiyor. Ne işinizden aldığınız haz, ne kazandığınız pa-ra... Bu yardımlaşma duygusu insanı çok mutlu eden, kendini iyi hissettiren bir duygu. Toplumda belli bir

Teknoloji, günlük hayatımızın her alanında var. Ama bizler daha çok bilgisayar, tv, cep telefonu gibi bire bir kullandığımız cihazlarda görüyor ve biliyoruz teknolojiyi. En azından sokaktaki insanın teknoloji algılaması, karşısına çıkan ve kullandığı araçlarda gerçekleşiyor. Ancak teknoloji tabii ki bu kısıtlı alanda gelişmiyor. Hayatın her alanında iş, üretim, sağlık gibi birçok alanda büyük gelişme gösteriyor. Bu sayede hayatımız konfor kazanıyor, yaşam kalitemiz yükseliyor. İş yükümüz hafifliyor, yaşam kolaylaşıyor. Bu yazıda sağlık alanındaki son teknolojik gelişmelerin neler olduğunu ve insan hayatını nasıl etkilediğini okuyacaksınız. ABD’de bir hastaneye, günün birinde HIV’li bir hasta geliyor. Doktor da bu hastaya hastane bilgisayarı ve sadece iki yıllık bir geçmiş olan dijital ilaç ısmarlama merkezine de bilgi ulaştırarak, bir ilaç yazıyor. Bilgisayar, birkaç saniye sonra doktora bir mesaj göndererek, hastaya o HIV ilacını yazmamasını çünkü o ilacın, hastanın halen aldığı antidepresanla birleştiğinde kötü sonuçlar doğurabileceğini bildiriyor...

ABD’de birçok hastanede buna benzer olaylar yaşanıyor. Hackensack Üniversitesi’ndeki tıp merkezi de bilgi teknolojisine büyük yatırımlar yapan bir yer. Bu merkezde doktorlar, hastane içerisindeki web sitesini kullanarak, nerede olurlarsa olsunlar, kendi PC’lerinden hastayı izleyebiliyorlar. Hastalar da odalarındaki bir plazma TV’den internete bağlanarak, kendi hastalıkları ve durumları hakkında her türlü bilgiyi alabiliyorlar. Daha müthişi, bu hastanede insan boyunda bir robot bulunuyor ve beyaz bir gömlek giyiyor. Bu robotun adı, Mr. Rounder. Doktorlar, kendi evlerinde otururken, bu dijital doktora komut vererek, onu hastanın odasına yönlendiriyorlar. Laptop’larındaki joystick’leri kullanarak, hem diğer doktorlarla hem de hastalarla birlikte konferans düzenliyorlar.

Teknoloji ve sağlık

Teknoloji insanın hem hayatını hem de cebini koruyor. Sağlık sektörünün geleceği teknoloji de mi yatıyor? Bu yazımızda teknolojinin sağlık sektöründe nasıl bir iyileşme sağladığının örneklerini okuyacaksınız...

Çok mu tuhaf geliyor? Aslında durum hiç de garip değil. Hackensack’ın müthiş dijital sistemi hem hastalarda ölüm oranını düşürmüş hem de tıbbi servisin kalitesini artırmış durumda. Yoksa bu, sağlık sisteminin gelecekte neye benzeyeceğinin ilk işareti mi? Tıp sektörü yıllar boyunca, bilgi teknolojisindeki yeniliklerden, diğer sektörler kadar iyi yararlanamamıştı. Şimdi bu durum değişmeye başlıyor.

Örnek olarak ABD’de tıbbi servis kalitesi 1990’lar boyunca giderek düşmüştü. Hem hükümet hem de özel sektör, bu durumu görünce, sağlık sektöründe dijital kullanıma daha çok yatırım yapmaya başladı. Eski kuşak sistemler artık geride bırakılıyor ve hastaneler, doktor ve hemşirelerin isteklerine kulak vererek, laptop’lar ve yazılım programları satın almaya başladılar. Amerika’da hastanelerin bu teknolojiye yaptıkları yatırım 2004’te 25.8 milyar dolarken, 2005’te 30.5 milyar dolara çıkacak. İstatistikler sağlık sisteminin verimliliğinin yılda yüzde 2 artış gösterdiğini belirtiyor. Bir başka açıdan bakıldığında; Amerika’da yıllık sağlık giderleri 1.7 trilyon dolarla genel ekonominin yüzde 15’ini oluşturuyor. Bu çaptaki sayılarda yüzde 2’lik bir verim artışı da inanılmaz bir sonuç doğuruyor. Ama paradan daha önemli olan, insan sağlığı. ABD’de her yıl 7 bin hasta eksik bilgi nedeniyle ölüyor. Oysa bu teknoloji kullanıldığında Hackensack’ta görülen reçete hataları yüzde 88, ölüm oranı da yüzde 16 azalmış durumda.

Amerika’da şimdilik 277 hastane dijital sistemin kullanımını deniyor ve diğer hastaneler tarafından izleniyor. Ve genelde sağlık hizmetlerinin kalitesi sadece bu hastanede yüzde 6 artmış. Hackensack’ta kullanılan “anında röntgen”, doktora dijital ortamda hastanın röntgen, MRI ve SC taramalarını gösteriyor. “Elektronik tablo” denilen aygıt, hemşirelerin, hastanın bütün verilerini depoladığı ve merkeze yazdırdığı bir sistem. “Lifebook” denilen cep bilgisayarı da doktorların, istedikleri her raporu görmelerini ve reçetelerini hastanenin eczanesine göndermelerini sağlıyor. “Robotik Eczane”de Robbie isimli bir robotun, aldığı komutlara uyarak, raflardan her bir hasta için gereken dozda ilacı alarak, hastanın ilaç kabına boşaltmasını sağlıyor.

Beyni yeniden kurgulamak

Sinir sistemi dedik ve gerçekten de bu defa insanın sinir sistemi üzerinde inanılmaz bir teknik olumlu sonuçlar veriyor. Dünya yakında, nabız gibi atan bir mknatısın aracılığıyla, insanların kişilik değiştirdiğini öğreneceğiz benziyor.

Colombia Üniversitesi’ndeki New York Devlet Psikiyatri Enstitüsü’ne başvuran bir depresyon hastası, bu illele 20 yıldır savaştığını söylemiş. Yıllar boyunca gitmediği psikolog, psikiyatr ve yutmadığı ilaç kalmamış. Her bir metot hastayı bir süre iyileştirmiş ama hasta hep geri dönüşler yaşıyormuş. Sonunda Martha adlı hasta bu yeni yöntemi duyunca, artık kaybedecek hiçbir şeyi olmadığını düşünerek, doktora gitmiş ve mucize aletle tanışmış...

Bu alet, gri bir hilal formunda insanın başını tepesinden kısıkaç gibi kavrayan bir makine. Yaptığı iş de beynin en üst noktasına bir dizi manyetik viruşlar göndermek. Bu tedavi, Martha’ya altı hafta boyunca, haftada beş defa,

çok tedavisi bütün beyni etkiliyor, ama mknatıslar yüzeydeki bazı bölgeleri veya korteksi etkilemek üzere yerleştiriliyor. Elektroşok tedavisinin aksine, elektroşok sonrasında gereken kas gevşetici ilaçlara gerek olmadığı gibi, tedavi sırasında narkoz verilmiyor ve geçici hafıza kaybı da olmuyor. Araştırmacılar TMS’nin nasıl etkili olduğunu bilmediklerini itiraf ediyorlar ama tahminleri de yok değil. Beynin değişik kısımlarındaki nöronların konser verir gibi uyum içinde oldukları biliniyor. Bizim hayatımızı planlamamızı ve akıl yürütmemizi sağlayan korteks kısımlarını, daha derinlerde yer alan ve duygularımızın işlendiği limbic sistemle birbirine bağlayan elektrik akımları üzerinde çalışılıyor. Bir kurama göre depresyon, işte bu bölgelerdeki bir dengesizliğin sonucu. Kortekse belli aralıklarla elektrik akımı verilirse, bütün sinir sistemi, bilgisayarı yüklemek gibi, yeniden kurgulanabilir.

Böyle bir işlemin etkisinin ne kadar süreceğini kimse bilmiyor. Aynı zamanda, felç geçirerek konuşma yeteneğini kaybeden hastalarda da araştırma yapılıyor. Beynin konuşma bölgelerindeki hasar MRI ile saptanıyor ve o bölgelere manyetik stimülasyon uygulanarak, beynin sinir ağını yeniden dengelemek hedefleniyor.

İnsan bedeni saat gibi yeniden kurulabilir mi?

Epilepsiyi alt etmek için kullanılan manyetik tedavi sadece bir yöntem. Ama epilepsiyi tedavi etmek için yapılan araştırmalar gittikçe derine inerken, diğer hastalıklar da göz ardı edilmiyor.

Reed S. Kohn, beynini bilime adanmış bir epilepsi hastası. Sekiz yaşından beri saralı olan 34 yaşındaki bu adam, deneysel ilaçları almaktan bir dizi ameliyata kadar her yolu denemiş. Hasta liseyi bitirmiş ve bilgisayar programcılığı kursuna gitmiş. Hayatında hiç çalışmamış

ayda 50-70 arasında seyreden kriz sayısı 10-15 krize düşmüş durumda.

İnsan bedeni ve elektrik arasında var olan bağlantı her alandan doktorları şaşırtıyor. The Human Genome Project (HUGO) 1985-2005 arasında 3000 dolayında araştırmacının genler üzerinde yaptığı en büyük araştırma programı. Genler tanındıkça hastalıkların biyokimyasal yapısı çözümleniyor. Yavaş yavaş da ilaçlar bırakılarak, ileri teknoloji ürünü olan mikro aletler insan bedenine yerleştiriliyor. Bu implantleri yapan firmalar günümüzün en gözde firmaları; öyle ki Johnson&Johnson, Guidant Corp.’u 23.9 milyar dolara satın alıyor. Bu tür beden implantlerini yapan diğer gözde firmalar, Cyberonics, Medtronic, Northstar Neuroscience, Transneuronics ve Boston Scientific’s Advanced Bionics Unit.

Bu mikro çok yaratan ve elektrik sinyalleri gönderen mini mini implantlerin kullanım alanları gittikçe genişliyor. Depresyon ve epilepside, boyundaki vagus siniri elektrik viruşlarıyla harekete geçiriliyor. Hastanın göğsüne yerleştirilen bir alet bu elektrik sinyallerini gönderiyor. İdrar torbası düşüklüğünde, karnı içine konan implant sakral sinire sinyaller göndererek idrar kesesi-

bir saatlik seanslar olarak uygulanmış. Hasta, “Üçüncü haftada değişimi fark ettim” diyor, “Altı haftadan sonra 20 yıldır ilk defa güneşliğinden ve yemek yemekten zevk almaya başladım.”

Peki, bu nasıl bir yöntem? Hastanın başının tepesine yerleştirilen alet, manyetik viruşlar göndererek, Martha ve onun gibi milyonlarca depresyon hastasının beynindeki nöral devreleri yeniden düzenliyor. Buna da TMS (Transcranial Magnetic Stimulation), kraniyal ötesi manyetik uyarı adı veriliyor. Ve bu gerçekten şaka değil. Dünyanın birçok yerinden başarılı sonuçlar gelince, ABD’deki Ulusal Akıl Sağlığı Enstitüsü, New York Devlet Psikiyatri Enstitüsü’nden, plasebo da kullanarak, 240 depresyon hastasıyla deney yapmasını istemiş. Aynı zamanda, bu manyetik yöntemin, sadece depresyon değil, kaygı bozukluklarında, şizofrenide, felçte ve hatta epilepside de etkili olup olmayacağı araştırılıyor.

Araştırmacılar henüz işin başındalar, ama beynin değişik kısımları arasındaki bağlantıların nasıl olduğunu ve yanlış bir sinyal alınması durumunda nelerin yoldan çıktığını herhalde bulacaklar. Şu anda manyetik stimülasyonun, hastanın acılarına nasıl son verdiğini tam olarak açıklayamıyorlar. Beyni etkileyen şey, manyetik viruşlar değil, o viruşların harekete geçirdiği elektrik akımları. Bu akımlar da sinir hücrelerini etkiliyor. Fakat bütün bunlar elektroşok tedavisini çağrıştırmasın. Elektro-

ve 1978’deki ilk epilepsi krizinden bugüne kadar geçirdiği krizlerin sayısı 10 bini aşıyor. Sinir cerrahları hastanın ağır kasılma krizlerini önlemek veya hafifletebilmek için beyninin çeşitli kısımlarından parçacıklar bile çıkarmışlar. Geçen yılın sonunda 12’nci ameliyatını olan Kohn üzerinde yeni bir teknik denenmiş: Doktorlar önce, hastanın beyninin dengesizlik anlarındaki görüntüsünü almışlar. Sonra beyninin alt kısımlarında yer alan sekiz “sıcak nokta”ya elektrotlar bağlamışlar, kafatasının altına da NeuroPace yapımı bir hız düzenleyicisi takmışlar. Bu alet mikrokaset bandı kadar ama biraz daha ağır. Sara krizi gelmeden önceki beyin dalgalarını algılamaya yarıyor. Dalgalarda bozulma meydana gelirken o sekiz noktaya azar azar elektrik veriyor ve hasta daha farkına bile varmadan dalgaların akışı düzene giriyor. 14 Ekim 2004’teki ameliyattan bu yana, Kohn’un

nin sıkışmasını sağlıyor. Sırt ve bacaklardaki kronik ağrılarda, yine bir alet sacral sinire elektrik sinyallerini, bu sinirin, omurganın aşağı kısmındaki doğuş noktasına göndererek gerçekleştiriyor. Sağırılıkta kokleaya yerleştirilen implant, elektrik sinyallerini iç kulaktan beyne göndererek, dış kulağın arkasına konan aletin bu sinyalleri ses olarak algılamasını sağlıyor. Migren ağrılarındaki elektrik stimülasyonu, beynin oksipital kısmında gerçekleşiyor. Implant kafatasının dibine konuyor. Felç sonrası paralize olma durumunda, göğüse yerleştirilen implant, beyni kaplayan fiber dokuyu elektrik vererek stimüle ediyor. Voltaj, boyundan ve kafatasından geçerek, felç tarafından sakatlanan beyin bölgesine varıyor. Parkinson’da, beynin derindeki thalamus’a elektrik veriliyor ve hastanın titremeleri duruyor. Ve son olarak kilo vermek için, cep saati büyüklüğündeki hız ayarlayıcı cihazlar mideye elektrik sinyalleri göndererek hasta-ya doyumluk hissi veriyor.

Evet, insan bedeninin elektrik akımlarıyla stimüle edilerek çeşitli hastalıklara çare arama macerası aslında çok yeni. Cihazlar, parkinsonda titremeyi durduruyor ama bu öldürücü hastalığı iyileştiremiyor. Daha yirmi yıl önce ancak düşlenebilen konularda deneyler son hızla sürüyor. Felç hastalarının ellerini ve kollarını yeniden kullanabilmelerini sağlıyorlar. Bilim sonsuz, merak dipsiz ve insan bedeni de tıbbın daha yeni yeni öğrendiği gibi, sadece elektrikten oluşuyor...

İş dünyasından radyo günleri

“Bir enstrüman çalabilseydik bunu yapmayabilirdik. Biraz da enstrüman çalamamanın hincını çıkarıyoruz. CD çalışıyoruz.” Bu sözler, NTV Radyo’daki programlarının yanı sıra iş dünyasında da tanınan 4 müzik tutkununa ait.

Radyoculuğa ilginiz nasıl başladı?

Neşet Topaloğlu (N. T.): Çocukluğumdan itibaren müziğe ilgi duyuyordum. Daha önceden çaça, rumba gibi salon danslarıyla ilgilendim. Ama tangoya ilgim üç yıl öncesine uzanıyor. Bir gün Bahçeşehir’de bir festivalde tango hocasının gösteri yaptığını gördüm ve ders vereceğini öğrendim. Hemen baltıklama atladım. Dersle beraber tangoya merakım gelişti ve sorular sormaya başladım. Böylece ucundan tangonun içine girmiş oldum. Orkestraları, tango tarihini araştırdım. Bir gün Tunçel Bey benim odama geldi, “Gel seni programıma konuk olarak çıkarayım” dedi. Konuk oldum ve NTV Radyo’da tango programı yapma fikri ortaya çıktı. Beni biraz da Tunçel Bey keşfetmiş oldu.

Tunçel Gülsoy (T. G.): Türkiye’de insanın kendi kendini keşfetmesi gerekiyor. Ama şunu söyleyeyim, beni de annem keşfetti. Çocukluğumdan beri müziğe ilgim vardı. Piyano çalmaya çalışıyordum. Ama çok ilerleyemedim. Özellikle Robert Kolej’de Korkmaz Bey ile birlikte müzik zevkim acayip gelişti. Çünkü 1965-1970 arasında Türkiye’de plak bulmak çok zordu. Kolejde çok geniş bir arşiv vardı. O arşive darı ambarına düşmüş fare gibi saldırdık. Ondan sonra zaten iflah olmadık. Caz müzikle tanışsam da aslında klasik müzikle başladım. Rock ve pop da vardı işin içinde. Ama cazla iyice buluştuktan sonra herkesin hayatta bir seçiminin olması gerektiğine karar verdim ve cazı seçtim. NTV Rad-

Korkmaz İlkorur, Tunçel Gülsoy, Neşet Topaloğlu ve Özer Yelçe. Her hafta NTV Radyo’da gerçekleştirdikleri programlarından seslerine aşına olduğumuz isimler. Pek çok radyoda müzik programı yapan birçok programcı bulunuyor. Ama bu isimleri diğerlerinden ayıran çok farklı bir özellikleri var.

Hafta boyunca para piyasaları, personel işlemleri, borsa dalgalanmaları, bütçe görüşmeleri, yönetim kurulu toplantıları derken şirketlerinden çıkıp radyoya geliyorlar ve mikrofona başına geçip kimi zaman konuklarıyla, kimi zaman da tek başlarına caz, tango, klasik müzik ve dünya müziği üzerine ilgi alanlarına göre programlar gerçekleştiriyorlar. Her yaştan ve her meslekten dinleyicileri, hatta hayranları var. Programları banttan, ama dinleyicileri onlara ulaşmanın yollarını buluyor. “Boşluğa bir çığlık bırakıyoruz ve hiç beklemediğimiz bir yerden yankılanıyor” diyorlar. İlkorur, pek çok şirketin yönetim kurulu üyeliğini yürütüyor ve birçok şirkete danışmanlık hizmeti veriyor, Radikal gazetesinde yazılar yazıyor ve NTV Radyo’da “Dünya Müziği” adlı programı hazırlıyor. Gülsoy, Şişecam’da Pazarlama Danışmanı olarak görev alıyor, Jazz dergisi yazarlığı yapıyor ve NTV Radyo’da “Evde Çalamadıklarım” adlı caz programını hazırlıyor. Topaloğlu, Şişecam Cam Ambalaj Grubu İnsan Kaynakları Müdürü olarak görev yapıyor ve NTV Radyo’da “Tangonun Büyüsü” programını hazırlıyor. Yelçe, Sabancı Holding Kurumsal İletişim Direktörlüğü görevini yürütüyor ve NTV Radyo’da klasik müzik ağırlıklı “Müzik Klasikleri” programını hazırlıyor. Aynı radyoda oldukları halde iş yoğunluğundan daha önce dördü hiç bir araya gelememiş. Söleşimizi gerçekleştirdiğimiz saatte Özer Bey programının kaydını gerçekleştirdiğinden, dördü yine bir araya gelememi. Ama programın hemen ardından yaptığımız söyleşiyle Özer Bey’i de üç konuğumuzun arasına oturtmuş olduk.

yo’dan Kenan Onuk bir gün Açık Radyo’daki programını aradı, “Sizinle tanışmak istiyorum” dedi ve beraber bir program yaptık. Programın ardından onun aracılığıyla NTV Radyo’ya program teklifi verdim ve bugün yaklaşık 200 program oldu.

Korkmaz İlkorur (K. İ.): Çocukluk yıllarımda yalnızca radyo vardı. Evimizde de Türk müziğine yönelik bir ilgi hakimdi. Ben de o ortamda ciddi bir Türk müziği dinleyicisi olarak büyüdüm. Büyürken pop müziğe ilgi duymaya başladım. Gençliğe adım atarken Elvis Presley, rock’n roll zamanıydı ve onlara yöneldim. Üniversitede ise Beatles ile yine pop müziğe dönmüş oldum. Ama aynı zamanda Türk müziğine de ilgi gösteriyordum. Askerliğin ardından klasik müziğe ilgi duymaya başladım. Seyahatler başlayınca ilğim dünya müziğine doğru kaymaya başladı. Dolayısıyla iyi bir müzik dinleyicisi olduğumu tahmin ediyorum. Ama böyle bir programa başlamamın hikayesi ilginç. Bütün hayatım boyunca bankacılık yaptım. Ama bankacılık yaparken düşündüğümü aktarabilmek adına amatör biçimde, Türkiye’de neredeyse tüm gazetelere ücretsiz yazılar yazdım. Para almadığınız zaman ilk krizde kapının önüne konuyorsunuz. 1999’daki krizin ardından gazeteden ayrılınca, söylemek istediklerimi yazarak değil konuşarak ifade etmeye karar verdim. Dünya müziği ve dünya hali programına başlamış oldum. Amaç, dünyada olup bitenleri Türkiye açısından dersler çıkararak bir konukla konuşmak ve tartışmaktı. Ama giderek felsefe yapmak, ekonomik ve siyasi konulardan konuşmaktansa yalnızca müzikle uğraşmak daha cazip hale geldi. Program konuksuz ve yalnızca müzik çalarak devam ediyor.

Özer Yelçe (Ö. Y.): NTV radyo yaklaşık 4 yıl önce bir yenilenmeye gitti. Radyonun başına Aydın Engin getirildi. Bir gün beni arayıp bir klasik müzik programı yap-

mak istediklerini söyledi. Daha önce radyo programcılığı yapmamıştım. Yaklaşık 25 yıl boyunca Milliyet’in dış haberler müdürlüğünü yürüttüm. Ama klasik müziğe lise çağından itibaren merakım vardı. Radyo programının formatını da bana bıraktılar. Müzik klasikleri programımız böylece başlamış oldu. Şu an beşinci yılına girdi. Köklü bir radyoculuk geçmişim yok. Gazetecilikten gelip halkla ilişkiler yapan bir insanım. Programım 2003’te Sedat Simavi Ödülü’nü aldı. Daha önce gazeteci olarak pek çok ödül aldım. Ama mesleğimin dışında hobi sayılabilecek bir işten ödül almam çok hoşuma gitti. Ödül almanın yanı sıra Türkiye’de ilk defa bir klasik müzik programının ödüllendirilmiş olması da çok önemli benim için.

Banttan yayını tercih etmenizden nedeni daha kolay olması mı?

K. İ.: Elbette kolay olmasının bir etkisi var. Başka aktiviteler içerisinde de olduğumuzdan canlı yayın stresi ve canlı yayın saatine uyma stresini aşma açısından önemli bir tercih. Onun için şahsen sık sık banttan yapıyoruz. Bir de biz bu işi hobi olarak yapıyoruz. Ama hobinin ötesinde kendimize itiraf etmediğimiz bazı faydalar da var. Bizi genç tutuyor, aktif tutuyor, sürekli olarak bir araştırmamanın içinde oluyoruz, adrenalini yükseltiyor. Dolayısıyla temelinde bir hobi olduğu için kendimizi çok büyük bir strese sokmanın da bir alemi yok diye düşünüyoruz.

24 iş dünyası: hobi

T. G.: Canlı yayın yapmayı tercih ederdim. Zaten NTV'deki programının aslı Açık Radyo'da daha önce yayınlanan "Cazname" programına dayanıyor. O zamanlar konuklu bir programdı. Eski bir tiyatrocuyum ve sahneye çıkmanın verdiği bir adrenalin var. Heyecandan ölürsünüz. Canlı yayın da öyle. Yayın başlayana kadar adrenalin çok yüksek olur, sonra yavaş yavaş gevşeyip havaya girersiniz. Onun zevki bambaşka. Ama banttan yayının avantajı da var. Üç, dört program stok yapabiliyorum ve hava kötü olduğunda, programım olmayacak gibi bir sıkıntı yaşamıyorum.

Ö. Y.: İnsanların yoğun iş hayatında başka bir şeyle de uğraşmaları gerekir. Geçmiş yıllarda bir telefon etmek bile insanın uzun zamanını alıyordu. En yakın yer için bile yazdırıp sıraya giriyorduk. Zaman tüketen bir hal-deydik ve o zaman bile müzikle ilgileniyordum. İnsanlar ilgilenmek istedikten sonra müzikle her şartta ilgilenilebilirler. Programımda daha önce klasik müziği dinlememiş olan insanların tesadüfen dinlemelerini ve sevenlere de anılar yaşatmayı amaçlıyorum. İşin biraz daha light tarafını anlatarak bir şeyler aktarmaya çalışıyorum. Örneğin Rossini parçası çalarken Rossini'den bir anekdot anlatıyorum. Rossini bir konser salonuna giriyor ve yanına bir hanım yaklaşıyor. "Senyor, bu akşam ilk defa sizin aryalarınızı söyleyeceğim ve çok korkuyorum" diyor. Rossini, "Ben de çok korkuyorum" diyor. Bunu anlatınca insanlar Rossini'yi merak edip dinlemeye başlıyorlar. Brahms'ın ne kadar asabi biri olduğunu anlatınca insanlar bu kadar romantik bilinen bir adamın nasıl böyle sinirli olabileceğini merak edip ilgileniyorlar.

N. T.: Programda belirli tango sanatçılarını tanıtip onlardan örnekler çaldığım için müzik ağırlıklı olduğundan canlı olup olmaması çok fark etmiyor. Ama zaman zaman programımda konuklar da oluyor ve konuklu

programların canlı olmasının bence çok büyük bir etkisi ve faydası var. Dinleyici açısından baktığımızda, dinleyiciler programın canlı olmasını tercih ediyorlar. Canlı yayının verdiği heyecan ve adrenalin de çok önemli.

Ortak nokta adrenalin gibi görünüyor. İş dünyası yerince adrenalin vermiyor mu?

K. İ.: Adrenalin önemli, ama belki ondan daha önemli meslek yaşamında belirli bir zamandan sonra ufku açabilmek. Aslında iş dünyası insanın yaşamını, görüşünü kısıtlayan bir alan. Buna yan unsurlar katmadığınız müddetçe hep onun içinde gidersiniz. Sonuçta hayatınız belli. Sabah 8'de işe gidersiniz, akşam 8'de çıkarsınız. Her şey bu kadar. Yan unsurlar katarak bunu geliştirmek lazım.

T. G.: Türkiye'de insanlar çoğu enerjilerini ve vakitlerini tamamen işlerine harcıyorlar. Onun dışındaki konularla ilgilenmenin iş hayatlarını sekteye uğratacağını düşünüyorlar. Oysa tam tersini düşünüyorum. Hobiler insanın bakış açısını geliştirir. Burada insanları konuk ederken her birinin dünyasına girmiş oluyorum. Korkmaz Bey'e de Neşet Bey'e de hem misafir oldum, hem de onları misafir ettim. Çok zengin ruhları olan insanlar. Her hafta çok zengin ruhu olan insanlarla bir şeyler paylaşıp öğreniyorum. Bir de programlarımız canlı olmadığı için programları canlı gibi yapıyoruz. Yani gerçek zamanda bitiriyoruz. Çok büyük bir aksaklık olma-

dığı sürece, mikrofon çarptı, kapı gıcırdadı diye kaydı kesmiyoruz. Bu da programa canlı havası veriyor ve insanlara daha sıcak geliyor.

N. T.: İş hayatındaki stres çok daha farklı. İnsan ile uğraşıyorsunuz ve stresiniz inanılmaz yükseliyor. Ama bu programı yapmak, müzikle uğraşmak, onu araştırmak stresinizi tamamen ortadan kaldırıyor. Tangonun bir avantajı da dansını yapabiliyor olmanız. Akşam gidiyorsunuz ve birikmiş tüm stresiniz, ritm ve hareketlerle akıp gidiyor. Eve gittiğinizde bedeniniz yorulmuş olsa da ruhunuz ve beyniniz dinlenmiş oluyor. Ertesi sabah işe çok güzel başlayabiliyorsunuz.

Bir program ne kadar zamanınızı alıyor?

K. İ.: Kimi zaman ön hazırlığı için 7 saat harcadığım oluyor. İnternette baktığım sayfanın haddi hesabı yok. Örneğin Bob Marley ve Jamaika ile program hazırlarken Pan Afrika dayanışması üzerine ve o zamanki adıyla Habeşistan olarak bilinen Etiyopya'nın geçmişine üzerine pek çok bilgi edindim. Marley'in bir şarkısını çalacağım diye yola çıkıyorsunuz ve iş ansiklopedik bir araştırmaya dönüşüyor. Ucundan kıyısından bildiklerimizi derinlemesine öğrenmiş oluyoruz. 45 dakikalık bir program için 8 saatimi verdiğimi rahatlıkla söyleyebilirim. Buna da değişiyor. Bana müthiş bir haz veriyor. Müziği, başka şeyleri araştırmak ve öğrenmek adına bir aracı olarak görüyorum.

T. G.: Programına göre değişiyor. Ama yine 8 saat civarında olduğunu söyleyebilirim. ABD başkonsolosu ile bir program yaptım. Onun yanına gitmek, görüşmek, evde müzikleri seçmek, burada program yapmak saatlerimi aldı. Burada öne çıkan unsur hayatta hiçbir şeyin bedelsiz olmadığı. İnsanlar zannediyor ki ne güzel radyo programı yapıyoruz. Oysa bu kişisel bir taahhüt de-

mek. O taahhüt de radyoya ve dinleyiciye karşı verdiğiniz bir söz. Her hafta farklı bir kişiyle farklı bir dünyada yolculuk yapacaksınız. Bu zamanınızı alıyor. Dolayısıyla bunun bir bedeli var. Dilediğim kadar sinemaya, tiyatroya gidemiyorum. Bunu her hafta arka arkaya yapmak görüldüğünden daha zor. Ama "Değer mi?" diye baktığımızda sonuna kadar değer. Acayip bir biçimde ruhum ve ufukum genişlemiş oluyor.

N. T.: Hazırlık süreci üç aşığı beş yukarı aynı seviyeye denk geliyor. Burada bir tango sanatçısını tanıtip, ondan belli bir parçayı seçerken, birçok tangosunu dinliyorum. Onların içinden kendi zevkimi de yansıtan ve dinleyicinin de hoşuna gidecek parçalar seçmeye çalışıyorum. Bazen o parçayı üç, dört kere dinliyorum. Kulağa nasıl geldiğine bakıyorum. Hayatlarını araştırıyorum. Sayfalarca çıkış alıp okuyorum. Okuduklarım arasında tangonun dışında bir şey dikkatimi çekiyor, onu merak edip araştırıyorum ve değişik dünyalara girip farklı bilgilere de sahip olabiliyorum. Her program için 8 saat kadar alıyor.

Ö. Y.: Programımın süresi 45 dakika ve yaklaşık bu kadar bir süre yeterli oluyor. Programda teknik ayrıntıdan söz etmediğim için ön hazırlığı da çok uzun sürmüyor. İnsanların hayatından anekdotlar aktarıyorum. Evde çok geniş bir kitap ve cd arşivim var. Hafta sonu arşivimden programın tüm içeriğini hazırlıyorum.

25

Radyo programcılığınızın iş dünyasına yansması ne şekilde oluyor?

N. T.: İş hayatında değişik sorunlarımız ve değişik tecrübelerimiz var. Ama burası bambaşka bir dünya. Benim çocukluğumdan beri en büyük hayalim bir radyo programcısı olmaktı. Bizler 68 kuşağından sayıldığımız için o döneme yönelik Elvis Presley, Beatless gibi sanatçılara, topluluklara yönelik program yapmak istiyordum. Kısmet tango oldu. Programda kendimi iş hayatından soyutlayıp tangonun dünyasında hissediyordum. Burada bir çeşit terapi yaşıyoruz.

T. G.: Ben, cazca yaşıyorum. Hayat zaten baştan aşağı doğaçlama. Cazdan bu anlamda öğrenilecek çok şey var. Ne öğrendiğime baktığımda, öncelikle en önemli unsur cazda mutlak liderlik diye bir kavram yok. Liderlik, şartlara, projelere göre değişen ve sürekli rol değiştirmenizi gerektiren, hem takip edilen hem takip edici olmayı gerektiren, bunu da sık sık şartlara göre yeniden yorumlamanızı zorunlu kılan bir konu. Bu cazda da olan bir şey. Bunun faydasını iş hayatında çok gördüm. Bir de şu an yaptığım işte uzun soluklu bir araştırma gerçekleştiriyorum. Araştırma yeteneğime ve sezgime, cazdan ve radyo programlarından öğrendiklerim olumlu etki ediyor.

K. İ.: İş yaşamında disiplinli olmayı, organize olmayı, plan yapmayı, bütçe gibi bir hedef koymayı gerçekleştiriyorsunuz. Elbette ki radyo programınıza bunu da yansıtmaya çalışıyorsunuz. Etkileşim açısından bakarsak programdan ziyade müziğin iş yaşamına etkisi üzerinde durmak isterim. Bunu belki de yalnızca müzikle sınırlamak da mümkün değil. Bütün eğlence, sanat ve kültür sektörü boyutuna genişletmek lazım. Gençlerin hobileriyle mesleklerini birleştirebildikleri aktiviteleri var. Oysa bizim zamanımızda "Ne olacaksın?"

“Biz bu işi hobi olarak yapıyoruz. Ama hobinin ötesinde kendimize itiraf etmediğimiz bazı faydalar da var. Bizi genç tutuyor, aktif tutuyor, sürekli olarak bir araştırmanın içinde oluyoruz, adrenalinini yükseltiyor.”

dendiğinde memur olunurdu. Memur olmayacaksan avukat, mühendis ya da doktor olman gerekiyordu. Yoksa adamdan sayılmıyordun. Şimdi bakıyorum gençlerin önünde müthiş geniş bir yelpaze var. Ne yazık ki eğitim sistemimiz gençlerin yeteneklerine göre meslek seçimine yardımcı olmuyor, ama bizim jenerasyonumuza kıyasla bu jenerasyon çok daha şanslı.

Ö. Y.: İş stresinden kurtulmamı sağlıyor. Beş yıldır programın hazırlanacağı gün radyoya gideceğim diye büyük heyecan duyuyorum. Hafta sonu programın tüm içeriğini evde hazırlıyorum ve bu bir disiplini de beraberinde getiriyor. Tüm programlarımın bir kopyasını alırım. Yaklaşık 300 saatlik yayın yaptım. Programda yanlış yapmamak gerekiyor. Çünkü karşınızdaki insanların çoğunluğu bilgiyi o sırada sizden alıyor. Bir sanatçının doğumunu, ölümünü söylerken bunun muhakkak doğru olması gerekiyor. Bir parçanın ilk çalınışı için yanlış bir tarih veremezsiniz. Bu yüzden ciddi biçimde ders çalışmak gerekiyor. Sabancı Holding'de çalışmaya başladığımda bütün müzik sistemini değiştirdim. Telefonda beklemelerde ve binanın içinde artık klasik müzik çalıyor.

İş dünyasında müzikteki ahenk var mı?

N. T.: Hayır, ama iş dünyasındaki çelişkiler tangoda da var. Tangonun dansını yaparken oradaki çelişkiler iş dünyasındakilere benziyor. Dans ederken pistin ahen-

“Müzik sohbetinin en güzel tarafı bir şeyleri tartışmıyor olmak. Fikir alışverişi oluyor. O yüzden müzik, gayet hoş, zarif ve keyifli bir sohbet imkanı sunuyor.”

gini sağlamak zorundasınız. Pistin akışına aykırı bir hareket yapamazsınız. Onu önceden planlamalısınız. Partnerinize hangi figürü yapacağınıza önceden düşüneneceksiniz. Ama pistin gidişatında bazen önünüzdeki aniden durduğunda bir anda başka bir figüre geçmek zorundasınız. Dolayısıyla iş hayatıyla bu yönden benzerlikleri var. Çünkü iş hayatında da her şey planladığınız gibi gitmiyor. Belli planları yapıyorsunuz, ama umulmadık şeyler karşınıza çıkabiliyor ve bir sürü değişik manevralar yapmak ve anında çözümler bulmak zorunda kalabiliyorsunuz. Müzikteki gibi yaratıcılığınızı kullanıyorsunuz. Ama müziğin en büyük farkı bir dinlenme aracı olması.

Müzikte kariyer düşünüyor musunuz? Televizyonda bir program olabilir mi?

K. İ.: Yaklaşık 2 yıl önce NTV radyo için hazırladığım “Dünya hali ve dünya müziği” programını televizyona taşımamı teklif etti. O zaman kişisel bir nedenden ötürü kabul etmedim. Hem vaktim çok azdı, hem de televizyonda pratik bir zorluk var. Dünya müziğini televizyonda yapabilmek için klipler çalmak gerekiyor. Oysa iki yıl önce bile dünya müziğinde bu kadar çok klip yoktu. Ama bugün klip sektörü çok gelişti ve belki önümüzdeki yıllarda yapabilirim. Bu konuda Türkiye’nin önünde büyük fırsatlar olduğunu düşünüyorum. Danışmanlık ve yönetim kurulu üyeliği yaptığım şirketlere eğlence ve kültür, sanat sektörüne girmelerini tavsiye edi-

yorum. İş Sanat ve Babylon tipinde mekanların artacağına inanıyorum. O tür ekonomik bir aktivitenin içinde danışman olarak yer almayı isterim.

N. T.: İşimi çok severek yapıyorum ve müzik benim için bir hobi. Kendi adıma müzikal bir kariyer düşünmüyorum. Ama televizyonda bir tango programı yapmak cazip olabilir. Çünkü tangonun bir de görsel tarafı, dans var. Televizyonda bir tango programının çok güzel olacağını, hatta yokluğunun Türkiye için bir eksiklik olduğunu düşünüyorum. “Hayatıma en başından radyocu olarak başlamış olsa mıydım?” diye düşündüğümde, aslında olabilirdi. Ama hayat böyle gitti. Hayat insanı kendisi sürüklüyor.

T. G.: Televizyonu düşünüyorum ve tekliflere şu an açığım. Ayrıca radyo programlarının Türkiye’de çok ilgi görmediğine inanıyorum. Radyo programlarıyla ilgili hiçbir reyting araştırması yok. Tüm televizyon programları açısından bir reyting ölçümü var. En azından satış açısından bir feedback alınabiliyor. Radyo programlarında bunu bilmiyoruz. “Kaç kişi dinliyor, nerelere ulaşıyor?” Hiçbir radyo ölçmüyor, ölçmeye değer bulmuyor. Halbuki burada çok önemli bir niş market ve özel olarak ulaşılacak kitleler olduğuna inanıyorum. Ama henüz bunu reklam dünyası keşfetmiş değil. Yaptığım işi seviyorum. İş geliştirme, pazarlama, başka ülkelere gitme çok ilginç bir şey. Ama imkan olsaydı pro-

fesyonel bir radyocu olmak isterdim. Bir de televizyonda özellikle müziğin tanıtımında çok ilginç bir program yapabiliirdim. Bu çok önemli. Çünkü insanların hayatında müzik olursa birbirleriyle aralarında iletişim kolaylaşıyor ve iletişim olunca önyargı dediğimiz, dünyanın en büyük sorunlarından biri ortadan kalkıyor. “Almanlar cimri, İngilizler soğuk” gibi kavramlar yok oluyor. Bütün insanların aynı özelliklere sahip olduğunu, her ülkede her çeşit insanın olduğunu görüyorsunuz. Bu insanı dar bir milliyetçi anlayıştan ve ırkçı bir anlayıştan geniş bir platforma taşıyor. Bu amaçla bir televizyon programı yapmak isterdim. Ayrıca hepimizin birlikte yapacağı bir televizyon programı da çok güzel olurdu.

Ö. Y.: Klasik müziğin televizyona taşınması oldukça yüksek maliyet gerektiriyor. Bir de TRT bile konser programlarını gecenin bir yarısında ya da prime time diliminin dışında yayınlıyor. NTV Radyo’da 15 hafta süren “Çalgıların Öyküsü” adlı bir program da yapmıştım. Her programda 45 dakika bir çalgı anlatılıyordu. Televizyon için uygun bir konsept. Mesleğim radyoculuk değil, ama ortaokul yıllarında konservatuvara gitmeyi çok istedim. Müziğin aynı zamanda mesleğim olmasını isterdim. Ama babam müziğe karşı olduğundan değil, gerçekçi olduğundan, “Yeteneğin olsaydı şimdiye kadar çıkardı” dedi. Haksız da sayılmaz. Konservatuvara girip de beceremeyince başka bir alana yönelme şansısı çok az. O yıllarda kızmıştım, ama şimdi haklı buluyorum. İçimde enstrüman çalmaya yönelik yetenek olsaydı, zaten dizginleyemezdim. Demek ki yalnızca dinlemeye ve teorisine dayalı bir merakım varmış.

Bir arada herhangi bir projeniz oldu mu?

T. G.: Bir arada olmuyor ama sık sık diğer programcı arkadaşlarımla beraber program yapmayı seviyorum. Radyo programcıları da biraz içlerine dönük oluyorlar.

Başka biriyle program yapmak çok büyük bir cesaret istiyor. Hem kendinize hem karşınızdakine güveneceksiniz ve ortaya bir artı birden daha büyük bir şey çıkacak. Bunu yapabilmek için önemli bir ruhsal dinginlik gerekiyor. Şu ana kadar bana konuk olan arkadaşlarım ve dostlarımla çok ilginç şeyler yaptık. Bu arada birçok insan da kendi içlerinde olmayan şeyleri keşfetti. Bizim şirketimizde mali idari işlerde çalışan bir arkadaşımız var. Onunla yaptığımız bir Vivaldi programı oldu. İşyerinde birçok arkadaşımız onu tanıyor, ama Vivaldi programının ardından pek çok arkadaşımız şaşırıldı. Onlar için yeni bir yönünü keşfettiler.

Hobisi olan insan sayısının ülkemizde çok az olmasını neye bağlıyorsunuz?

N. T.: Yeni neslin farklı konularla çok fazla ilgilenmemesinden kaynaklanıyor. Bunu 1980 sonrası gelişmelere de bağlayabiliriz. Çok fazla okuma ve geliştirme merakı olmadığı için hobi ilgisi de doğmuyor. Hobinin maddiyatla çok kesin bir ilişkisi yok. Maddi açıdan çok büyük yük getirmeyecek hobiler de var. İnsan kaynaklarında görev aldığım için pek çok insanla görüşüyorum ve gerçekten farklı alanlarda kendini geliştirmiş insan sayısı ne yazık ki çok az. Mesleki açıdan belki üst düzeyde oluyorlar, ama onun dışında ekstra bir şey yok. Oysa hobiler insanlara değişik olaylara değişik açıdan bakabilme yeteneği kazandırır.

1980 öncesindeki yetişkinlerde de hobiye ilgi çok yüksek değil.

K. İ.: İki nedene bağlıyorum. Birinci ve en önemli neden eğitim sistemimizdeki sakatlık. Ezberci bir eğitim. İnsanların yaratıcılığını ve içlerindeki hobiye açığı çıkarmayı teşvik etmiyor. İkincisi ise 1970’lerin ikinci yarısından itibaren yaşanan enflasyon, Türkiye insanını kısa vadeci hale getirdi. Uzun vadeyi düşünmeyi bıraktı in-

sanlar. Böyle bir kafa yapısı içerisinde hobiye yer yok. Bu yüzden enflasyon çok tehlikeli bir şey. İnsanların kafa yapısını değiştirdiği, insanları kısa vadeci yaptıği için. Hobi ise uzun vadelidir. Çözüm, eğitim sistemini değiştirmekten geçiyor. Eğitim sistemi değişmeden Türk insanına kültür, sanat aşılacak mümkün değil.

Ö. Y.: Nedeni özetleyecek bir anımı anlatayım. Başka bir radyoda canlı yayına katılmıştım. Oradaki arkadaşımız da benim gibi Maarif Koleji mezunuymuş, habermiz yok. “Klasik müzik merakı nereden geliyor?” dedi. “Okulda Hikmet Hanım adında bir müzik hocamız vardı. Do, re, mi yerine Bach’ı ve Beethoven’i anlattı” dedim. “Hikmet Hanım’ı ben de tanıyorum” dedi ve Hikmet Hanım hakkında sohbet başladı. Ertesi gün Hikmet Hanım evden beni aradı. 40 yıl sonra hocamın sesini duyunca elim ayağıma titredi. Buluştuk ve 40 yılın ardından görüşmeye başladık. Bir öğretmenin bir insan hayatını nasıl etkileyebildiğine dair çok güzel bir örnek bu. Belki yalnızca solfej ve nota öğretseydi müzikle ilgilenmeyecektim. Günümüz koşullarında çocuklara bir hobi edindirmek çok zor. Zamanlarının büyük bölümünü bilgisayar ya da televizyon karşısında geçiriyorlar. Günümüz çocuklarına hobilerini sorduğumda “web tasarımı” diyorlar. Spor hobi olarak görenler var. Spor benim için hobi değil, bir disiplindir. “Vakit varsa yapayım” denmez. Yapılması gereken bir uğraş. Hobi edindirmek anne, babaların dışında en çok eğitimcilerin işi. “Eğitim şart” sözü burada da geçerli.

Geçmişten ya da günümüzden kimi konuk etmek isterdiniz?

N. T.: Konuğum olmasını hayal ettiğim çok isim var. Ama bir isim vermek gerekirse, Fehmi Akgün’ü konuk etmek isterdim. Ayrıca Carlos Gardel ile de konuşmayı çok isterdim.

T. G.: Mehmet Altan ile bir program yapmıştım ve Çetin Altan ile de bir program yapmak isterim. Sanırım yakında gerçekleşecek. Ayrıca Leonardo da Vinci ile konuşmak isterdim. Bazen en çok hangi programımı sevdiğimi soruyorlar. “Henüz yapmamış olduğum programı seviyorum” diyorum. Öyle olmazsa içindeki yaratıcılık yok olur. Her zaman daha iyisini, ilginçini istemek zorundasınız.

K. İ.: Bugüne kadar çok farklı alanlardan yüz yirmiyi aşkın konuk ağırladım. Kiminle konuşmak istediğimi düşününce bir çırpıda aklıma gelmiyor. Ancak Bob Marley gibi efsane bir isimle yapmak isterdim. Aslında program yaptıkça yalnızca müzisyenlere değil yaratıcı insanlara hayranlığım artıyor. Bu bir ressam da olabilir, heykeltıraş da. Yaratıcılarının sırrını konuşmak istediğim pek çok insanı konuk etmeyi çok isterdim.

Ö. Y.: Itzhak Perlman ile konuşmak isterdim. Perlman küçükken çocuk felci geçirmiş ve kemani oturarak çalıyor. Bu kadar mükemmel bir tarzı nasıl oluşturduğunu, iradeyi, azmi, gücü nereden bulduğunu konuşmak isterdim. Leonard Bernstein ile konuşmak isterdim. Cemal Reşit Rey’le tanıştık, ama oturup sohbet edemedik. Onunla konuşmak isterdim. Ayrıca müzik sohbetinin en güzel tarafı bir şeyleri tartışmıyor olmak. Fikir alışverişi oluyor. O yüzden müzik, gayet hoş, zarif ve keyifli bir sohbet imkanı sunuyor.

Sahrap Soysal, ODTÜ Kimya Bölümü'nden mezun olduktan sonra, pek çok şirkette yöneticilik yaptı. Ardından 2001'de televizyon için hazırladığı yemek programıyla bir anda tüm Türkiye'nin tanıdığı bir isim haline geldi. Yemek kültürü üzerine yazılar yazan, araştırmalar yapan ve kitaplar hazırlayan Soysal'ın "Bir Yemek Masalı" geçtiğimiz aylarda uluslararası bir ödülle de taçlandırıldı. Yalnızca tarif içeren yemek kitaplarının devrinin son bulduğunu belirten Soysal, tüm dünyada belirli bir konsepte dayalı ve yemeği öyküsüyle tarif eden kitapların tercih edildiğini söylüyor. Soysal, hazırlığını sürdürdüğü yeni kitabında da yine farklı bir konsepti ele alarak, yeni evlenen gençlerin mutfakını anlatacak. Soysal, mutfakı bir masal dünyası gibi anlatıyor ve sıcaklığı, birlikteliği, paylaşmayı mutfakta bulduğunu söylüyor.

Mutfak sizin için neyi ifade ediyor?

Samimiyet, sıcaklık, sevdiklerinizin bir araya gelmesi demek. Benim için en büyük özelliği bu. Arkadaşlarım ara sıra, "Tarhana çorbası kokusu duyuyorum" derim. Böyle söylediğimde eskiden beri çok gülerler. Bu söz bir birliktelik istediğimi, dostlarımla, arkadaşlarımla, ailemle bir araya gelmek istediğimi, sanılma isteğini ifade eder. Mutfaka sığınma isteğini ifade eder. Mutfak benim için, dostluk, samimiyet, arkadaşlık, birliktelik, paylaşım, huzur bulduğum yer demek.

Peki yemek?

Yemek işi gülerek, iyiyi paylaşarak, tat alarak ve hissederek yapılmalı. Yemekte çatal bıçak seslerini, pişme sesini kulağınızda hissedersiniz. Gözünüz yemeğin sunumunu hisseder. Tat alma duyunuz tadını hisseder. Burnunuzla kokusunu hissedersiniz. Yani beş duyunuza hitap eden dünyadaki tek olgu yemek. Yemek, paylaşmak ve gülümsemek demek benim için.

Son dönemlerde yemek kültürüne yoğun ilgi gösteriliyor. Sizce bu geçici bir trend mi?

Mutfak, magazinsel bir şey değil. İnsanoğlunun var olduğu günden beri yeme ve içme; hava, su gibi vazgeçilmez bir unsur. Havayı, suyu fark etmedik ve kirlettik. Mutfakımızı da çok geç fark ettik. Ama mutfak insanlıkla yaşıt olduğu için hiçbir zaman tükenmeyecek bir konu. Şu anki yoğun ilgiyi olumlu buluyorum. Zaman içerisinde yemek üzerine daha çok kitabın çıkması ve daha geniş kapsamlı araştırmaların yayınlanmasıyla birlikte mutfak, hak ettiği yere geç de olsa kavuşacak. Bu geç keşfin en büyük nedenlerinden biri, Türkiye'nin gelişmekte olan bir ülke olması. Mutfak kültürünü keşfetmemizde yazılan kitapların ve makalelerin büyük bir etkisi oldu. Bir de tencere yemeklerinin ve Türk mutfakının kaybolan bir değer olduğunu fark ettik. Artık annelerimiz çok yaşlandı, eskiden olduğu gibi mantı, börek yiyemeyeceğimizi anladık. O lezzetli yemekleri bulamayacağımız gibi bir telaşa kapılmamız bizi daha çok motive etti. Bu değerlere sahip çıkabilme arayışı sonucunda tencere yemekleri yapan restoranlar açılmaya başladı. Ayrıca Türkiye'de mutfak kültürünü motive eden olgu bence erkekler. Çünkü erkekler mutfaka, kadınlardan daha meraklı. Kadın bir görev düşüncesiyle mutfaka giriyor. "İki çeşit çıkarayım, çocuk çok doyusun" mantığı hakim. Erkekler ise damak tadını arıyor. Mutfaka ilgili olmak gerektiğini kadına empoze eden tip erkek.

Zaman içerisinde Türk insanının damak tadında neler değişti?

Mutfakımız dünyanın en ünlü üç mutfağından biri. Her şeyden öte çok gelişkin bir kültürel altyapısı var. İmparatorluk yaşamış bir mutfak. 700 yıllık Osmanlı geleneği var. Ondan önce Orta Asya'dan getirdiğimiz bir Asya yemek kültürü var. Anadolu'ya geldiğimiz andan itibaren yüzyıllar içerisinde kaynaştığımız Ermeni, Yahudi, Kürt, Arap, Bizans gibi azınlık kültürleri var. Bunların hepsinin harmanlandığı Türk mutfakı, doğal olarak farklı tatların karışımından oluşan güçlü bir damak tadı sunuyor. Günümüzde de teknolojinin sunduğu kolaylıklar sonucunda iletişimin gelişmesi ve seyahat etmenin kolaylaşması nedeniyle, tüm dünyayla etkileşim halindeyiz. Bu da damak tadımızı değiştiriyor. Değişen damak tadına göre de biz yemekçilerin yeni yemekler üretmesi, yeni reçeteler yazması gerekiyor. Yeni evliler için çıkaracağım yemek kitabında değişen damak tadına uygun, gençlerin yemek tarifleri yer alacak. Biraz Meksika, biraz Çin, biraz Yunan ve ağırlıklı Türk mutfakı gibi.

Kimya eğitimi aldınız ve yıllarca bu alanda çalıştınız. Mutfaka geçişiniz nasıl gerçekleşti?

Kimya alanında 25 yıl çalıştım. Normal çalışma sürecini bitirip emekli oldum. Büyük bir tesadüf eseri televizyonda bir mutfak programına başladım. O da sponsor firmanın manken ya da bir tiyatro sanatçısı yerine kırk yaşlarını aşmış, çocuk çocuk sahibi bir kadın araması sonucunda gerçekleşti. Sonra o mutfak programı iki yıl boyunca Türkiye'nin en yüksek reyting yapan programı oldu. Böylece hobim, bir anlamda mesleğim haline geldi. Zaten mutfak ve kimya arasında ciddi bir bağ var. Üniversitede kimya laboratuvarında yıllarca her türlü malzemeyi birbirine karıştırdım. Bu açıdan bakınca aslında mutfak da kocaman bir kimya laboratuvarı. Malzemeleri karıştırmak, doğru sonucu elde etmek, doğru

meden, düşünerek, doğru bir pişirme tekniğiyle yemeği pişirmek; taze malzemeler kullanmak, baharatını ölçüsünde ve dozunda katmak, lezzetli bir yemek pişirmenin püf noktası.

Yemek yemenin ve yapmanın ötesinde siz yemek kültürünü araştırmayı tercih ediyorsunuz.

Evet, besinleri merak etmek, gıdaları araştırmak bana büyük keyif veriyor. Onlarla kendimi bir hayal dünyasına sürükler, serüvenlere çıkarım. Değişik yemek isimleri bulmayı çok severim. Yemeğe kimlik katmak lazım. Öyle yedik içtik gittikle olmaz. En basitinden bir domates salatası bile yapsanız, ona bir kimlik vermek, keyifle yemek, keyifle sunmak, keyifle anlatmak hayatınıza bir anlam kazandırır. Yemek yapma dünyası, biraz da hayal dünyasıdır. Bunların hepsini kotarabilirseniz, iyi bir yemekçi olur ve işin tadına varırsınız. Hayatımda en çok keyif aldığım işi yapıyorum. 25 yıl çalıştım, yöneticilik yaptım. Ama mutfak bambaşka bir dünya. Çok mutluymum bu dünyada olmaktan.

“Yemeğin kimliği olmalı”

“Mutfak, kocaman bir kimya laboratuvarı. Laboratuvarda olduğu gibi mutfakta da malzemeleri doğru oranda karıştırmak ve doğru sonucu elde etmek çok önemli.”

tada ulaşmak çok önemli. Bütün bunlarda kimya geçmişimin çok büyük bir etkisi var. Gramdan çok iyi anlıyorum. Neyle neyi karıştırınca sonucun ne olacağını kolaylıkla tahmin edebiliyorum. Asit baz dengesinden tutun da yemeğin içinde nelerin, hangi ölçülerde olması gerektiğine kadar her noktayı, neredeyse bir bakışta anlayabilecek kadar faydası oldu.

Sizin mutfakınızda neler eksik olmaz?

Mutfakım son derece basit, düz ve yalın bir mutfak. Davetlerimde bile her zaman için Türk yemeklerini yapmayı tercih ederim. Biraz daha farklılaştırarak yeni şekiller oluşturmaya çalışırım. Mutfakımdan bakliyat asla eksik olmaz. Haftanın en az üç, dört günü mutlaka kırmızı ya da yeşil mercimek çorbası yapılır. Çocuklarıma mutlaka sebze bir bakliyat çorbası içiririm. Bildiğimiz pilavlar, her çeşit soslu makarnalar, pazı dolması, asma yaprağı dolması, mantı gibi annelerimizin mutfakındaki tencere yemeklerinin hepsini pişiririm. Yabancı mutfak kültürlerinden öğrendiklerimi Türk mutfak kültürüyle birleştirerek sentez yemekleri de yaparım. Ancak ağırlıklı olarak Türk mutfakı olmasına özen gösteririm.

Yemeğe lezzet veren püf noktaları neler?

Lezzetin püf noktası diyebileceğim etkenlerin başında, malzemenin gerçekten taze olması gelir. Ayrıca doğru oranda karıştırmak gerekir. Her yemek için temel bir pişirme tekniği var. Buna mutlaka uymak lazım. Acele et-

Siz aynı zamanda geçtiğimiz günlerde uluslararası bir ödül de aldınız. Ödül hikayesi nasıl gelişti?

AB Taksim Bürosu'ndan bir proje için beni aramışlar. AB projeleri kapsamında yapılacak bir kültür sitesinden söz ettiler. "Bir Yemek Masalı"nı uluslararası bir yarışmaya iletmemi söylediler. Kitabı yolladım ve aradan aylar geçti, hiçbir haber çıkmadı. Bir gün bir haber geldi, dünya finaline kaldığımı ve ülke kategorisinde üç birincilik kazandığımı söylediler. O an dilim tutuldu. İki gün evde nasıl dolaştığımı bilmiyorum. Dünya birincisi olduğumu söylediler ve İsveç'te ödül törenine davet ettiler. Hayatımın en unutulmaz ve en gurur duyduğum anıydı.

30 kültür: tesbih

röportaj: umut bavlı **fotoğraflar:** uluç özcü **kaynak:** Dua Taneleri / necip sarıcı

31

Yeni Lale Film Stüdyosu, yıllardır Yeşilçam'ın unutulmazları arasına giren pek çok filmin montajının gerçekleştirildiği bir stüdyo. Kapıdan girenleri Yeşilçam'ın unutulmaz filmlerinin afişleri karşılıyor. Afişlerin, yeni-eski film gösterim makinelerinin, kameraların, metrelerce sinema filminin yanı sıra bu stüdyo kültür hazineleriyle de dolu. Sararmış fotoğraflar, taş plaklar, orijinal tablolar, sahalarda bile bulunamayacak kitaplar, dergiler, belgeler, hat eserleri ve birbirinden değerli rengarenk tesbihler...

Tüm bunların ardında 55 yılını sinemaya adayan bir isim var. Necip Sarıcı. Sarıcı, iyi bir sinemacı olabilmek için iyi bir belgeselci ve araştırmacı olmak gerektiğine inananlardan. Tesbihe olan merakı ve ilgisi de araştırmacı yönünden kaynaklanıyor. Çocukluğundan itibaren kitaplara olan düşkünlüğü, film stüdyosunun stresli çalışma günlerinde Sarıcı'yı sahalara taşımış. Dinlenmek için gittiği sahalarda rastladığı tesbihler onu büyülemiş. Tesbihleri sihirli boncuklar gibi gördüğünü söylüyor. Satın aldığı tesbihler bir, iki derken muazzam bir koleksiyona dönüşmüş. Tesbih üzerine araştırmalarını yoğunlaştıran Sarıcı'nın koleksiyonu Çağaloğlu'nda Gazeteciler Cemiyeti'nde düzenlenen Tesbih gününden, geçtiğimiz yıllarda Yapı Kredi Kültür Merkezi'ndeki tesbih sergisine kadar pek çok mekanda sergilenmiş. En nihayetinde "Dua Taneleri" adıyla tesbihin dünden bugüne öyküsünün anlatıldığı ve koleksiyondan eşsiz tesbihlerin fotoğraflarıyla bezenmiş bir kitaba dönüşmüş. Sarıcı ile hazırlığını tamamladığı kitabı ve tesbihin öyküsü üzerine bir sohbet gerçekleştirdik.

Genelde tespih olarak biliniyor. Ancak kitabınızda tesbih olarak kullanıyorsunuz. Doğrusu nedir? Doğru söylenişi ve yazılışı tesbih. İslam dininde tesbih, sayı saymak için kullandığımız nesnenin adı olmayıp,

Tesbih denince akla kehribar geliyor. Tesbih yapımında kullanılan diğer malzemeler neler? Tesbihin en gizemli malzemesi kehribar. Kehribarın yaşı 160 milyon yılı bulabiliyor. Kehribar denilen fosil madde, çam reçinesi, toprağın altında müthiş bir yaşam sürüyor. Devrinin en güzel tatlarını alıyor. Yer sarsıntılarını, yanardağ patlamalarını yaşıyor. Reçine toprakla haşır neşir olarak zaman içerisinde fosilleşiyor ve bir kütle haline geliyor. Bazen içinde bir takım hayvanların da fosilleri yer ediyor. Ama ülkemizde ne yazık ki kehribar yok. Ülkemizde siyah kehribar denen oltu taşı bulunuyor. O da tesbih yapımı için makbul bir malzeme. Yine lüle taşı da bir tesbih malzemesi. Ama en gizemlisi kehribar. Kehribardan yalnızca tesbih yapmakla kalmamış. Rusya'da St. Petersburg'da kehribar oda bulunuyor. Osmanlı, kehribardan marpuçlar ve birçok süs eşyası yapmış. Kehribarın insan üzerinde büyük bir etkisi var. O kadar yılın rayihasını taşıyor. Elinizi sürdüğünüzde çam kokusunu hissediyorsunuz. Bir kalp ve beden jimnastiği sağlıyor. Onun dışında maktan yapıyor. Mamutun da yaşı milyonlarca yıl önceye dayanıyor. Son mamutun en son 12 bin yıl önce görüldüğü söyleniyor. Buzulun içinden kalıp gibi çıkıyor. Sibirya ve kutuplar bölgesinde mamut fosili çok bulunuyor. Sovyetler'in dağılmasının ardından altın değerinde olan bu kehribar ve mamut dişi, Türkiye'ye bol miktarda girdi. Tesbih ustalarına gün doğdu. Yine Rusya'dan mors dişi de geldi. Erkek morsun dişi de muhteşem bir tesbih malzemesi. Osmanlı döneminde çok kullanılmış. Özellikle kılıç kabzaları yapmışlar. Tesbihçiler de tesbih malzemelerinin kullanıldığı marpuç, kabza gibi aletleri ellerine geçirdikçe bu parçaları işlemden geçirerek tesbih yapmışlar. Çünkü bu bir tutku. İlla ki tesbih olacak. Bir de fil dişi, balina dişi, sık kullanılan malzemeler. Ancak bunlar daha kolay bulunabilen malzemeler.

Dua taneleri

“Büyük bir stresten sonra tesbihlerle oynamanın verdiği keyfi hiçbir şey vermez. Çıkan ses insanı dinlendirir. Boncuklar, bilyelerle dolu bir çocuk dünyasına götürür.”

“Sübhaneallah sözünü söylemek” anlamına gelir. Sözcüğün Aramice kökenine baktığımızda, “tapınmada bulunma” yani ibadet etme olduğunu görüyoruz. Bu anlam çok daha sonra Arapça'da “sabbaha” deyimini oluşturmuş. Zaten sabah vaktine de ibadet etme anlamında “subh” denilmiş. Bu da Arapça'ya İbranice'deki “şebah”tan geçmiş. “Arındırma, kutsama, ululama” demek olan Sübhaneallah sözünü söylemek, yani Allah'ı güzel vasıflarla tesbih etmek, tesbihin de adı olmuş.

Tesbihin tarihçesine baktığımızda neler görürüz? Tesbihin mazisinde 20. yüzyılın öncesine dair elde somut bir şey yok. Çünkü saray tesbihçisi ya da zenaat takımında esnafı yoktu. İbrişim adı verilen ipek ipliğe dizilen tesbihler zaman içerisinde ipin aşınması sonucu dağıldığından, o yıllardan günümüze ulaşan tesbih yok denecek kadar az. Zaten bu nedenle Topkapı Sarayı'nın en fakir bölümü tesbih koleksiyonudur. Tesbihin ustalarına baktığımızda ise Cumhuriyet döneminde üç, beş usta vardı. Malzemeyi buldukça bir şeyler üretir ve meraklısına telefonla ulaşırlardı. Bir sanatın zirvesinden söz ederken “kutup” deriz. Osman Hamdi Bey resimde bir kutuptur. Tesbihin de bir kutbu var. Bu kutup Deli Yusuf namıyla bilinen Elazığlı Yusuf Usta'ydı. Yusuf Usta Osmanlı tesbihi üslubunu getirmişti. Klasik anlayışta çalışırdı. Tesbih yapımı tehlikeli bir çalışmadır. Yılan ağacı gibi zehirli malzemeler de kullanılır. Yakın temasta çalışmak gerekir.

Tesbihin ruha nasıl bir etkisi var? Büyük bir stresten sonra tesbihlerle oynamanın verdiği keyfi hiçbir şey vermez. Çıkan ses insanı dinlendirir.

“Tesbih öyle elden çekilip ‘hadi biraz da biz sallayalım’ denerek alınmaz. Tesbih elden alındığı zaman saygıyla verilir ve alan gerekirse öper.”

Boncuklar, bilyelerle dolu bir çocuk dünyasına götürür. Tesbih taneleri çok mutlu ve güzel tanelerdir. Üzerine dua sinmiştir. Tesbih hapisanede de önemli bir kültür. Tesbih olmazsa hapisanede mutlaka çok kavga olur ve kan dökülür. Yalnız kalan insanın en iyi dostudur. Zaten Nazım Hikmet Semiha'ya “Bana tütün ve tesbih yolla” diyor. Semiha da yolluyor. “Buna benim dualarım sindi. Ellerimdeydi” diyor. Atatürk'ün de tesbihle çok yakın ilişkisi var ve çok seviyor. En sevdiği insanlardan biri olan Fikriye Hanım'a tesbihini hediye ediyor. Fikriye Hanım intihar ederken o tesbih boynundaydı. Çünkü onun için kutsal bir anlam taşıyor. Çünkü tesbihe Gazi'nin parmakları değmiş.

Tesbih kullanımının adabı nasıldır?

Tesbih öyle elden çekilip “hadi biraz da biz sallayalım” denerek alınmaz. Tesbih elden alındığı zaman saygıyla verilir ve alan gerekirse öper. “Biraz ben de gezineyim” der. Gezinmek denir. “Kim çekti?” diye sorulur. Çünkü tesbihçilikte “yapıldı” denmez “çekti” denir. Bütün bunlar Osmanlı'nın kültüründe var. İkranda, takdimde, vermede, almada derviş adap ve erkani mutlaka vardır. Bunlar kalktı. Bir şeyleri parçalar gibi almak, birilerinden kapmak, birilerinden yürütme adabı benimsendi. Bu kaybolan bir kültürdür. Tesbih kesinlikle yobazlığı simgeleyen bir araç değil. Tesbih yapımında kullanılan hayvanlar bence tesbihte yaşıyor. Allah'la kul arasındaki ki araçta bir meta oluyor. Onun da ruhu şad oluyor, çeken de bir hizmet yapmış oluyor.

Tesbih tanelerinin sayıları neyi ifade ediyor?

99'luklar daha ziyade ibadetlerde kullanılır. 33'lük ise gündelik cep tesbihi. Herkesin cebinde bulunur. Güzel bir hediyedir. Ülkemize geldiğinde Clinton'a da tesbih hediye edilmişti. Brad Pitt de tesbihini elinden bırakmadığını ve çok sevdiğini söylüyor. Tesbih sevilen bir

obje oluyor. Ama Hristiyan aleminde de tesbihin çok büyük bir kutsallığı var. Ama tesbihin esas kökeni Hindistan'a, Budizm'e dayanır. Budist tesbihi 103 adettir. Süs aracı olarak da kullanılır. Indra Gandhi'nin boynunda görmüşsünüzdür. Ayrıca tapınaklarda da tesbih çekerler. Tesbih, bütün bu dini unsurların dışında aynı zamanda bir sayı sayma aracı. Belirli sayıda okunması gereken dualar tesbih çekilerek takip edilir. Bir de 500'lük ve 1000'lik zikir tesbihleri bulunur.

Sizin koleksiyonunuzda özel neler var?

Koleksiyonumda neredeyse her çeşit tesbih var. Ayrıca kendim için tasarladığım tesbihler de var. Mevlevi mizaçlıyım. Tesbihlerim benden sonra gelecek asırlara kalacaksa “Necib'in tesbihi” diyeilmeleri için 30 yıl önce bir simge koymaya başladım. Tesbihlerime 8 aradan sonra mevlevi sikkesi koydurdum. Şu anda tesbihlerimin yüzde 70'i sikkelidir. Sikke, tesbihe çok farklı bir estetik ve renk katıyor.

Bir tesbihin ortalama maliyeti ne kadar?

İri taneli bir kehribar tesbih yaklaşık 10 bin dolar ediyor. Çünkü bir tesbihte ustanın emeği çok büyük oluyor ve çok malzeme tüketiliyor. Tesbih 100 gram geliyorsa, 2 kilogram kehribar kullanılıyor. Aradaki farkın nedeni kehribarın çok kırılgan bir malzeme olması. 2 kilo kehribarın değeri zaten 3 bin dolar. Artan malzemelerden de küçük bir 33'lük tesbih çıkabilir.

34 sanat: Beral Madra

röportaj: esra melek yiğitsözlü

“Hala hayallerim var”

Ülkemizin ilk küratörlerinden biri o... 1980 yılından beri bu işi yapıyor. Sanata çok emek vermiş ve daha da vermek istiyor. En büyük hedefi Türkiye’nin her yerinde çağdaş sanat merkezleri açılmasını sağlamak. Beral Madra hayallerini ve görmek istediği Türkiye’yi anlattı...

35

Beral Madra, küratör ve sanat eleştirmeni... Türkiye’deki sanatın hem ülkemizde, hem de uluslararası sanat dünyasında tanıtımı için çalışmış bugüne kadar. Bu çabası halen sürüyor ve devam da edecek. 1980 yılından bu yana başarılı işlere imza atan Madra, kendi deyimiyle radikal bir insan. BM Çağdaş Sanat Merkezi’nin sahibi olan Madra, “Utanarak söyleyeceğim ama hala hayallerim var. Türkiye’nin her kentine çağdaş sanat merkezleri açılmasını ve yurtdışında farklı ülkelerde kararlı ve sürekli olarak sergiler yapılmasını isterim” diyor. Madra’yla sanatla örtülü dünyasını, yaptıklarını ve yapmak istediklerini konuştuk.

Küratörlük nedir, nereden geliyor?

Latince’den gelen küratörlük, koruyup saklamak anlamına geliyor. Daha çok müzecilikte; koleksiyonların uzmanlar tarafından korunması, saklanması ve sergilenmesi anlamında kullanılıyor. Bu terim, uluslararası sanat ortamında 1980’li yılların başından itibaren gündeme geldi. Daha çok grup sergilerinde, bir kişinin o sergiye katılacak sanatçıları davet edip onların işlerini bir arada göstermesi anlamını taşıyordu. Bunun arkasında kuşkusuz sanat yapıtlarının çeşitlenmesi, sanatçıların farklı mesleklerden olabilmeleri, disiplinler arası geçişlerin olması söz konusu. Kısacası küratörlük böyle bir iş. Farklı teknikler, malzemeler ve kavramlarla üretilmiş yapıtların belirli bir konu çerçevesinde ya da belirli bir ideoloji içinde yan yana bir bütün olarak gösterilmesi. Bugün Avrupa ve Amerika’da büyük çağdaş sanat merkezlerinde küratörler, düzenledikleri sergilerde geniş kitlelere ulaşıyor ve bir eğitmen görevi görüyor.

Ne konuda bir eğitmenlik görevi görüyor?

Küratörler, sanat yapıtlarında ileri sürülen düşünceleri kitlelerle paylaşarak onları eğitiyor. Bu düşünceler çoğu zaman derin eleştiri, siyaset, ekonomi, toplum so-

madık. Uluslararası sanat ortamıyla yalnız bialar aracılığıyla ilişkimiz var. Sanat fuarlarımız ise yerel boyutta kaldı. Böylece kültür sanayisinde farklı işlevler taşıyan kesimler arasında iletişim kuran küratörlerin işi, ancak bunların hepsi tamamlanınca kolaylaşacak. Günümüzde artan kültürel etkinlikler sayesinde yavaş yavaş küratörlerin sayısının da arttığını söylemeliyim. Bu da bizim açımızdan oldukça sevindirici.

Arkeoloji mezunusunuz, ama 1980 yılından bu yana sanat eleştirmenliği ve küratörlük yapıyorsunuz. Bu işi yapmaya nasıl karar verdiniz?

1967 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji bölümünden mezun olduktan sonra çalışmam gerekiyordu. Ülkemizde arkeoloji alanındaki çalışmalar kısıtlı olduğu için, eşimin de fotoğraf sanatçısı olması dolayısıyla sanat ortamında çalışmak istiyordum. İş ararken önemli mimarlarımızdan merhum Utarit İzgi ile görüştüm. İzgi, Maçka’daki bürosunun alt katında bulunan mekanı galeri yapmayı düşündüğünü söyleyerek, benden orayı yönetmemi istedi. Teklifi seve seve kabul edip ilk işime başladım. Yaptığımız başarılı çalışmaların sona, 1984’te kendi galerimi kurdum. 1989’a kadar ticari bir galeri çalıştırdım. O dönemde Turgut Özal’ın liberal ekonomi politikasıyla kültüre ve sanata yatırım gündeme geldi. Ben de 1980’li yılların sonunda kendi yolunu çizmek istedim. Ülkemizde çağdaş sanatın gelişmesinde büyük rol üstlenen İstanbul Bienali’nin, ilk ikisinin koordinatörlüğünü ve bialar sergilerinin küratörlüğünü yaptım. Böylece bienallerle birlikte küratörlük kavramı da Türkiye’ye girmiş oldu. Sanat ortamımızın olmazsa olmaz bir biçimde uluslararası sanat dünyasına taşınmasını düşündüğüm için, bu işi sürdürmeye karar verdim. O dönemde Avrupa’daki sanat odaklarının Türkiye’ye ilgisi de başladı. Özellikle Almanya, ülkemizdeki çağdaş sanatı bugüne kadar süren bir

runları gibi konuları içeriyor. Kuşkusuz tüm bu işleri üstlenen küratörler, günümüzde üretilen sanat yapıtlarının içerdiği metinleri ve mesajları da okuyup izleyicilere aktarıyor. Küratör ya kendisi bir metin oluşturuyor ya da bu yapıtlar konusunda yazılmış metinleri bir araya topluyor. Yani sanatçı ve kitle arasında tam ortada duran bir kişi. Küratör aynı zamanda sanatçıların yapıtlarının, ulusal ya da uluslararası piyasada değer bulması ve bunların satılması görevini de üstleniyor. Etik olarak küratörün sanat piyasası içinde doğrudan rolü olmasına karşın, piyasa aktörleri olan koleksiyoncular ve sanat ticareti yapanlar küratörlere danışmak zorunda kalıyorlar. Bu etik bir şekilde deliniyor.

Sanatta zayıfız, anlamıyoruz. İyi de küratör gibi tepeden inme bir kavram ve anlayışla bunu yapmak nasıl mümkün?

Türkiye’de yoğun sanat etkinlikleri İstanbul’da gerçekleştiriliyor. Bu nedenle ancak İstanbul izleyicisi sanat konusunda bir ölçüde bilinçli. Bunda, 1980’li yıllardan bu yana galerilerde düzenlenen etkinlikler etkili oldu. Kültür sanayisinin bir parçası olarak büyük şirketlerin binalarında kültür sanat konusunda durmadan etkinlikler yapılıyor. Bu nedenle İstanbul’da küratörlük yapmak mümkün ve oldukça zevkli. Hem olanaklar iyi, hem de iyi bir seyirci kitlesi var. Ancak bunu Anadolu için söyleyemeyeceğim. Çünkü kültür sanayisinin gereklerini yerine getiren müzeler, çağdaş sanat merkezleri aç-

Başkalarının ürettiği nesneleri bir araya getirerek yeniden düzenlemeler yapıp sergiler düzenleyen küratörler, bir tür “sanat koçluğu” görevini üstleniyor. Bunu hangi birikim ve paradigmalarla yapıyorsunuz?

Arkeoloji mezunu olduğum için, kendimi otodidakt olarak nitelendiriyorum. Bir metodoloji olan arkeolojide de nesnelerle uğraşıyorsunuz. O nesnelerin içeriklerini, siyasal ve ekonomik ortamlarını gündeme getirip sergilemek durumundasınız. Orada bir sanatçı yok, ama nesnenin kendisi var. Böyle bir metodolojiyi bildiğim için, bunu sanat ortamında uygulamam zor olmadı. Sanat yazıları yazan biri olarak, belirli bir birikime sahip olduğum için bu işi kolaylıkla gerçekleştiriyorum. Küratörlüğün önemli bir görevi olan basın ve halkla ilişkiler boyutunu da üstlendiğim için basın bültenleri hazırlayıp tanıtım da yapıyorum. Bu da ayrı bir zevk benim için. Ayrıca mekan ve yapıt arasındaki ilişkiyi kavramak da gerekiyor. Yani sanatçıların çok farklı yapıtlarının bir mekana nasıl yerleştirileceği konusunda başarılı olmak la-

zım. Bunun için sanatçılarla iyi diyalog kurup onlarla bazı ideolojik konulara giriyorum. Çünkü siyasal olarak, sanatçıların dünyaya bakış açısının benim için büyük önemi var. Bir de tabii uluslararası sanat ortamının söylemlerini ve ideolojilerini sürekli takip ediyorum.

Peki küratörlük, sanatçılık mıdır?

Ben hiçbir zaman böyle bir tanımlama duymadım, ama küratörleri sanatçıyı anlayan kişi olarak gördüm. Çünkü sanatçılık başka bir yaşam biçimini gerektiriyor. Onların farklı bir duyarlılıkları ve araştırma konusunda herkesinkine benzemeyen yöntemleri bulunuyor. Toplumun derinliklerine inip en ince ayrıntılardan makro düzeydeki olayları çıkarmak gibi bir becerileri olan sanatçıların, kuşkusuz sanatın tüm tekniklerini de bilmeleri gerekiyor. Bunun yanında başka insanlarda bulunmayan güçlü bir inançları da var. Ben bütün bunları bir sanatçıda gördükten sonra kendime dönüp sanatçı olabilirim gibi bir yalanın peşinden gidemem. Sanatçılardan topladığım bilgi ve verilerden sentez çıkarırken bir yaratıcılık oluyor. Ancak bunu sanatçı yaratıcılığı ile karıştırmamak gerekir. Bu, bilgi ve deneyime dayalı bir yaratıcılık. Ama orada sanatçıyı kaldırınca bu yaratıcılık da kalmaz. Ben sanatçıdan aldığım ışınlarla ancak o yaratıcılığı gerçekleştirebilirim. Dolayısıyla, küratörler yaratıcı kişilerdir ama sanatçı değildirler.

Bu iş için hep küratör kelimesi mi kullanılıyor, bunun Türkçe karşılığı nedir?

Dilimize yabancı dillerden giren ve kullandığımız kelimelerden biri de küratörlük. Türkçe karşılığı olarak, sergi yapımcısı ya da sanat yönetmeni demek gerekiyor. Ancak ülkemizde daha çok küratörlük kelimesi kullanılıyor.

Küratör nasıl olunur, bu işin eğitimi var mı?

Bugün beş üniversitemizde sanat yönetimi, küratörlük

araştırmaları, kültürel araştırmalar bölümleri var. Bu bölümden mezun olanlar kendilerine sanat yönetmeni, sergi yapımcısı ve sanat danışmanı diyebilirler. Ancak, aldıkları eğitimin kalitesinden pek emin değilim. Örneğin, Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Sanat ve Tasarım Bölümü kurulurken sanat yönetimi bölümünün programını ben hazırladım. Fakat ne yazık ki dört yıl sonra kurduğum programı ben de tanıyamadım. Çünkü müfredatı müzeciliğe çevirip asistan kadrolarına da gereken donanımda kişiler almadılar. Yeditepe Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi'nde ise yüksek lisanslar açıldı. Ülkemizde bu konuda eğitim gören kişiler sayesinde küratör sayımız artacaktır. Zaten şu an açılan pek çok müzeye genç kuşaktan eğitim almış kişiler yerleştiriliyor. Tüm bu gelişmeler Türkiye'de küratörlük mesleğini bir sektör haline getirecektir. Bence beş yıl sonra kültür sanayisinin bütün işlerliği tam olarak gerçekleşmiş olacak. Bu amaçla iki yıl önce Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Derneği'nin Türkiye şubesi ni kurarak, derneğe küratörleri de aldım. Eğer üniversiteler bu meslek örgütleriyle birlikte işbirliği yaparlarsa, küratörler açısından gerçekten iyi bir ortam doğar.

Bunun ne yararı olacak?

O zaman sadece İstanbul'da değil, Türkiye'de çağdaş sanat diye konuşabileceğiz. Çünkü istediğimiz sanat ve kültür ağı kurulmuş olacak. Bu konuda eğitim almış kişiler sadece İstanbul'da değil, Türkiye'nin pek çok ye-

rindeki sanat kurumlarında çalışacak. Biliyorsunuz Kültür ve Turizm Bakanlığı da böyle bir yapılanma başlatmıştı. Eğer bu devam ederse Anadolu'daki güzel sanatlar galerilerinde ve bakanlığın kurumlarında bu kişiler çalışmaya başlar. Böylece ülkemizde, yurtdışı ile bir iletişim alanı da olur.

Türkiye'de kaç küratör var, kimler?

Üç-dört yıl öncesine kadar Ali Akar, Vasıf Kortun, Levent Çalıkoğlu ve Beral Madra olarak dört kişiydik. Ancak şu an sayımızın arttığını görüyoruz. Artık 10 kişi sayabiliyorum.

Sizin işinize ve sanata bakışınız nedir?

Zaman içinde şunu anladım ki, çalışmak istediğim sanatçılarla siyasal açıdan diyalog kurmalıyım. O zaman işlerimde siyasal eleştiri görmek benim için bir ilgi odağı oluyor. Dekoratif sanatla ilgilenmiyorum. İşlerimde mutlaka siyasal bir boyut olması gerekiyor. Ayrıca, sanat yapıtlarının topluma bir mesaj içermesi şart. Çünkü sanatçıların hala böyle bir işlevi olduğunu düşünüyorum. Bir de yapıtlarda güçlü bir estetik unsurunu da görmek istiyorum. Bu beni gerçekten bağlayıcı bir şey. Siyasal içeriğin biçimi ve estetiği de günümüzdeki birikimi karşılayacak güçte olmalı.

Farklı sanatçıların yapıtlarını bir araya getirdiğiniz sergilerde, ortak ruhu nasıl yakalıyorsunuz?

Ortak ruh kendiliğinden oluyor. Hiçbir zorlama yok. Sergiler bir gereklilik üzerine kurulduğu için, belirli kriterlere göre seçtiğiniz yapıtlar zaten kendiliğinden o ruhun bir parçası oluyor.

Sergilerinizi düzenlerken, kişisel istekleriniz ve profesyonellik dengesini nasıl sağlıyorsunuz? İsteklerinize göre hareket etme lüksünüz var mı?

“Zaman içinde şunu anladım ki, çalışmak istediğim sanatçılarla siyasal açıdan diyalog kurmalıyım. O zaman işlerimde siyasal eleştiri görmek benim için bir ilgi odağı oluyor.”

Bana zaman içinde sanatçılar projelerini getiriyorlar. Sergi projelerime uygun olanları seçiyorum. Kuşkusuz bir eleme de söz konusu oluyor. Her proje benim açımın geçerli değildir. Zamana ve ruha uymayabilir, yerli olgunluğa erişmemiş olabilir. Tabii bunu sanatçılara açıklamak oldukça zor. Onları kırmamak gerekiyor. Kişisel isteklerim ve profesyonellik arasında böyle bir diploması söz konusu. Benim için geçerli olmayan sanat türlerinin yakından geçmeyerek bu işi halletmeye çalışıyorum. Özgürlüğüm kısıtlanırsa, başarılı olmam mümkün değil. Küratörlerin böyle bir lükslerinin olması gerekiyor.

Sanatçı ve küratör arasında nasıl bir ilişki var?

Tabii ki profesyonel bir ilişki var. Ben küratör olarak sergilerin parasını ve yapılacak yeri buluyorum, katalogunu hazırlayıp tanıtımını yapıyorum. Birçok sanatçıyı birleştirdiğim sergilerde benim profesyonel bir konum var. Neticede ortada bir para dönüyor. Bugün en basit sergi 10 bin Euro'dan başlıyor. Aynı zamanda bu paranın yönetimini de yapan küratörler; sanatçıları, yapıtları seçip onların ücretlerini de ayarlıyor. Bu, ciddi bir sorumluluk.

Sergilerinizdeki yapıtları hangi kriterlere göre seçiyorsunuz?

Bu değişik bir konu. Kesin sınırları çizilmiş bir durum değil. Her sergiye göre değişiyor. Sergilerin konusu,

mekanı, katılacak sanatçı sayısı tercihlerimi etkiliyor. Öncelikle sergi için önüme gelen yapıtları inceliyor, başka yapıtlarla olan ilişkisini ve söyleşisini bulmaya çalışıyorum. Bunları değerlendirip seçim yapıyorum.

Maddi kaygılar işinizi nasıl etkiliyor? Bu iş doyuruyor mu?

Açık söylemek gerekirse çok zaman işsiz kalyorum. Serbest çalıştığım için düzenli bir gelirim yok. Zaman zaman kurumlara çalıştım. Örneğin Borusan'la tam ilişki içinde üç yıl sergiler düzenledik. Ancak zaman içinde şunu anladım ki, benim bir kurumla uzun süreli çalışmam hem benim, hem de kurum için tehlikeli oluyor. Çünkü kurumların kendi kimliklerini düşünerek hareket etmeniz gerektiği için, küratör olarak kendinizi geriye çekmeniz gerekiyor. İşte bunun dengesini kurmak çok zor. Benim düşüncelerim ve kurumun düşünceleri arasında her zaman uyum olması mümkün değil. Çünkü ben radikal bir insanım. Hemen eleştiri pozisyonuna geçtiğim için kurumun kimliğini zedeleyebilirim. Bu nedenle kurumlara daha çok sanat danışmanı olarak çalışıyorum. Küratör olarak tamamen özgür olmaktan yanayım. Bu da tabii kazancımı doğrudan etkiliyor, ama benim işim sanat olduğu için maddi kaygılarımı ön planda tutmam yanlış olur.

Yurtdışında bu denge nasıl?

Yurtdışında küratörler; devlet, yerel yönetim ve özel sektörün birlikte oluşturduğu kurumlarda çalışıyor. Orada, küratörler yaptıkları işlere göre değerlendiriliyor. Küratörlerin kimliği kabul edilip kurumlar onlara teslim ediliyor. Ama Türkiye'de aynı durum söz konusu değil.

Türkiye'de sizce gerçek bir sanat ortamı var mı? Etkinliklere daha çok kimler katılıyor, gerçek sanatsever kimdir?

Sanat, yaşam ve insan ilişkisine baktığımızda, yaşamda kalitenin yakalanmasında sanatın rolü nedir? Türkiye'de insanlar tüketim ve medyanın yansıttığı bir dünya görüşüne kilitlenmiş durumda. Böyle bir kapalılığa hiçbir terapi fayda etmez. İster yoga yapın, ister spor yapın. Bunun yanında insanın düşüncesinin bileneşmesi lazım. Aksi halde bugünkü dünyayı yorumlayamazsınız. Çünkü bilgi üstünde çok fazla denetim var. Eğer gerçeğe ulaşamıyorsanız, insanlığınız budanmış demektir. Zihinsel açıdan zenginleşmeyi sanat sağlıyor. Sanat, kısa yoldan gerçeğe ulaşmanızda ve yaşamda kaliteyi yakalamanızda başrol görevini üstleniyor.

Yeni jenerasyonun sanata bakışını nasıl?

Türkiye'de sanatsal etkinliklere katılmak ekonomik olanaklara bağlı. Sanatla karşılaşan ve sanattan gereken doyumu ve gücü alan kesimin ekonomik durumunun iyi olduğunu görüyoruz. İstanbul gibi bir şehirde en az 10 tane çağdaş sanat merkezi olması gerekiyor. Böyle bir sanat ortamı olmadığı için gençlerin sanata ulaşması zor. Türkiye'de sokakta yaşayan 20 bin çocuk var. Oysa onların tam bu dönemde kültür ve sanatla karşılaşma ihtiyacı var. Dolayısıyla gelecek için de kötü bir resim çıkıyor ortaya. Eğitim sistemimizdeki sanat dersleri de çok kısır. Hal böyle olunca gençlerin sanata ilgisi zayıf kalıyor.

Türkiye'de çağdaş sanatın gelişiminde bir dönüm noktası olan İstanbul Bienali'nin yapılmasında etkin bir rol oynayarak, ilk iki bienalin koordinatörlüğünü ve sergi küratörlüğünü üstlendiniz. Çeşitli ülkelerden sanatçıların ve uzmanların bir araya geldiği bienallerin işlevi ve yararları nelerdir?

İstanbul Bienali uluslararası sanat ortamının dikkatini İstanbul'a çekmiş, çok önemli bir sanat etkinliğidir. 1987'den beri kesintisiz olarak sürüyor. İstanbul Biena-

li'ni çağdaş sanat ortamının ivme kazanmasında en önemli etkinlik olarak görüyorum. Ama tabii iki yılda bir düzenlendiği için arada boşluk oluyor. Bu boşluğu dolduran etkinlikler gerçekleştirilirse daha olumlu sonuçlar alınacaktır.

Türkiye'nin ilk modern sanat müzesi İstanbul Modern, nasıl bir boşluğu doldurdu?

İstanbul Modern Türkiye için çok önemli bir değişim. Bir olanaksızlık ve bir ütopyanın gerçekleşmemesi söz konusuydu. Bu sıkıntı İstanbul Modern'le ortadan kalktı. Mimarisi ve şehirdeki konumu açısından fevkalade bir bina. Bence çok samimi bir yatırım. Orada çocukların eğitimine önem verilmesi de çok sevindirici. Küçük kuşak sanatla büyüyeceği için 10-15 yıl sonra sanattan anlayan bir kuşak yaratılmış olacak.

Hayallerinizi merak ediyorum. Her türlü imkan mümkün olsaydı, İstanbul'da ve yurtdışında neler yapardınız?

Utunarak söyleyeceğim ama hala hayallerim var. Benim hayalim, konuşmamda da sık sık söylediğim gibi Türkiye'nin her kentine çağdaş sanat merkezleri açılmasını sağlamak. Dolayısıyla Türkiye'de bir çağdaş sanat merkezi ağı kurmak. Böyle bir çalışma yapmak isteyenlere seve seve danışmanlık yapabilirim. Yurtdışında ise farklı ülkelerde kararlı ve sürekli olarak sergiler yapılmasına yardımcı olmak isterim.

Denizi pişirdik

2001'den bu yana, deniz dahil, Bodrum'un dört bir yanı göz alıcı güzellikte seramiklerle renkleniyor. Seramik sanatçıları İnci İyibaş, Alp Çağpar, Tekin Özkurt ve Sibel Düzel'in öncülüğünde, deniz altında gerçekleştirilen sergi dünyada bir ilk...

Denizi Pişirdik, 2001 yılında dört seramik sanatçısı ve organizasyona destek veren arkadaşlarıyla yola çıktı. İlk olarak Bodrum Karada Marina Sanat Galerisi'nde sergilenen eserlerin büyük beğeni toplaması, sergiyi su altında gerçekleştirmek konusunda sanatçıları cesaretlendirdi. Sergi, Kaş'ta su altına indi ve bu teknikle "Denizi Pişirdik" etkinliği dünyada bir ilk oldu. Denizin 5 ile 10 metre derinli-

ğine yerleştirilen eserler, tüplü dalışın yanı sıra, su üstünden maske ve şnorkelle izleyicilerle buluştu. Performans her geçen yıl biraz daha gelişti ve daha fazla katılımcıya ulaştı. Bu yıl seramik ve Halikarnas sözcüklerinin birleşiminden oluşan "Ceracarnassos" ismiyle yoluna devam ediyor. Sergi fikrinin öncülerinden Alp Çağpar ile seramik ve denizin buluşması üzerine bir söyleşi gerçekleştirdik.

40 sanat: deniz altında sergi

Seramikleri deniz altında sergileme fikri nasıl ortaya çıktı?

Farklı şehir ve atölyelerde farklı tekniklerle çalışan dört seramik sanatçısı olarak, ortak sergi açmayı düşünüyorduk. Farklı sanatçıların ayrı teknik ve bakış açılarıyla oluşturacağı sergide ortak bir konu oluşturmanın yararlı olacağına kadar verdik. “Hepimiz doğayı seviyoruz, ama denizin hayatımızdaki yeri aynı” dedik ve “deniz” teması üzerinde birleştik ve “Denizi Pişirdik” ismi de böylece ortaya çıktı. Bu isim zaman zaman olumsuz eleştiriyi aldı. İşte bu yüzden ismi biraz açmakta fayda var. İsim kışışleşmiş seramik sergisi isimlerinden değil. İsim, deniz vurgusuyla konuyu belirliyor. Pişirmek fiili ise seramiğin doğasından geliyor. Çünkü şekillendirilen toprak pişme işleminden geçerek seramiğe dönüşüyor. Pişirilmezse seramik değil yalnızca bir topraktır. Denizi Pişirdik 2001 yılında galeri sergisi olarak tasarlandı. Bodrum Karada Marina Sanat Galerisi’nde sekiz günlük sergilemede çok güzel tepkiler aldı. “Eserler deniz ve sualtı canlıları olduğuna göre neden sualtında sergileme devam etmesin” diye düşündük ve Kaş ile bağlantı kurduk. Dalış okullarının da gönülden desteğiyle deniz ve sualtı konulu seramiklerin ilk sualtı sergilemesi gerçekleşti. Böylelikle sanat mekan değiştirdi, sporla kol kola verdi, yaz sıcaklarında beyaz duvarlı galerilerde sergi gezmek yerine, derin maviliklerde görsel bir şölene dönüştü. Dünyada da bir ilke imza attı.

Niçin Bodrum seçildi?

Organizasyon artık Bodrum’a yerleşti. Bodrum’da yerel yönetim bizlere çok destek verdi. Bunun da ötesinde Bodrum 12 ay yaşayan bir belde. Önemli bir konu da böyle organizasyonlar medya desteğiyle büyürler. Bunu Bodrum’da pek çok beldeye göre daha kolay çözümledik. Halikarnassos bütün dünyanın göz bebeği. Bundan böyle sanat etkinlikleriyle de dünyada adın-

dan söz ettirecek. Üzerimize düşeni yapacağız. Bu yıl sergileme alanlarımız tamamen Bodrum yarımadasına yayılmış durumda. Sergi alanları seçiminde özellikle halkın ortak kullanım alanlarını seçmeye özen gösterdik. Müzeler, değirmenler, sarnıçlar, bir adet şapel, marinalar, eski bir sokak sergileme alanlarımız dahilinde. Burada amacımız sanatsal etkinlikleri galerilerin dört duvarı arasından kurtarıp, insanların kolaylıkla ulaşabileceği, gezerken yörenin özgün yapılarıyla tanışabileceği mekanlara taşımak ve bu sergi sayesinde insanların ilgilerini Bodrum’un bu özel noktalarına da çekebilmek. 2004 etkinliğine 44 sanatçı katılmıştı, Ceracarnassos 2005 etkinliği için ise yüzden fazla sanatçı başvuruda bulundu. Bu yılki etkinliğin çok daha büyük bir katılımla gerçekleşeceğini umuyoruz.

Sergiye katılan sanatçılar neye göre seçildi?

Aslında sanatçı seçmek kulağa hoş gelmeyen bir söylem. Bunu geçmiş yıllarda yapmadık. Biz olabildiğince duyurduk. Duyurularımızda imkanlarımızdan söz ettik ve bu şartlar dahilinde dileyen bütün seramik sanatçılarına kapımızı açtık. Sanatçıyı seçemeyiz ki... Her sanatçının tekniği ve anlatımı farklıdır ve her sanatçı renktir. Yalnızca konu verdik, “Deniz” ve “buyurun yorumlayın” dedik. 2004’te inanılmaz güzel yorumlar çıktı. Olanaksızlığımıza rağmen ikisi yurtdışından 44 seramik sanatçısı Bodrum’da bir araya geldi. Bu çok gurur verici. Belki de ülkemizde ilk kez bu sayıda seramik sanatçı-

sının katıldığı bir karma sergi oldu. Ancak 2005 yılında daha kapsamlı şeyler yapmayı düşünüyoruz. Çünkü sürekli ileri bakıyoruz, “yapabilir miyiz” diye korkmuyoruz ve çıtayı sürekli yükseltiyoruz. Bunun getirisi olarak da katılmak isteyen sanatçılarımızın da kendilerini zorlamaları gerekecek. Dünyaya seramik sanatımızı göstermek istiyorsak buna mecburuz. Gerek eser gerekse organizasyon olarak her yıl daha iyisini üretmek zorundayız.

Bu yılki yeni uygulamalar neler?

2005’te yepyeni kararlar aldık. Bunlardan ilki; çok daha geniş katılımla ülke içi ve ülke dışındaki seramik sanatçılarını bir araya getiren bir şölene dönüşmesi amacıyla, Bodrum’un antik ismi Halicarnassos’a öykünerrek, etkinliğimizin adını “Ceracarnassos” olarak değiştirdik. Böylece ülke içi ve ülke dışında daha kolay anlaşılabilen, konuyu ve mekanı işaret eden bir isim oluştu. Bu ve bundan sonraki yıllarda bu isimle yolumuza devam edeceğiz. Organize eden “Denizi Pişirdik” olacak. Ceracarnassos, bundan sonraki yıllarda da felsefesini koruyarak sanatçıları organize sergileme alanlarına bağimli kalmaktan kurtarıp alternatif sergi alanlarında yoluna devam edecek. Ceracarnassos 2005’in bir diğer yeniliği ise artık sanatçıların, eserlerini bir tema etrafında üretecek olmaları. Geçmiş yıllardaki “Deniz” konusu bir tema değildi. Bu yılın teması hem Bodrum’u hem Halikarnas Balıkçısı’nı hatırlatacak ve artık unutulmaya yüz tutmuş bir denizcilik terimi olan “Aganta burina burinata”. Denizcilikte “Demir al, gidelim” anlamına gelen bu terim etrafında üretilecek eserlerine sanatçılar, felsefi açılımlarını yazarak da destek verecekler. Binlerce yılın birikiminden beslenen Bodrum yarımadasının ve Halikarnas Balıkçısı’nın perspektifinden yola çıkarak, üretilecek eserlerin felsefi boyutunu da sanatseverlerin önüne sermek istedik. Böylece ortak bir tema etrafın-

da toplanarak, bireysel yaratıcılık ve bakış açısının özgünlüğünü ortaya çıkarmayı amaçlıyoruz. Bunun sonucunda sergilenen eserler ve felsefi açılımlarından oluşan bir katalog yaratmayı hedefliyoruz.

Diğer sanat dalları da bu etkinliğe katılacak mı?

Hedeflerimiz arasında bu da var. Sanatın diğer dallarını da organizasyona dahil etmek istiyoruz. Ancak bunu sonraki yıllara saklıyoruz. Ülkemiz seramik hariç pek çok sanat dalında dünyada adından söz ettiriyor. Onun için “Ve toprak pişti” diyoruz. 9 bin yıl önce burada, bu yeryüzü parçasında toprak pişti. Yazıya daha binlerce yıl vardı. Yaslar, heyecanlar resmedildi şekillendi ve pişirildi. Ancak yazı ile başlayan uygarlık tarihi bugün tüm dünyada “bite”ların egemenliğinde. Her gün yeni iletişim ve anlatım olanakları sunuluyor. Öte yandan sıfır ve birlerden oluşan günümüzün teknoloji kitleleri yakınlıştıracağına birbirinden uzaklaştırıyor. Siber uzayda uçan sözcükler mesafeleri kısaltıyor, insanları uzaklaştırıyor, yalnızlaştırıyor. Tutkular, heyecanlar, duygular, ne rakamlarda ne de sözcüklerde. Tümünü seramikler anlatacak. Bu topraklarda 9000 yılın birikimi var. Ceracarnassos, soğuk galeri duvarlarının arasından değil, aynı binlerce yıl önceki gibi Bodrum’un tüm ortak yaşam alanlarında izleyenleriyle kaygısız saf ve net buluşacak. Susuz bir kümbet, eski bir sünger deposu, belki de yalnız ve terk edilmiş bir yel değirmeni ev sahipliği yapacak eserlere.

“9 bin yıl önce burada, bu yeryüzü parçasında toprak pişti. Bu sergide tutkular, heyecanlar, duygular, ne rakamlarda ne de sözcüklerde. Tümünü seramikler anlatıyor.”

Mustafa Kemal Atatürk'ün 1928'de "Toplumsal kalkınma kadın erkek birlikte gerçekleştirilebilir. Kadınlarını geri bırakan toplumlar geri kalmaya mahkumdur. Kadınların kamusal yaşamda da yer almaları çok önemlidir" sözleri, 18 Aralık 1979 tarihli BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nde yer alan "...Bir ülkenin tam ve eksiksiz kalkınmasının, dünyada refahın ve barışın elde edilmesinin, kadınların erkeklerle eşit koşullarda her alanda azami katkılarını gerektirdiğine..." şeklinde devam eden sözlerle büyük bir paralellik taşıyor.

Kadın hakları alanındaki çalışmalarıyla tanınan, eğitim ve kadın hakları alanında birçok kuruluşta aktif üye olan avukat Nazan Moroğlu, Türkiye'de kadın haklarıyla ilgili sorularımızı yanıtladı. "Kadın hakları davası, dünyayı değiştirmek isteyenlerin davasıdır" diyen Moroğlu, Medeni Kanun değişikliklerinde ve yeni Medeni Kanun'un tanıtımında da etkin göreve sahip.

Türkiye'de kadın hakları bilincini sağlamak için neler yapıyorsunuz?

Ailede demokrasi, toplumda demokrasiyi getirir. Çünkü aile toplumun temelini oluşturur. Karı-koca arasında ve çocuklarla ilişkilerde eşit haklar varsa, bu genişleyerek topluma da yansır. Yaklaşık olarak 18 yıldır kadın hukuku üzerine çalışıyorum. Özellikle Medeni Kanun'un değiştirilmesinde ve değiştikten sonra anlatılmasında etkin görevler aldım. Yeni getirilen hakların nasıl kullanılacağını anlatılması için bütün illerde dolaşarak, İstanbul Barolar Birliği adına bu hizmeti sürdürdüm. Kadının hakkını bilmesi çok önemli. Özellikle Türk toplumunda kadın ikinci konumda. Eğitimden de önemli ölçüde yoksun. Çalışma yaşamına baktığımız zaman, eğitimle doğrudan desteklenen çalışma yaşamında da çok az sayıda kadın var. İşsizliğin olduğu bir

“Kadın hakları, insan haklarıdır”

Kadın hakları alanında çalışmalar yapan avukat Nazan Moroğlu, “Kadını şiddetten koruyan, dayak atan kocayı evden uzaklaştıran ve o süre içinde nafakayı ödemek zorunda bırakan, çok önemli yaptırımları olan bir kanun var. Çok sayıda baro aracılığıyla da uyguluyoruz” diyor.

ülkede kadınların iş bulması zaten zor. İş bulabilenler de ancak belirli yerlerde kalabiliyorlar, daha yüksek kademelere geçemiyorlar. Kadınlara haklarının neler olduğunu anlatabilmek için duyarlılık da kazandırmak gerekiyor. Bunun için yaptığımız çalışmalardan biri de; İstanbul Barosu'nun ve Yaşar Holding Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Kalpaklıoğlu'nun verdiği destekle kadınların anayasası dediğimiz, "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi"ni 8 Mart'ta, hem dergi ekleri olarak hem de büyük bir gazetenin eki olarak 700 bin adet dağıtmak oldu. Tabii bu, ticaret yaşamındakilerin sosyal sorumluluğunun da önemini gösteriyor. Medyanın destek vermesini ne kadar istiyorsak, iş hayatındakilerin vereceği destek de gerçekten çok önemli. Yaşar Holding'in yaptığı destek, 8 Mart'ta çok ilgi çekti. Sözleşme çok sayıda eve girdi. İnsanlar içini okumasa bile başlığını okudular. "Kadın hakları insan haklarıdır" cümlesini gördüler. Bu da kadınlara bir 8 Mart armağanıydı.

Türkiye'de kadın hakları hangi seviyede?

Türkiye'de hukuk ve kadın dediğiniz zaman, Cumhuriyet'in kuruluşuyla ve Atatürk'ün önderliğinde yapılan devrimlerle, kadınlara batı standartlarında haklar verilmiş. Cumhuriyet gerçekten bir toplumsal dönüşüm ve çok da iyi işletilen bir proje olarak adım adım sürdürülmüş. Önce ailede eşitlik, ardından çalışma hayatında ve sonrasında siyasi eşitlik getirilmiş. Bugün kadınların

siyasette kota talebi daha o yıllarda uygulanmış. Listeyle belirli bir oranda kadınların adları yazılmış ve seçilmiş. Bugün Birleşmiş Milletler'de ve AB içindeki kuruluşlarda hep bu sistemin yerleştirilmesi öngörülüyor. Türkiye aslında böyle bir gelenekten gelmiş. Günümüzde AB sürecinin de etkisiyle Türk kadını için önemli bir yol açıldı. Her ne kadar medya, toplumu eğitici, yükseltici işlerini yapmıyorsa da öyle ya da böyle dizilerin içine monte edilen üç beş cümle kadın hakları konusundaki değişikliği yansıtmaya başladı. Bir dizinin içinde bir kadın dayak yiyorsa, "Yeni bir kanun çıkmış. Ben buradaki hakkımı kullanacağım" diyor. Bizde kadın hakları konusunda bilinçlenme, bilgilenme ve bunu kullanma süreci şu anda çok etkin bir biçimde yürüyor.

Kadın hakları konusunda yaptığınız çalışmalardan kadınlar ne kadar haberdar?

Kadın hakları alanındaki çalışmalar arttıkça; kadın hakları, kadının ezilmişliği ve uğradığı şiddet gibi konular daha çok gündeme gelmeye ve konuşulur olmaya başladı. Kadın kuruluşlarının büyümesi ve genişlemesi mümkün oldu. Hatta uluslararası toplantılarda da kadın haklarıyla ilgili olarak "Önce konuşulmaya başlandı, şimdi duyulur oldu, değişim çok yakın" diyoruz. Kadınlar ne kadar farkında diye baktığımızda, aslında farkında olduklarını görüyoruz. Kadını şiddetten koruyan çok önemli bir kanun var. Hatta gecekondü bölgelerinde yaptığımız çalışmalarda "4320 sayısını ezberleyin" diyoruz. Kanunun numarası bu. Dayak atan kocayı evden uzaklaştıran ve o süre içinde nafakayı ödemek zorunda bırakan çok önemli yaptırımı olan bir kanun. Çok sayıda baro aracılığıyla da uyguluyoruz. Fakat kanunun farkında olan bir kadın bile hemen bundan yararlanmıyor. Farkında olmanın ötesinde bir de cesaretini toplamaması gerekiyor. Aile içinde şiddete maruz kalan bir kadın baroya geldiğinde, kanun hakkında bilgi veriliyor.

Ancak, ekonomik bağımsızlığı yoksa kullanmaya cesaret edemediği durumlar olabiliyor. Yalnızca kanundaki hakkını öğrenip rahatlıyor. Bu gibi sorunların üstesinden gelebilmek için kadının eğitilmesi ve iş yaşamına katılması gerekiyor.

Kanunun pratikte uygulanması nasıl gerçekleşiyor?

Kanun, boşanmayla beraber yaptırımı olan bir kanun değil. Bir kadın evliyse ve şiddete maruz kalmışsa baroya başvuruyor ve şikayette bulunuyor. Adli yardım talep ediyorsa ve ödeme güclüğü varsa her şeyi baro üstleniyor ve sürekli takip ediyor. Dava sonucunda şiddet uygulayan eş, karara bağlı olarak bir süre evden uzaklaştırılıyor. Belli bir mesafeye kadar evin yakınına gelmesi dahi yasaklanıyor.

Cezası bitince koca döndüğünde neler oluyor?

İlk uygulamalarda, uzaklaştırma bittikten sonra eve döndüğünde ne olacağını biz de büyük bir heyecanla bekledik. Ancak bu kanun binlerce defa uygulandı ve kocalar eve döndüğünde pek çok ailede iyiye doğru bir değişim oldu. Kocalar, "Demek ki böyle bir hakkı var. Perişan oluyorum" diye düşünmeye başladı. Ayrıca kanun, kadın ve erkek diye ayırmıyor. Eşleri kapsıyor. Aile içi şiddete uğrayan erkekler de bu haktan yararlanabiliyor. Ama tabii ki ülkemizde aile içi şiddete uğrayanların yüzde 99'u kadın olduğu için çok az erkek başvuruda bulundu.

“Etrafımız hoş kölelerle sarılı”

“Kime ‘merhaba’ desem, takı tasarımı yapıyor. Bir dönem herkesin film yönetmeni, artist olarak ortaya çıkması gibi bir şey. Türkiye karmaşık bir ülke. Çünkü eğitim eksikliği var.” Bu sözlerin sahibi ünlü modacı Bahar Korçan.

Bahar Korçan, yaptığı tasarımlarla gerek yurtiçinde ve gerekse yurtdışında adından söz ettiriyor. Pek çok ünlü ismi giydiriyor ve ödülleri kazanıyor. Ancak bu başarı bir tesadüf değil. Korçan, moda tasarımcısı olmayı henüz ortaokul yıllarında kafasına koymuş. Bir dünya markası olma hedefini ise liseyi bitirir bitirmez ilk iş başvurusunda belirlemiş. Aynı zamanda okul olarak gördüğü Vakko'nun kapısından içeri adını attığı ilk günden itibaren, hedefinin belli olduğunu ve sürekli geleceği hissederek yeni adımlarını planladığını söylüyor. Felsefeyle de yakından ilgili olan Korçan'ın, kreasyonlarına verdiği isimler de bu ilgiyi ortaya koyuyor. Köksüzlük, Su, Sır, Varoluş Denklemi... Korçan, kendi kimliğinden bir şey katmadan, gittikçe birbirine benzeyen kadınlar için "hoş köleler" benzetmesini yapıyor. Hoş köle olmamak için de çözüm bast; her seçimde kimliğin ortaya konması gerekiyor.

Tasarım ve stil kavramları sizin için ne ifade ediyor?
Tasarım hayatın ve evrenin ta kendisi. Bence Tanrı en büyük tasarımcı ve bunun farkında olarak yaşamıma devam etmeye çalışıyorum. Yaptığım yalnızca küçük kırıntılar belki. Tasarım her şey demek ve aslında her şey de bir tasarım zaten. Stil ise insanın kendi kimliğini keşfetmesiyle ortaya çıkan bir yol. Ancak bunu çok fazla kişi başarmış değil. Çünkü çoğu insan kendi kimliğinin farkında değil. "Kimim, neyim? Bu bedende ne yapıyorum?" sorusu birçok şeyin cevabını veriyor. Ama biz bunu çok fazla sormuyoruz. Onun için de moda anlamında baktığımızda etrafta prototip bir sürü kadın var. Çevremizde etrafımızı saran hoş köleler görüyoruz.

Peki sizin için kırılma noktası ne oldu
Tabii ki bir takım unsurlar sonradan ekleniyor. Zaman içerisinde bilinç düzeyi farklılaşıyor. Ama bence kırılma

kimseye, "Ben Bahar Korçan'ım ve bunu böyle giyeceksiniz" demedim. Çünkü müşterilerimin sözünü ettiğim hoş kölelerden olmalarını istemedim. Kendi kimliklerine göre bir şey seçmelerini tercih ediyorum. Seçtikleri pazardan alınmış bir tişört de olabilir, bir başka marka ya da benim tasarımı da olabilir. Sonuçta giyen insana ait bir şey olması gerekiyor.

Bir tasarımı Bahar Korçan'a ait yapan imza nedir?
Onların sesleri vardır, konuşurlar. Hep öyle gördüm. Teknik detayların dışında iyi bir doku takipçisiyim. Kumaş ve doku beni cezbeder. Ayrıca tasarımlarımın ruhu vardır. Başkasından alıntı ya da başka bir tasarımcının yeniden yorumlanması asla olmaz. Kendine özgü bir anlatısı bulunur ve zamansız olurlar. Bahar Korçan markasının ortaya çıkmadığı dönemlerde, yaptığım tasarımlar bile müşterilerimin gardrobunda yer alır. Bu biçimde zamansızlığı yakalayabilmek çok önemli.

Türkiye'de tasarımcı olmakla yurtdışında tasarımcı olmak arasında ne tür farklılıklar var?
Bu topraklarda, inanılmaz bir kültür zenginliğinin, büyük bir hazinenin ortasında doğmak önemli bir avantaj. Özellikle Anadolu'ya gittiğim zaman inanılmaz bir heyecan ve motivasyonla dönüyorum. O kadar çok şey, öyle çok hikaye ve öyle heyecanlı detaylar var ki; hepsini kullanmaya ömrüm yetmez. Dezavantajlara bakınca, sanat Türkiye'de çok yavaş ilerliyor. Tekstil sektörünün de çok kısa bir geçmişi var. Ancak kısıcık bir zaman dilimi içerisinde inanılmaz değişimler yaşandı. Yaklaşık 10 yıl önce, ilk tasarım stüdyomu açtığımda, toplantılarımın yarım saati insanlara ne iş yaptığımı anlatmakla geçiyordu. Tasarımcı sözcüğü yoktu, modacı vardı. Tıpkı Türkiye Cumhuriyeti gibi çok genç ve gün geçtikçe büyüyor. Daha öğreneceğimiz çok şey var.

noktasından ziyade, öyle doğuluyor. Hep kendim gibi oldum. Sahici olmakla çok doğru orantılı ve ilişkili bir durum. "Neyim ve gerçekten ne istiyorum? Nedir beni mutlu eden?" sorularını doğru biçimde cevaplayınca, zaten sahiçilik yakalanıyor. Stil de sahiçilikten geçiyor. Farklı biriymiş gibi davrandığınızda, yapıştırma bir şeyleri üzerine almış oluyorsunuz. O zaman da sırtıyor zaten. Ama seçimlerinizi gerçekten sahiçi bir şekilde yaptığınızda, kimsenin sizi eleştirmeye hakkı da yok. Çünkü o sizsiniz ve size ait bir şeyi seçiyorsunuz. Tabii daha da ileri giderek kendime böyle bir iş seçtim. Bu iş, cidden temelinde biraz ukalalık, biraz insanları belirli yönlerle çekme gibi rahatsızlıklar yatan bir meslek. Tasarım da öyle. Tasarım bence rahatsızlıktan da çıkar. Bir şeylerden rahatsız olduğunuz için onu kendinizce düzeltme yoluna gidersiniz. Belki kendi yolumda sahiçiliği buldum ve insanlara da bunu anlatmak istiyorum. Tasarımcı kimliğimde ve profesyonel kimliğimde de bu şekilde harmanladım.

Estetik, işlevsellik, trendler, imza... Tasarımlarınızda hangi unsurlar öncelikli?
Hepsini çok sakın bir biçimde dengelemeye çalışıyorum. Galiba başarı da bu sakinlikten geçiyor. Tüm bunları harmanlayıp bir dengeye oturttuğunuzda, ortaya iyi bir şey çıkıyor. Böylece giyen, tasarlayan, gören herkes memnun oluyor. İşin sırrı dengede. Hiçbir zaman hiç

10 yıl önce denmiyordu, ama bugün pek çok kişiye tasarımcı deniyor. Bunu nasıl yorumluyorsunuz?
Moda tasarımcılığıyla uzaktan yakından ilgisi olmayan kişiler tanıyorum. Bir bakıyorum ki bir yer açmışlar ve "moda tasarımcısıyız" diyorlar. Güllüp geçiyorum. Yani ben bu işe bir hayat veriyorum ve bir hanım ansızın çıkıp "Ben de zevkliyim, ben de yapabiliyim" diyebiliyor. Kime "merhaba" desem, takı tasarımı yapıyor. Bir dönem herkesin film yönetmeni, artist olarak ortaya çıkması gibi bir şey. Türkiye karmaşık bir ülke. Çünkü eğitim eksikliği var. "Moda tasarımcısı nedir? Marka yaratmak nedir?" diye sorduğunuzda, herkes bir şey söyler. Ama eğitim olmadığından derinine inemez. Bugün yaşananların bir sürecin parçası olduğuna inanıyorum. Tekstil ilk önce sektör olarak büyüdü, sonra tasarımcıların varlığı keşfedildi ve ilgi odağı olduğu için herkes heves etti. Bu bir süzgeç. Zaman içerisinde gerçekten bu işi yapanlar kalacak, kategorileşme yaşanacak ve bilinç düzeyine göre eğitim farklılaşacak. Tabii bütün bunlar elliser yıllık dilimler halinde gerçekleşecek. Şu an için Türkiye'den tekstil alanında bir marka çıkabileceğine inanmıyorum. Mental olarak hazır değiliz.

Kalıcı olmak için neler yapıyorsunuz?
Hayatım boyunca tesadüf sonucu iyi giden ve başarı kazandığım bir şey olmadı. Yıllar önce ilk defa Vakko'nun kapısından girdiğim günden itibaren kafamda

"İncili de Mevlana'yı da okuyorum. Hepsi içimizde şifrelenmiş bir halde saklı. İçsel yolculuğa çok önem veririm ve benim için çok değerli. Hepsini okuyorum ve analiz sonucunda kendi içimden çıkan cümleler benim için önemli oluyor."

bütün bu kurgu vardı. Beni farklı yapan geleceği hissedebilmem ve görebilmem. Bu vizyon sahibi olmakla ilgili. Her insanın, illaki mesleği için değil, yaşam için de geleceği görmesi, koklaması ve hissetmesi gerekiyor. Fiziksel bir ortam içinde belirlenen karelerin içine sıkışıp, planlar ve programlar yapıyoruz. Benim işim karelerin içiyle ilgili değil. Bildiğimiz ya da bildiğimizi sandığımız, hatta hiç bilmediğimiz diğer kısımla ilgileniyorum. Geleceği kokluyorum ve adımımı buna göre atıyorum. Şu anki gelişmeler bir adım sonrayı gösterir. Bilim ve teknikteki gelişmeler çok önemli. Ayrıca ruhani gelişmeler ve maneviyat da benim için çok değerli.

Mistik bir yanınız da var. Uzakdoğu felsefeleri ve Anadolu kültürü tasarımlarınıza nasıl etki ediyor?
Mistik bir yanım var ve bu beni çok besliyor. Tanrı ile aramız iyi. İyi sohbet ediyoruz. Bütün her şey oradan geliyor. Analizler yaparak bir sentez oluşturun. Belirli bir kültür ya da anlayıştan öte daha evrensel bakıyorum. Her sabah duamı edip çıkarım ama onun haricinde evrensel gelişme anlamında ne kitap çıkıyorsa ve elime ne geçiyorsa okuyorum. İncili de Mevlana'yı da okuyorum. Hepsi içimizde şifrelenmiş bir halde saklı. O yüzden içsel yolculuğa çok önem veririm ve benim için çok değerli. Hepsini okuyorum ve analiz sonucunda kendi içimden çıkan cümleler benim için önemli oluyor. Çünkü benim sahici tarafım bu.

Dünya çapındaki markalar son dönemde halka da hitap eden tasarımlar yapıyor. Tasarımların şekillenmesinde ekonominin rolü nedir?
1998'den itibaren radikal bir değişikliğin olacağı hissediliyordu. Moda sektörü büyük bir değişime uğradı ve değişim henüz tamamlanmadı. Bu insanların kendilerini keşfetmeleriyle, bilgisayarla haşır neşir olup odala-

rından tüm dünyayı takip edebilmeleriyle ve bilinç düzeyinin yükselmesiyle mümkün oldu. Ekonomi ve moda her zaman birbiriyle iç içe oldu. Ancak 1950'de tasarım yapan biri için sokaktaki insan çok önemli değildi. Savaş sonrasında bir tasarımcı çıkıp, "Etek boyu 57 cm olacak" dediğinde, etek boyları 57 cm oluyordu. Bir diktatörlük vardı. Ama insanlar artık baş kaldırdılar. Çünkü her şeyden haberdarlar. Artık sokaktaki insan moda devlerine hükmetmeye başladı. Resmen gücü eline aldı. "Ben böyle yaşamıyorum. Bütün gün bilgisayar başındayım ve rahat etmek istiyorum" demeye başladı. Cinsel tercihler daha net bir şekilde söylenir oldu. Başlangıçta özellikle büyük markalar sokağı reddetti ve hala reddedenler var. Onlar da yok olmaya mahkum zaten. Bir tişörtü 600-700 Euro'ya satan bir markanın, varlığını uzun süre sürdürebilme ihtimali sıfır.

Rakam ne olursa olsun müşterisi var ama...
Hayır, sanıldığı gibi satamıyorlar. Armani çok pahalıdır, giyilebilir koleksiyonlar yapar. Süs diye koymazsınız. Ancak Armani'nin 1998'deki cirosunu hatırlıyorum. Normal tekstil ürünlerinden kazanıyorlar sanıyordum. Oysa cironun yüzde 70'ini parfümden kazandıkları oluşturun. Üstelik 1998, satışlar açısından çok iyi bir yıldır. Değişim henüz başlamıştı. Bu yüzden bir tasarımcı artık insanın ve sokağın farkında olmak zorunda. Sokaktaki insan artık çok güçlü.

“Tasarımlarımın ruhu vardır. Başkasından alıntı ya da başka bir tasarımcının yeniden yorumlanması asla olmaz. Kendine özgü bir anlatısı bulunur ve zamansız olurlar.”

Moda sektörü değişimle özdeşleşmiş olduğu halde sanki Paris'e sıkışmış gibi bir algı yaratıyor. Gelecekte yeni bir moda başkentinin çıkma olasılığı nedir? Dünyada takip edilen önemli fuarlar ya da takip edilen trend magazinler var. Bunların oluşturduğu dernekler, kuruluşlar bulunuyor. Bir sürü trend grup var ve bütün dünyayı dolaşıyorlar. Pek çoğu artık Türkiye'ye de geliyor. Kapalıçarşı'dan Urfa'ya kadar geziyorlar. Çünkü burası şu anda yükselen bir değer. Trend belirleyicileri için hala kullanılmamış, ortaya çıkmamış inanılmaz hikayeleri olan bir kültüre sahip. Ama hala Fransa'da Premier Vision diye bir fuar var ve bütün dünya oraya gidiyor. Premier Vision ne derse o oluyor. Bu hala bir tekel. Ancak geleceğe baktığımda şu anki bütün kavramların değişeceğini görüyorum. Özellikle genç tasarımcılar arasında bir başkaldırı oldu. Bilinen birkaç moda devinin dışında diğerlerinden de söz eden yeni dergiler çıktı. Genç modacılar bu dergilerde, tekelciliğin kırıldığını ve herkesin bulunduğu yerden sesini dünyaya duyurabileceğini, daha serbest platformlu bir moda olması gerektiğini söylemeye başladılar. Zaten moda bu. Sesinizi özgürce duyuramadığınız anda bir anlamı kalmıyor. Bu, özellikle yurtdışında gerçekten anlaşılmaya başlandı. Bizde ise hala tuhaf markaları üstlerine giyerek bununla bir şey olduğunu sanan bir sürü insan var.

İş dünyasındaki kadın ve erkeğin dolabında mutlaka olması gereken kıyafet ve aksesuarlar neler? Bence özgür olmalılar. Özgür olmak mutluluktan geçiyor. Prototip insanlar olduğu zaman çok üzülüyorum. Tanrı insanları birbirlerinin aynısı olsun diye yaratmamış. Her birinin içine ayrı birer ruh vermiş. Bu her şeyi açıklıyor. Belirli marka bir çanta alıp onun kölesi olanlara inanmıyorum. Niye olduğunu anlayamıyorum. Canınız neyi istiyorsa onu giyin. Bana hep “Bu yıl ne

moda?” diye sorarlar. “Bilmiyorum” diyorum. Gerçekten de öyle. Çünkü şöyle bir baktığınızda her şeyi bulabilmeniz mümkün.

Siz olmasanız markanız ne kadar devam edebilir? Şu an için devam etmez. Geçtiğimiz yıllarda kurumsallaşma adına adımlar attık. Fakat başarılı olmadık. Başaramamızın birçok nedeni vardı. Hazır değildik. Kurumsallaşma adına bir yere kadar gidebildik ve kendiliğinden eski haline döndü. Bütün bu yaşadığım zaman zarfında hızla gelişen olayların ardından mental olarak hazır olmadığımızı fark ettim. Aslında ben hazırım. Ama artık istiyor muyum, onu bilmiyorum. Bu büyük yorgunluktan sonra belki bir süre için bu küçük hayliyle devam etmesi benim için daha iyi. İleride tekrar deneyebilirim. Ama artık hayatımdan ve benden çok şeyler çalmasını istemiyorum. Bu mutlulukla yapılabilecek bir iş. Bir yandan yaşayabilmeli ve keyif alabilmelisiniz ki keyifli bir şeyler çıksın.

Şu an kaç kişilik bir ekip var? Daha önce 35 kişilik bir ekiptik. Epey küçüldük. Yaklaşık 12 kişiyiz. Bu dönemi biraz daha sakin geçirmek istiyorum. En iyi hangi butikle anlaşıyorsam, risk almadan onlarla devam edeceğim. Hayatımda ilk defa yorulduğumu hissettim. “Yeniden dönmek için, önce durmak gerekiyor” diyorum ve şu an biraz soluklanıyorum.

Sihirli damla

Parfüm, insanoğlunun hayatına ateşin keşfiyle girmiş. Kimi zaman tütsü olarak Tanrı'ya yakarışı, kimi zaman gücü ve zenginliği temsil etmiş. Aynı zamanda da insanların giyotine gütmesine neden olmuş. Bugünse tenimize eşlik eden ve bizi tamamlayan hoş bir unsur olarak hayatımızdaki yerini koruyor.

Ateşi keşfetmesiyle başlıyor insanoğlunun güzel kokularla birlikteliği... Tütsü ve dumanla Tanrı'ya yapılan yakarışlardan yüzyıllar sonra, insanlar bugünkü anlamda parfümle tanışıyor. Bugün günlük hayatımızda kullandığımız kokular, her ne kadar farklı olsa da geçmişte uygarlıklar ve devletler için gücün ve zenginliğin simgesiydi. Hatta kokulu hammaddelerin kaynakları ve üretim teknikleri sır gibi saklanıyordu. Yüzyıllar öncesinde insanların hayatına giren ve önemli yer edinen güzel kokuların sırrı bugün çözülüyor. Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Müzesi'nde düzenlenen "Kutsal Dumandan Sihirli Damlaya Parfüm" adını taşıyan sergi, Antik Çağ'dan günümüze kadar uygarlıkların parfüm kültürüne ışık tutuyor.

İki bölümden oluşan serginin birinci bölümünde eski Mısır, Eski Yunan, Roma, Bizans, Ortaçağ İslam dünyası, Ortadoğu, Avrupa, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde üretilen binin üzerinde parfüm ve buhur yer alıyor. İkinci bölümse, parfüm yapımında kullanılan bitkisel ve hayvansal hammaddeler, damıtma ve diğer koku elde etme yöntemlerini ele alan koku fizyolojisine ayrılmış. 14 Nisan'da açılan ve 30 Temmuz'a kadar izlenebilecek olan serginin danışmanlığını Nejat ve Aybala Yentürk yaptı. Serginin orijinal eserleri Aybala-Nejat Yentürk, İsmet-Özkan Arıkatürk, Rüksan Ürgüplü, Güler Arnas, Ferit Edgü, Turgay Tuna, Işıl-Mehmet Akgöl ve Cengiz Şahin'in koleksiyonlarından seçildi.

Güzel kokuların anavatanı Ortadoğu

Sergi danışmanları Nejat-Aybala Yentürk çifti, 15 yıldır kültür tarihi araştırmacılığı ve koleksiyonculuğu yapıyor. Sergideki Cumhuriyet ve Osmanlı dönemlerine ait parfümler, Nejat-Aybala Yentürk çiftinin koleksiyonundan. Nejat Yentürk, Avrupa'nın güzel kokuların keşfi ve geliştirilmesinde öncü olduğunun bilindiğini, aslında 11.

ler varmış. Eski Yunan ve Romalılar, Arapların bütün kokulu maddeleri ülkelerinde ürettiklerini sanırlarmış. Çünkü Araplar ticarete tekeli ellerinde bulundurmak amacıyla kaynaklarını gizli tutarlarmış. Ortaçağ İslam dünyası parfümcülüğünde bir ilk gerçekleştirilmiş ve kadınlarla erkeklerin kullandıkları kokular ayrılmış.

İlk modern parfüm

Avrupa parfüm tarihinde, Haçlıların seferden dönüşlerinde parfüm kullanım alışkanlığını doğudan taşımaları önemli bir yere sahip. Yıkama, temizlenme gibi vücut bakımıyla ilgili alışkanlıklar Avrupa'ya taşıyor.1370 yılında alkol içinde kokulu yağların çözülmesiyle elde edilen Eau d'Hongrie, yani Macaristan Suyu, ilk modern parfüm olarak kabul ediliyor.

Fransa'da parfüm süren giyotine gidiyordu

1453 yılına kadar doğudan gelen baharat ve kokulu maddelerin deniz ticareti Venediklilerin elindeymiş. Ancak 16. yüzyıldan itibaren Venedik ticaret üzerinde egemenliğini kaybetmiş ve parfümcülükte Fransa öne geçmiş. Fransa'da parfümcülüğün gelişmesi, insanların yanlış bilgiler nedeniyle yıkanmamaya başlamasıyla olmuş. 16. ve 17. yüzyılda sağlık bilimindeki yanlış kanılar nedeniyle, suyun vücudun içine sızarak hasta edeceği düşünülmüş. Fransa'da parfümcülüğün gelişmesiyle birlikte, insanlar yıkanmak yerine, vücutlarını parfümlü bezlerle silmeye başlamışlar. Paris'te ilk parfümeri 1774'te kurulmuş. Ancak Fransız ihtilali ile durum değişmiş. Bu dönemde Fransa'da aristokratlar daha çok parfüm kullanmışlar. Koku, aristokratlarla halk arasında belirleyici bir unsur olmuş. Bir damla parfüm kullanmak giyotine gitmek için yeterli görülmüş.

Osmanlı'da gül suyundan Avrupa tarzı parfüme geçiş Osmanlı kokuları binlerce yıldır kullanılan kokuların

yüzyılda Arabistan Yarımadası'nda parfümün altın çağının yaşandığını söylüyor. Güzel kokuların anavatanının Ortadoğu olduğunu ve bu konuda hakkının yendiğini belirten Yentürk, sergiyle bu hakkın iade edildiğini ifade ediyor.

Tanrı'ya yakarıştan güzelliğe parfüm

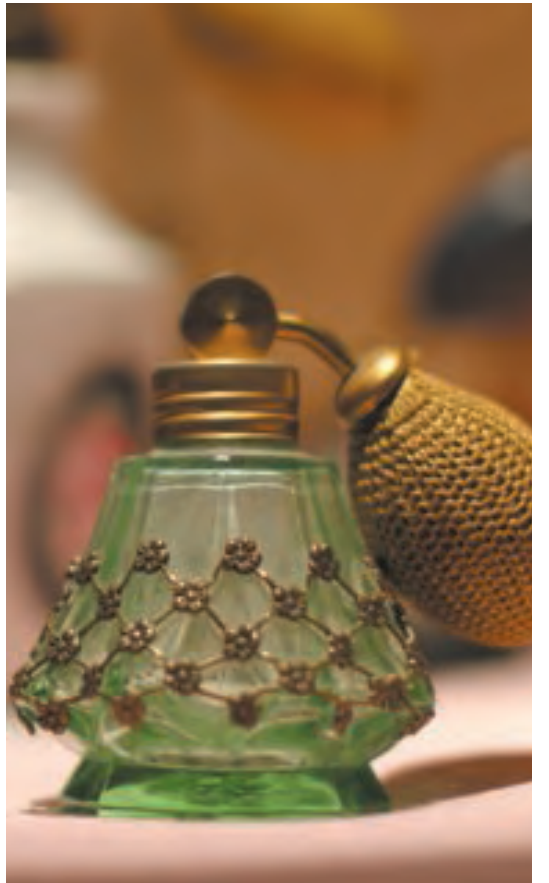
Parfümün tarihi ateşin keşfiyle başlıyor. İnsanların, bazı ağaçlarla reçinelerin yandıkları zaman güzel kokular yaydıklarını fark etmesiyle birlikte güzel kokularla olan macerası da başlamış. İnsanlık tarihinin ilk kokusu tütsü, ilk koku kapları da buhranlarmış. Eski uygarlıklar dini törenlerde kurban keserken bir taraftan da tütsü yakarak Tanrı'ya yakarışlarını dile getirirlermiş. Güzel kokular geçmişte hastalıkları tedavi etmek amacıyla da kullanılmış. Güzel koku kullanımı ve üretiminin eski Mısır'da başladığı kabul ediliyor. Rahipler Tanrıların heykellerini her gün kokulu yağlarla ovarlarmış. Yunanlılar parfümlerin Tanrıların armağanı olduğuna inanırlarmış. Kadınlar ve erkekler vücutlarının farklı yerlerine farklı kokular sürer, yatmadan önce de yataklarına güzel kokular serperlermiş. Roma İmparatorluğu döneminde de güzel kokular dinsel amaçlarla kullanılmış. Kaynaklarda 32 cl kokulu yağın fiyatının, bir tarım işçisinin 40 günlük ücretine eşit olduğu bilgisi yer alıyor. Araplar, İslamiyet öncesi dönemlerden itibaren kokulu yağlar ve reçineleri kullanırlarmış. O dönemin en iyi tüccarları Araplar ve en önemli malları arasında da kokulu madde-

uzantısı. Çiçek suyu, gül suyu gibi kokulu sular ya da yasemin yağı, gül yağı ve sümbül yağı gibi kokulu yağlar kullanılmış. Osmanlı'da yaygın olarak kullanılan bir diğer kokulu su da buhur suyu. Günlük hayatta hem sarayda hem de halk tarafından kullanılan buhur suyulla eller yıkanmış. Tanzimat döneminde yaşanan toplumsal değişimle birlikte, ithal ürünler Osmanlı pazarına girmeye başlamış. Bu ürünler arasında tabii ki parfümler de var.

Parfüm nasıl kullanılır ve saklanır

Antik Çağ'dan bugüne, kullanılan parfümler ve kullanım amaçları değişiyor. Günümüzde parfüm tamamen tinsel amaçlı kullanılıyor. Peki günlük hayatımızda gece ve gündüz bize eşlik eden parfümleri nasıl kullanmalı ve saklamalıyız? İşte Aybala Yentürk'ün tavsiyeleri:

- Parfüm kulak arkasına, bileklere, diz arkasına ve saç sıkıldığında kalıcı olur.
- Aynı parfümü uzun süre kullanmamak gerekiyor. Çünkü ten o kokuya alışıyor. Kullandığınız parfümü bir ya da iki yılda bir değiştirilmelisiniz.
- Parfümlerin büyük bir kısmı sentetik maddelerden üretildiği için çabuk bozulabiliyor. Parfümü ışıktan uzakta ve serin bir yerde saklamalısınız.
- Mevsimsel olarak kokular değişiklik gösteriyor. Sıcak aylarda hafif ve çiçekli kokular, kışın daha çok oryantal kokularla vanilya kokuları tercih edilebilir.

1938'de Berlin'de pansiyoner olarak kaldıkları evde. Gökberkler, evsahiplerinin arkadaşı olan Nazi yanlısı sanayicinin (en önde sağda) “Bizim kızılderrillerden ne haber?” sözünü hiç unutmayacaklardı. (Cumhuriyet'in Atle Albümleri)

“Türk Prometheler”in hikayesi

Atatürk'ün “Sizi bir kıvılcım olarak gönderiyorum, volkan olup dönünüz!” sözleriyle eğitim için Avrupa'ya gönderdiği gençlerin hikayesi, ilk defa geniş kapsamlı olarak “Türk Prometheler” kitabında anlatılıyor.

Yunan mitolojisinde Prometheus, Zeus'tan ateşi çalarak insanlığa getiren tanrı olarak biliniyor. Filozoflar Prometheus'un ateşini bilgi olarak yorumluyorlar. Kansu Şarman, Atatürk'ün “Sizi bir kıvılcım olarak gönderiyorum, volkan olup dönünüz!” sözleriyle Avrupa'ya eğitime gönderdiği Türk öğrencilerin anılarını derlediği kitabına “Türk Prometheler” isimini vermiş. Türk Prometheler, genç cumhuriyetin batılı yüzü olmuşlar. Avrupa'dan bilgi denen ateşi alıp kendi insanlarına getirmişler. Her biri kendi alanında Avrupa'nın farklı ülkelerinde eğitimini tamamlayıp Türkiye'ye dönerek, alanlarında üst seviyelere yükselmiş, gençlerin eğitimine katkılarda bulunarak savaş sonrasında yok olan eğitilmiş insan açığının kapatılmasına önderlik etmişler. Avrupa öğrencilerinin anılarında, genç cumhuriyetin gençlerinin çalışma hevesleri, başarma istekleri, azimleri ve Türkiye'nin yıllar öncesinden başlayan Avrupa ile bütünleşme çabalarının izleri de görülüyor. Batıdan ışık taşıyan bu öğrenciler arasında kimler yok ki; Afet İnan, Mustafa İnan, Cahit Sıtkı Tarancı, Sabahattin Ali, Ahmet Adnan Saygun, Sabahattin Eyüboğlu, Cahit Arf, Samet Ağaoğlu, Ekrem Akurgal, Macit Gökberk, Mehmet Ali Aybar, Osman Bölükbaşı ve daha niceleri.

“Türk Prometheler” fikri nasıl doğdu?

İş Bankası Kültür Yayınları'ndan daha önce de yayınlanan kitaplarım vardı ve tarih içerikli birçok kitaba da editörlük yaptım. 2003 yazının başında “Cumhuriyet'in İlk Ressamları” isimli bir serginin kitabı için Avrupa'ya giden Türk öğrencilerin, ressamlar dışında olan kısmıyla ilgili rapor hazırlamamı istediler. Konuyla ilgili ön çalışma yaptım ve raporu hazırlarken, Türk eğitim tarihi çalışmalarında, Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi uygulamasının son derece az yer bulduğunu gördüm. Birkaç paragraf-la üzerinden geçilmiş, hiç detaylandırılmamış, bu konudaki tartışmalara hiç yer verilmemişti. Bunun nedeni, 1946'da Milli Eğitim Bakanlığı'nda çıkan yangında Avrupa öğrencileriyle ilgili arşivin yanmış olması. Türkiye'deki eğitim tarihi çalışmaları da 1950'lerden sonra yapılmaya başlandığı için, o döneme ilişkin bilgiler eksik kalmış. Ben de İş Bankası'na, “Bunu bir rapor olarak değil, bir kitap olarak hazırlamak istiyorum” dedim. Kitap böylece ortaya çıktı.

Kişi listesi nasıl oluşturuldu?

Materyal bulma konusunda bu kadar zorlanacağımı tahmin etmemiştim. Çünkü Milli Eğitim Bakanlığı'ndan epey bir şeyler çıkar diye düşünüyordum. Ancak bir yüksek öğretim şubesinde, “Avrupa'ya öğrenci gönderilmesine ilişkin 1961'den öncesine dair bir bilgi yok. Siz hazırlayınca bize de gönderin” dediler. Arşiv çalışmasında türlü zorluklarla karşılaşınca yöntem değiştirmeye ve öğrencilerden yola çıkmaya karar

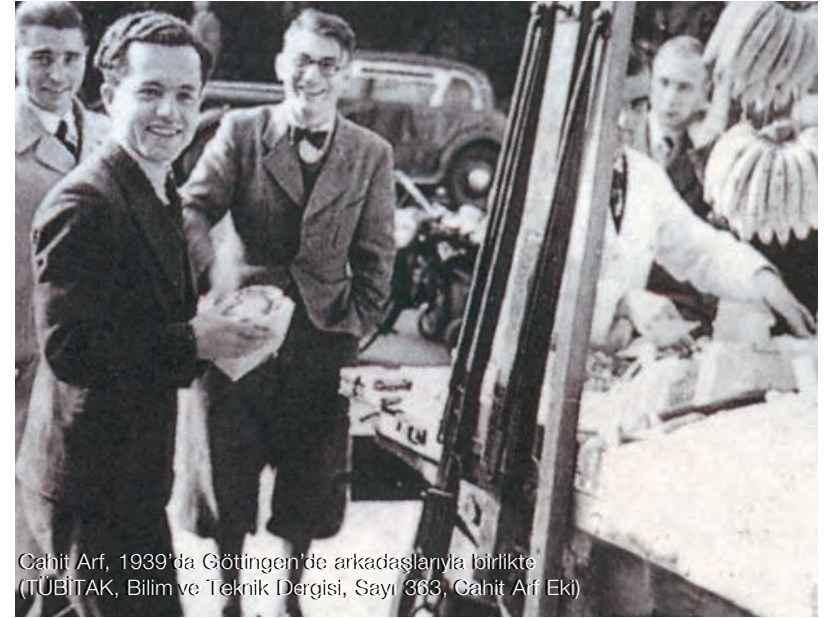
verdim. Bulabildiğim tüm kaynaklardan Avrupa'ya gönderilmiş öğrencilerin isimlerini, nereye gittiklerini, daha sonra ne olduğunu not ettim. Ardından bu isimlerden branşlarında ilk olmuş ya da popüler olmuş kişilerden 40 kişilik bir liste hazırladım. Bu 40 kişiyi seçerken, hayatlarının daha sonraki döneminde alanlarında öne çıkmış olmalarını gözönünde bulundurdum. Her branştan ikiden fazla öğrenciyi almamaya çalıştım. Böylece çok çeşitli branşlardan öncü isimleri koyma fırsatı ortaya çıktı.

Arşiv taramasında ne tür sorunlarla karşılaştınız?

En önemli sorunlardan biri, Türkiye'de günlük tutma alışkanlığının olmamasıydı. Bu 40 kişinin dışında ortaya çıkardığım 220 kişilik listenin çoğunluğu, öğrencilik yıllarında günlük tutmamış ve mektup saklamamıştı. Yalnızca fotoğrafları vardı. Bu 40 kişiden 10'u hala hayatta. Onlarla söyleşi yaptım. Diğer 30 kişinin günlüklerinden yarar-

Nüzhet Gökdoğan, Glessbeirg, Tevfik Okyay ve Paris Pişmiş ile birlikte bir güneş tutulmasını izlerken. (Gönül Gökdoğan Arşivi)

Cahit Arf, 1939'da Göttingen'de arkadaşlarıyla birlikte (TÜBİTAK, Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı 363, Cahit Arf Eki)

landım. Hayatta olmayan kişilerin ailelerine gittim, bana günlüklerini, mektuplarını ve diplomalarını verdiler. Ancak kişilerin yalnızca kendi öğrencilikleriyle ilgili değil, tüm Avrupa öğrencileriyle ilgili belgelere ihtiyacım vardı. Öğrenciler Avrupa'ya gönderilirken Milli Eğitim Bakanlığı yani Maarif Vekilliği'yle, gelecekte ne kadar yıl mecburi hizmetlerinin olacağına ilişkin bir taahhütname imzalıyorlardı. Bu taahhütname çok önemliydi ve Milli Eğitim Bakanlığı'nda bir tane bile yoktu. Genellikle öğrencilere kopyası verilmeyen bir belgeydi. Ancak bu konuda titiz olan bazı öğrenciler bunun bir kopyasını almış ve konuştuğum birkaç kişide bu taahhütnamelerden buldum. Ayrıca öğrencilerin Avrupa'da okuduğu günlerde Milli Eğitim Bakanlığı'nın o ülkeye gönderdiği öğrenci müfettişleri vardı. Bu müfettişler, öğrencilerin derslerdeki gidişatını takip ediyor ve ona göre rapor veriyordu. Bunların birkaç tanesinin kopyasını öğrenciler bulmuşlar. Ailelerinden aldım. Bu benim için çok faydalı oldu. Bir de hepsinin öğrencilik yıllarından birkaç tane fotoğrafı vardı. Her öğrenci için en az üç fotoğraf kullanmaya dikkat ettim. Gazete taramaları yaptım. Savaş döneminde orada olan öğrencilerin durumunu ve öğrencilerin yola çıkışını bildiren gazete haberlerinden yararlandım. Arşiv sıkıntısını böyle aşmaya çalıştım.

Bu isimler arasında özellikle yaşadıklarıyla sizi çok heyecanlandıran birisi oldu mu?

Aslında pek çoğu çok heyecanlandırdı, ama aralarında karşı karşıya kaldığı şeylerle beni şaşırtan kişiler oldu. Bunlardan birisi Türkiye'nin ilk kadın kimyacısı olan Remziye Hisar. Hisar, aynı zamanda Türkiye'nin Sorbonne Üniversitesi'nde okuyan ilk kadın öğrencisi. 1926'da Sorbonne'da doktora yapmış. Remziye Hanım'ın okuduğu dönemde Sorbonne'da kimya dersi verenlerden biri, Madam Curie. Remziye Hanım, genç yaşta evlendiği için doktora ya iki çocuğuyla birlikte gitmek zorunda kalıyor. Çok sıkıntı çekiyor. Devlet bursu bir öğrencinin yaşaması için yeterli, ama bir ailenin yaşaması için yeterli değil. Dönüşünde de sıkıntılar çekiyor. Çünkü Marif Vekili Cemil Hüsnü Bey'le bir anlaşmazlık yaşıyor. Kendisini Erenköy Lisesi'ne müdür muavini olarak atıyorlar. Halbuki o öğrendiklerini ders olarak vermek istiyor. Bir süre anlaşmazlık devam ediyor. Sonra onu Kastamonu Lisesi'ne tayin ediyorlar. Eğitiminin ve kariyerinin farkına varıyor ve Türkiye'de kimya dalının öncü isimlerinden birisi haline geliyor. Avrupa öğrencilerinin yoğun olarak yaşadıkları sıkıntılar, İkinci Dünya Savaşı'yla başlıyor. Almanya, Belçika ve Fransa'da okuyan öğrenciler, İkinci Dünya Savaşı'nın korkunç yüzüyle karşı karşıya kalıyorlar. 1940'ların başında Türkiye, kendi bur-suyla ya da ailesi tarafından gönderilmiş bütün öğrencileri geri çağırıyor. Bu öğrencilerin dönüş yolculukları zor oluyor. Cahit Sıtkı Tarancı bisikletle İsviçre sınırına kadar gidiyor. Sınır kapalı olunca tekrar Paris'e dönüyor. Almanya Büyükelçiliği'miz aracılığıyla Fransa'daki öğrenciler trenle Almanya'ya getiriliyorlar. Belçika'da okuyan öğrencilerin bindiği trenin etrafına bombalar düşüyor, ölümlerin arasından geçiyorlar. Savaşın acısını yaşıyorlar. Almanya'nın verdiği garanti üzerine savaş sırasında tekrar Almanya'ya giden öğrencilerimiz var. Bu öğrenciler gerçekten de savaş sonuna kadar çok büyük bir sıkıntı yaşamıyorlar. Ama Dresden'de öğrenim gören Türk öğrenciler bombardımandan büyük zarar görüyorlar. Bu bombardımanın ardından 15 Türk öğrenci orada hayatını kaybediyor. Öğrencilerden birçoğu sığınaklara kaçarak kurtuluyor. Bu öğrencilerin okumak için bu sıkıntılara katlanma özverileri çok büyük bir saygıyı hak ediyor.

54 tarih: Türk Prometheler

Ekrem Akurgal, 1932’de Almanya’da Schulpforta Gymnasiumu’nda özel öğretmeni Paula Lichey ve kızı Inge ile birlikte. (Meral Akurgal Arşivi)

Cumhuriyet’in ilk yıllarında plastik sanatlar ve bale, opera gibi dallarda eğitime gönderilen kişiler var. Bugün bile bu sanatlar istenilen seviyeye gelmiş değil. Ne değişti? Cumhuriyet’in başında öğrencilerin Avrupa’ya eğitim amaçlı gönderilmesi, ciddi bir yetişmiş eleman eksikliğine karşılık geliyor. “O imkansızlıklar içinde hitotoloji, resim, güzel sanatlar ve sosyal bilimler için ilk aşamada öğrenci göndermeye ne gerek var?” denilebilirdi. Ama Cumhuriyet’i kuranlar, olaya böyle bakmamışlar. Her yönüyle kültürel bir proje olarak yaklaşmışlar. Eğer bazı dalları eksik bırakırsak diğer bölümlerin bir anlamı kalmayacak diye düşünmüşler. Bu çok olağanüstü bir bakış tarzı. Sosyal bilimlere ve güzel sanatlara da en az diğerleri kadar önem verilmiş olması, Cumhuriyet projesinin altyapısının da hazırlanarak tamamıyla önceden projelendirilerek ortaya konulduğunun bir göstergesi. Bugün bu dallara yeteri kadar önem verilmemesinin en büyük sorumluluğu bence medyada. Bugün Türkiye’de okur sayısı az, ama kitap çeşitliliği o kadar da az değil. Ülkemizde opera, bale ve değişik müzik tarzları icra ediliyor. Ama bunlar duyurulmuyor. Bunlar duyurulmayınca da toplumun

Avrupa öğrencilerinin anılarında, genç cumhuriyetin gençlerinin çalışma hevesleri, başarıma istekleri, azımleri ve Türkiye’nin yıllar öncesinden başlayan Avrupa ile bütünleşme çabalarının izleri de görülüyor.

genel kesimi kendisine verileni alıyor. Ancak yine de durumun vahim bir noktaya gelmediğini düşünüyorum. Çünkü Türk Prometheler dediğimiz kişiler, bu altyapıyı hazırlamışlar. Müzikte Türkler ilk beşe girmiş, resimde D grubu diye bir grup çıkmış. Güzel sanatların pek çok dalında da yine Avrupa’ya gönderilen kişileri görüyoruz. Edebiyatta Melih Cevdet, Oktay Rifat, Cahit Sıtkı Tarancı bu kişilere örnek. Pek çok edebiyatçımız, şairimiz, yazarımız Avrupa’da eğitim gören kişilerin arasından çıkmış. Bunlar bu tip sosyal bilimlerin, güzel sanatların temelini çok iyi kurmuşlar. Biz bazı yerleri yeterince sağlam kuramıyorsak bile, bu biraz çabayla yerine oturacaktır.

Eğitim alan kişiler arasında aldığı eğitimi uygulamayan var mı?

Bazı öğrenciler branşlarının dışındaki alanlarda kendilerini tanıtmışlar. Bunların arasında Sabahattin Ali ve Cahit Sıtkı Tarancı’yı sayabiliriz. Sabahattin Ali, halk bilimi eğitimi almış. Genellikle yazar, şair gibi sanatsal alanda kendini tanıtmış kişilerin branşları farklı olmuş. Dünyada öncü olmuş kişiler de var. Cahit Arf kendi ismine matematik kuramı oluşturan bir matematikçi. İhsan Ketin jeoloji eğitimi alıyor. Kuzey Anadolu fay hattının varlığını ortaya çıkaran dünyada ilk kişi. Türkiye’de branşlarının ilk ismi olmuş kişiler de var. Remziye Hisar ilk kadın kimyacımız, ilk Türk kadın patalogumuz Kamile Şevki Mutlu, ünlü felsefecimiz Macit Gökberk, mekanik bilimcimiz Mustafa İnan, arkeoloğumuz Jale İnan bunlardan bazıları. İlk kadın astronomumuz Nüsret Gökdoğan, Türk Tarih Kurumu’nun kurucusu Enver Ziya Kara, Atatürk’ün manevi kızı Afet İnan, Türk Prometheler arasında yer alıyor. Bir de çeşitli imkansızlıklardan dolayı kitapta isimlerine yer verdiğim ama hikayelerine yer veremediğim kişiler var. Bunların arasında da çok önemli isimler var. Bu öğrencilerden Suat Hayri Ürgüplü, Sadi İrmak, Mehmet Ali Aybar, Osman Bölükbaşı siyasetçi oldular.

Geçmişte yurtdışında öğrenim görüp gelenlerin aksine günümüzde öğrenciler, bir an önce yurtdışına gitmek istiyor. Aradaki fark nereden kaynaklanıyor?
Değişen şartlar bunu başka noktalara getirdi. O dönemin insanlarıyla bu dönemin in-

sanlarını karşılaştırmak mümkün değil. Bu çalışmayı hazırlarken 40 öğrenciden 10’uyla bire bir konuşma fırsatı buldum. Çoğunun günlüklerini okudum. Avrupa’ya giderken taahhütname yapmışlar. Ancak bunun çok fazla yaptırımı yok. Ama zaten onlar akıllarında taahhütname yapmışlar. Kafalarındaki ilk hedef, bir an önce Türkiye’ye gelerek bu ülkeye hizmet vermek. Avrupa öğrenciliğini, kendilerine verilmiş bir lütuf olarak görüyor ve bir an önce dönmenin gerekli olduğunu düşünüyorlardı. Bugün Avrupa’da verilen eğitim dallarının pek çoğu zaten Türkiye’de var. Ama Türkiye’de mesleğinizi icra edebileceğiniz saha az. Bu gençlerin bir kısmı yurtdışında kendisine iş imkanı sağlamaya çalışıyor. Ama bunun bir sınırının olması lazım. Bu ülkenin verdiklerini de inkar etmemek ve bir şekilde bu ülkeye faydalı olmak lazım. Ne “kesinlikle ülkelerine dönmemeliler” diye kestirilip atılabilir, ne de “burada okumuşlar, burada kalsınlar” denilebilir. Türkiye’nin bu anlamda önceliklerini yeniden gözden geçirmesi lazım. Üniversitelerde ya da mesleki alanlarda insanların öğrendiklerini uygulamaya koyacakları daha büyük fırsatlar sunulmalı.

Harika Çocuk projesiyle bunun bir ilişkisi var mı? Devam projesi gibi bir şey miydi?

Tam olarak devam projesi olarak bakamayız. O, üstün yetenekli insanların yurtdışında eğitim almasıyla ilgiliydi. Buradaysa Cumhuriyet’in elinde yetişmiş eleman olmadığı için öğretmenlerin öğretmenlerini yetiştirmek içindi. O insanlar gidecekler gelecekler ve sonrasında Türkiye’nin gençlerine bir şey öğretecek nesilleri yetiştirecekler. Yani burada Cumhuriyet’in yeni neslinin öğretmensiz kalma durumu var. Anadolu’nun pek çok yerinde camilerde okuma yazma bilen imamlar ilkokullara Cumhuriyet’in ilk yıllarında öğretmen olarak tayin edilmiş. Çünkü okuma bilen insan sayısı bile çok az. O yüzden bu öğrencilerin iki, üç yıl içinde lisans eğitimini alıp, Türkiye’ye dönüp, hızla bunu yeni gelen gençlere öğretecek öğretmenleri yetiştirmeleri istenmiş. O yüzden bu çeşitli branşlarda yapılmış.

Yeni projeler neler?

Oğuz Atay adında bir arkadaşımla “Efendi Kaptan Kurtar Bizi” adında bir kitap hazırlıyoruz. Birinci Dünya Savaşı’nın Galiçya Cephesi’yle ilgili bir çalışma. Yine temel hatıratlara dayanacak. Galiçya Cephesi, Türkiye’de çok az bilinen bir cephe. Birinci Dünya Savaşı’nda Alman ve Avusturyalıların, Polonya sınırında Rusya’yla savaştıkları bir cephe. Türkler oraya bir kolordu asker gönderiyorlar. Türk ordusunun yaklaşık kaybı, 12 bin kişi. Kitapta bir Rus, bir Türk ve bir Avusturyalı askerin hatıratlarını bir araya getirerek ve Türk ordusunun Galiçya’daki savaşını, oraya nasıl gönderildiğini belgeler ve fotoğraflarla ortaya koymaya çabalıyoruz.

Cahit Sıtkı Tarancı Avrupa’ya öğrenci olarak yola çıkmadan önce Diyarbakır’da. (Diyarbakır Tarancı Müzesi Arşivi)

56 gezi: Arboretum

röportaj: esra melek yiğitsözlü

Baharı, ağaç müzesinde yaşayın

Kemerburgaz yolu üzerindeki Atatürk Arboretumu, 296 hektarlık alanda 2 bin türün üstünde ağaçla, görsel bir şölen yaşıyor ziyaretçilerine. Gezmek, görmek ve hayatınıza renk katmak için dünyanın her tarafından getirilen bitkilerin bulunduğu bu ağaç müzesini mutlaka gezin...

57

Baharın gelmesiyle, ağaçlar çiçek açmaya başladı. Kapalı mekanlara hapsedüğümüz soğuk kış günlerinden kurtulma zamanı geldi. İstanbul'da, baharı doya doya yaşayacak bir mekan arıyorsanız, size muhteşem bir önerimiz var. Belgrad Ormanı'nın yanı başında bulunan canlı bitki müzesi Atatürk Arboretumu. Bu eşsiz müzede dünyanın dört bir tarafından toplanmış adını duyduğunuz ya da duymadığınız birçok bitki ve ağaç var. Sekoya, lale ağaçları, Himalaya sediri, Çin mızrak ağacı, bambu, kuş dili, lavanta...

Doğayla baş başa kalıp dinlenmek istiyorsanız, şehrin içinde adeta gizli bir bahçe olan Atatürk Arboretumu ideal bir huzur sığınağı. Hem de kuşlar, göletler, yemyeşil bir orman ve 2 bin çeşit bitki eşliğinde. Küçük, büyük, uzun, kısa, İstanbul ikliminde yaşayabilen hemen her ağaçtan örnekler var arboretumda... Burası aslında eğitim amaçlı kurulmuş bilimsel bir yer, ama halka da açık. Hafta içi ücretsiz olarak burayı gezmek mümkün. Hafta sonları ise 250 YTL karşılığında yıllık serbest giriş kartı satın alıp ya da önceden randevu alarak ailecek ya da gruplar halinde arboretuma girebilirsiniz.

İstanbul'un gizli bahçesi

Atatürk Arboretumu'nda, rehberler karşılıyor sizi. Önce arboretum hakkında bilgi alıyor; sonra, isteğinize göre ya rehber eşliğinde ya da rota ile yalnız başınıza gezintiye çıkabiliyorsunuz. Suni göldeki nilüferlerin karşısında biraz oturup ördeklere yem attıktan sonra, göletin sağından kaya bahçesi denilen bölgeye yol alabilirsiniz. Bu bahçe, dik ve yamaç yerlerde yetişen bitkiler için özel olarak hazırlanmış. Bambu, kuş dili, kızılçık, Avrupa dağ çamı, biberiye, lavanta bu yamaçta rastlayacağınız bitkiler. Himalaya sedirinin yere serilmiş formunun da olduğu kaya bahçesinden tırmandıktan sonra yuka-

rıdaki ikinci gölete çıkıp ladin, kara çam ve meşe ağaçlarını görme fırsatı buluyorsunuz. 104 meşe ağacı türünden oluşan meşe koleksiyonu oldukça ilginç. Meşe ağacını sırasıyla çiçek, meyve, tomurcuk, yaprak ve kabuk özelliklerine bakarak tanımak mümkün.

Ormanın güzelliklerini bir bir keşfederken; üzerindeki tanıtıcı kartlar sayesinde ağaçları ve bitkileri tanıyabilirsiniz. Eğer günümüzde çok moda olan bahçe düzenlemesi yapmak istiyorsanız, bitkilerin hangi mevsimde hangi renge büründüğünü, hangi yaşlarda hangi boylara geldiğini ve nerelere dikilmesi gerektiğini öğrenebilirsiniz. Arboretum'da bulunan 270 metre yüksekliğindeki gözletleme kulesinden manzara ise müthiş. Kuleye rehber eşliğinde çıkıp etrafı seyredebilirsiniz.

Arboretum'da piknik yapmak, köpek dolaştırmak ve ateş yakmak yasak. Bu yüzden burada yiyecek ya da içecek satan hiçbir yer yok. Eğer bir şeyler atıştırmak istiyorsanız kendi suyunuzu ve sandviçinizi beraberinizde getirmeniz gerekiyor. Burası o kadar huzur verici ki, bin bir çeşit ağacın arasında dolaştıktan sonra göletin kenarında oturabilir, geri kalan gününüzü dinlenerek ya da kitap okuyarak geçirebilirsiniz.

Arboretum'da otsu, odunsu ve soğanlı bitkiler var. Ancak genel olarak meşe ağırlıklı bir koleksiyona sahip arboretumda, Türkiye'deki tüm meşe türlerini görmek mümkün. Burası Çevre ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlı bir işletme. 56 yıl önce kurulan Atatürk Arboretumu, zaman içinde gelişerek bugün 296 hektar alan üzerinde hizmet verir hale gelmiş. Arboretum ağaç ve bitkilerin sergilendiği alan demek. Yani bir çeşit canlı ağaç müzesi. Gözünüzün yeşile doymasını istiyorsanız, ilk fırsatta bu müzeyi ziyaret edebilirsiniz.

"İlgi bekliyoruz"

Kurulduğu günden bu yana, çalı, otsu ve odunsu bitkiler olmak üzere dünyanın her yerinden 2 bin civarında türü edindiklerini söyleyen Atatürk Arboretumu'nun İşletme Şefi Selma Şengönüller, "Çeşitli ülkelerden ve

Türkiye'den topladığımız endemik, eksotik ve doğal türleri bir arada yetiştirdiğimiz arboretumumuzda, az bir kadroyla profesyonel bir çalışma yapıyoruz. Halkımızın, buraya gerekli önemi ve ilgiyi göstermesini istiyoruz" diyor.

Orman Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hayrettin Kayaçık'ın 1949'da Orman Genel Müdürlüğü'ne Bahçeköy'de bir arboretum kurma önerisinin uygun karşılanmasıyla, 38 hektarlık bir alanda çalışmalara başlanmış. Projesi Sorbon Üniversitesi Botanik Bahçesi enspektörlerinden Mösyö Camille Guinet'e yaptırılan Türkiye'nin ilk ve tek arboretumuna, 1982'de Atatürk'ün 100. doğum yılı kutlamaları nedeniyle Atatürk Arboretumu adı verilmiş.

Yıllar boyunca Gülriz Sururi için pek çok yazı yazıldı, sözler edildi. Ancak Sururi'yi en güzel tarif eden sözlerden biri Cemal Süreya'ya ait. “Gülriz'in gözleri elmacık kemiklerinin sarp kayalıklarının altında derinleşen iki göl gibi duruyor. Hiç bozulmayacak.” Evet, bu sözün üzerinden geçen yıllara rağmen Sururi'nin bakışları, gözleri, Süreya'nın söylediği kadar derin. Gülriz Hanım'ın karşısında oturan biri, söylemek istediklerinin tümünü yalnızca gözleriyle anlatabileceğini düşünabiliyor. Sururi, yaşı olmayan kadınlardan biri. Her zaman olduğu gibi zarif görünümünü koruyor ve zindeliğini hissettiriyor. Her zaman böyle sağlıklı ve formda kalabilmesinin en büyük sırlarından biri sürekli üretiyor olması. Henüz 12 yaşında sahneye çıkan ve ömrünü tiyatrodaki ışıklar altında geçiren Sururi'nin, röportaj boyunca kaşları en çok, sanatçıların jübileleriyle ilgili sorularda çatılıyor. “Sanatçı ne zaman, ne yapacağını bilemez. Sanatçı jübile yapmaz. Hiçbir şey yapmadan duramam” diyor. Benim de dahil olduğum genç seyircilerin kendisini sahnede izleyemediğini ve bizim kabahatimizin ne olduğunu soruyorum. “Bunu bana Türkiye'nin birçok yerindeki söyleşilerimde birçok genç sordu” diyor ve tam o anda “bu sorunun en doğru cevabı şu an aklıma geldi” diyerek ilginç bir yanıt veriyor.

Pek çok sanatçı jübile yaparak sahneden ayrıldığını ilan etti. Siz de 1999'dan bu yana sahnelerden uzaksınız. Tekrar dönmeyi düşünüyor musunuz? Jübile, vedalarda ya da 10, 20, 40. yıl gibi kutlamalarda yapılan bir etkinlik. Hayatım boyunca hiç jübile yapmadım. Jübile fikrine de karşıyım. Arkadaşlarımın jübilelerine mecburiyetten gittiğimde nefret ederim. Hoşuma gitmeyen bir şey. Çünkü sanatçılar jübilelerini yapıyorlar ve bir yıl sonra tekrar sahneye çıkıyorlar. Jübile bir veda olmalı. Ama bir sanatçı ne yapacağını asla bilmez, hiçbir zaman da veda etmez. Tiyatronun geçer

kabul edilen Sarah Bernhardt'ı bir televizyon programında sessiz sinema döneminde çekilmiş birkaç sahnesiyle gördüm. Bernhardt, o dönemde de çok büyük bir sanatçıydı. Ancak bir televizyon ekranında sinema karelerinde gördüğüm haliyle hayal kırıklığı yaşattı. Demode, eski ve bayattı.

Bir de doğru yerde, zirvede bırakabildiğinde efsane olma şansını artıyor değil mi? Doğrudur. Her zaman zirvede bırakmak isterim. Tabii ki tercihim terk edilmek değil, terk etmek. Her anlamda.

“Her düştüğümde tekrar kalkıyorum” diyorsunuz. Yeni nesil bir kere düştü mü sizinki gibi kalkabilme umudunu taşımıyor. Bunun nedeni nedir? Bizim dönemimiz çok istikrarlı ve güçlüydü. Güçlü olması için de çok nedenleri vardı. Ülkenin içinde bulunduğu koşullar özellikle hayal gücü geniş sanatçılara, ilerisi için çok büyük umutlar veriyordu. Zaman içerisinde giderek bizler de umudumuzu yitirdik. Ama sizler henüz genç yaşta umudunuzu yitirmiş durumdasınız. 1960'larda seyircimizle ve yazarımızla buluştuğumuzda müthiş bir kıyamet kopmuştu. Bugün böyle bir buluşma olamaz. Bugün buluşma televizyondaki bazı programlarda gene oluyor, ancak her şeyin seviyesi, kalitesi çok farklı yerlere geldi. Çünkü 2 milyonluk İstanbul 15 milyona ulaştı ve bu doğal bir büyüme olmadan gerçekleşti. Anadolu'dan buraya eğitimsiz insanların göçle gelerek yaptığı bir şeyler olunca, tabii ki her şey çok daha zor oldu. Ne yazık ki bugün gençler bu açıdan biraz şanssız. Bir de ben çok enerjik bir insanım. Sürekli bir aktivite içinde olmak isterim. Gelecek yıl “Ayşe” adlı operetimi gerçekleştireceğim. Yapımcı, yazar ve süpervizör olarak. Beni yaşatan da bu hareketlilik ve sürekli bir şeyler üretme arzusu. Bunun da yaşla ilgisi olmadığını biliyorum.

“Hep zirvede bırakmak isterim”

“En son bir söyleşiden sonra birisi benim için ‘ulaşılmaz’ dedi. Aslında ben çok verici, çok samimi ve içten biriyim. Ama yalnızca küçük bir çevrede. Onlar dışında herkesle ahablık eden biri değilim.”

akçe olduğu ülkelerde jübilesini yapan insanlar bir daha sahneye çıkmaz. Zaten jübilesini yaptığı zaman da oynamamayacak yaştadır.

Gençlerle tiyatrodaki buluşmak istemez misiniz? Çeşitli etkinlikler nedeniyle katıldığım söyleşilerde gençler hep, “Bizim suçumuz genç olmak mı? Sizi sahnede göremedik. Görmek istiyoruz” diyorlar. Bunun cevabını henüz buldum. Bizim gibi özlenen sanatçılar, anneannelerinizin yaptığı, tadını ömür boyu arayıp bir daha hiçbir zaman bulamadığınız köfteleriz. Damak zevkiniz çok gelişmiş ve anneannenizin köftelerinin tadını aşmış olabilirsiniz. Ama bir saplantı halinde o lezzeti ararsınız. Ancak anneanneniz yoktur artık. Son zamanda böyle bir duyguya kapıldım. Tadına bir daha ulaşamayacak lezzetler olduğumuzu düşünüyorum. Ama bence artık dünyada da Türkiye'de de çok daha farklı lezzetler ve ciddi bir füzyon mutfağı var. Onun için her güzel olan şey gibi bitmeli diye düşünüyorum.

Örneğinizden yola çıkarsak, anneanne köftesinin yerini bir füzyon mutfağı tutamaz. En son 1999'da oynadım. O zaman da çok iyi eleştiriler aldım. Ancak gençler beni 30 yıl önceki halimle ve o yıllardan duydukları, bildikleri performansıyla görmek istiyorlar. O yüzden aynı şeyde ısrar etmek istiyorum. Tiyatronun gelmiş geçmiş en önemli tiyatrocusu olarak

En fazla dibe vurduğunuz ve “Bittim” diye düşündüğünüz zaman hangisiydi? Literatürümde “Bittim” sözü yok. Her zaman kendi kendime, “Bu bir dönemdir, geçecek. Yaşar Kemal'in romanlarını hatırla. İnsanın hayatında yedi yıl darlık yedi yıl bolluk olduğunu unutma. İniş dönemi de var, çıkış dönemi de. İnişte, depresyon olduğunda dur! Acele etme, önünde koca bir ömür var” derim. Ömrüm boyunca hep, ucunu göremeyeceğim kadar uzun ve yemyeşil çimenden bir halının önümde serildiğini, beni beklediğini hissettim ve hala hissediyorum.

“Çocuğum olsaydı bütün hayatımı çocuğa adamam gerekirdi” diyorsunuz. Bu neleri değiştirdi? Mesleğimi yine yapardım. Ama çocuğum olsaydı bugünkü Gülriz'in çıktığı noktaya herhalde gelemezdim. Çok ciddi bir engel olabilirdi. Bir de Gülriz'in çocuğu olmayı tavsiye etmezdim. Şahsen ben tercih etmezdim. Çocuk kompleksli olurdu. Küçüklüğünden itibaren benimle büyüyen bir kız çocuğum olsaydı, tabii ki kompleksli olacaktı. Beni aşmaya çalışacaktı. Psikologlara gidecekti, onun peşinden koşturacaktım. Tiyatrocu yapmaya çalışacaktım. Kim bilir neler olacaktı?

Zayıf taraflarınızı gördüğünüzde bunu paylaşıyor musunuz? Farkına varırım, düzeltirim, ama paylaşmam. İnsanın zayıf tarafları muhakkak vardır, ama geçmiş yıllarda on-

60 söyleşi: Gülriz Sururi

ları törpülemeye, düzeltmeye, güçlendirmeye çalıştım. Zayıf taraflarının artık hiç kalmadığını sanıyorum.

Etrafınızdakiler sizi nasıl tanımlıyorlar?

En son bir söyleşiden sonra “Ulaşılmaz” dedi birisi. Böyle yazan çok oldu. Ben çok verici, çok samimi ve içten biriyim. Ama yalnızca küçük bir çevrede. Az sayıda ve seçtiğim insanlar var. Onlar dışında herkesle ah-baplık eden biri değilim. Hayatıma biri girsin diye özellikle uğraşmam, onlar zorla girer. Yalnızlığı çok severim. Günün belli saatinde yalnız kalmazsam çok rahat-sız olurum. O anda yemekten bir şeyler yazmaya, okumaya, müzik dinlemeye kadar her şeyi yapabilirim ya da hiçbir şey yapmadan uzanabilirim. Önemli olan yalnız olduğumu hissedebilmem.

Tiyatronun sizin için bir tutku olduğunu biliyoruz peki “yazmak”, o nasıl bir tutku?

Tiyatro yapmazsam roman yazarım, roman yazamazsam yemek kitabı yazarım, yemek pişiririm, inşaat yaparım, bahçe düzenlerim. Sonuç olarak muhakkak bir şey yaparım. Ama beni mutlu eden eylemlerin başında tiyatro gelir, ikincisi yazarlık. Çünkü ikisinde de başka kimliklere bürünüyorum. Hayatımı zenginleştiriyorum. Tiyatroda, öykülerimde, romanlarda hep başka biri olurum. Yalnızca anı kitaplarımda Gülriz'im. Bu başka biri olma duygusu, rol çıkarmak gibi. Tiyatroda yaratıcılık dönemi olan provalar en keyif aldığım dönemler. Aynı zamanda kitap yazarken olayı kurgulamak, tiyatroda prova yapmaya benziyor. Yazmak için özel bir ortama ya da zamana ihtiyaç duymuyorum. Günde belli bir sayfa yazma hedefim yok. Her zaman kitabın yarısına ulaşmayı hedeflerim. Yazmaya başladığımda, bittiği an kaç sayfa olacağını tahmin edebiliyorum. Yarısına ulaştığımda o kitap artık benim oluyor. Onunla oynayarak, seşşerek yazmaya devam etmek çok güzel.

Yazarlığınızın tiyatroculuğunuzun önüne geçme kaygısını taşıyor musunuz?

Her yaptığım iş ötekinin önüne geçebiliyorsa geçsin. Ne kadar iyi! Başarı başardır. Başarıdan daha büyük bir başarı yok.

Oyunlarda çıplaklık gittikçe artıyor. Bu gelişmeyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çıplaklığa dayalı oyunlar oynayan tiyatrolara gitmiyorum. Onları tiyatrodan da saymıyorum. “Sokak Kızı İrma” değilsen, bacak göstermene gerek yok. Ama moda mini etek giymekse hepimiz giyebiliriz. Soyunmak, iç çamaşırıyla dolaşmak çok ciddi bir biçimde rol gereği değilse, tiyatrodan olmamalı. Zaten çıplaklık, tiyatrodan hiçbir zaman hiçbir kapının anahtarını açmaz ve hiçbir oyuncuyu başarıya götürmez. Mümkün değil. Çünkü tiyatro seyircisi, çıplak kadın görmeye gelmez. Tiyatro, tiyatro sevgisiyle gidilen, tiyatro izlemeye gidilen bir yerdir. Bacak açmak, sütyen düşürmek tiyatroyla bağdaşmaz.

Pop Corn'daki çıplaklık çok konuşuldu.

Pop Corn oyununda çıplaklık gerekliydi ve orada soyunulması gayet normal. Bunu ayırmak gerekir. Çok güzel ve eğlenceli bir oyundu. Basında çıkan resimlerden gördüğüm, bazı startetlerin rol aldığı ismini hatırlayamadığım oyunlar var. Onların da hiç iş yapmayıp başlarken bittiğini de biliyorum.

Tiyatro bir sanat olmasının yanı sıra devamlılığı açısından eninde sonunda maddi bir kazanç sağlamak zoruunda. Gişe başarısının bir formülü var mı?

Tiyatro yaşattığı zaman başarılı demektir. Çünkü tiyatro gelir beklenen bir iş değil. Dünyanın hiçbir yerinde çok büyük rakamlar kazandırmaz. İngiltere'de de dizilerde kazanılan para Kraliyet Tiyatrosu'ndan alınamaz.

Yerinize birini yetiştiriyor musunuz?

Çok tiyatrocuyu yetiştirdim. Yerime birini yetiştirmek diye bir durum söz konusu değil. Kimse kimsenin yerine yetiştiremez ve kimse kimsenin yerine ikame edilemez. Bu mümkün değil. Bugün Türk tiyatrosuna baktığımda benden çok daha iyi oyuncular olduğunu görüyorum. Yeni kuşaklar yetiştiriyor. Ama yerime birinin yetiştirilmiş olduğunu zannetmiyorum. Çünkü bir şeyin farkına yeni vardım ve ilk defa söylüyorum. Hem kaliteleri, hem değerleri olan mütevazı bir insanım. Ama bu mütevazılığı bırakmaya karar verdim. Bugün Türk tiyatrosunda sesin, fiziğin, dansın, tiyatro yeteneğinin hepsinin bir arada olduğu bir isim yok. İşte bu yüzden ben bütünüyle tiyatro sanatçısıyım. Şimdi görüyorum ki demek ki Gülriz bu yüzden bir taneymiş. Bende her şey vardı. Bunların hepsini kendinde toplamış genç bir oyuncu bugün yok. Biliyorsanız haber verin, çünkü bana lazım.

Canlandırdığınız karakterler arasında sizi en çok etkileyen hangisi oldu?

Seçmek zorunda kalsam, Kaldırım Serçesi'ndeki Piaf başı çekebilir. Ferhat ile Şirin'deki Mehmene Banu, Kurban'daki Zehra, Teneke'deki Zeyno Bacı, Keşanlı Ali Destanı'ndaki Zilha sevdiğim roller arasında. Ama Sokak Kızı İrma bunların arasına girmez. Çünkü o daha kolay bir roldü. Hem canlandırması açısından kolaydı, hem de seyirci tarafından daha kolay sevilen bir roldü. Ancak ötekiler çok daha zorlu roller.

Televizyona kapınız açık mı hala?

Evet, ama şu ana kadar beğendiğim bir teklif almadım. Gelen birtakım dizi tekliflerini kabul etmedikten sonra ekranda gördüğümde, “İyi ki kabul etmemişim, bu rezilliğe katılmamışım” dediğim oldu. Yalnızca dizi değil, programlar açısından da inanmadığım bir projede asla yer almam.

“Bugün Türk tiyatrosunda sesin, fiziğin, dansın, tiyatro yeteneğinin hepsinin bir arada olduğu bir isim yok. İşte bu yüzden ben bütünüyle tiyatro sanatçısıyım. Şimdi görüyorum ki demek ki Gülriz bu yüzden bir taneymiş.”

Ancak orada kazanılan para, kişinin hayatını idame ettirip yaşlılığını garanti altına almasını sağlar. Bizim ülkemizde ise bu yok. Gişe başarısının formülünü galiba bir tek Shakespeare biliyordu. Shakespeare'in bütün oyunları seyredilmiş. Tiyatroda gişe başarısının bir formülü yok. Muhsin Ertuğrul da söylemişti. “Formülü olsaydı, kimse iş yapmayacak oyunu sahnelemezdi.” Bizler ilk gençlik yıllarımızda, “Artık gişe oyunu yapalım. Halk izlesin de biraz para kazanalım” diye hatalar yaptık. Bu çok yanlış. Çünkü önemli olan benim beğenim. İnsanlara kendi beğenimi sunuyorum ve satıyorum. Beğenmediğim bir şeyi nasıl satabilirim? Tüccarlar açısından baktığınızda, güvenmedikleri malı satmalarına benzer. Onun için en önemlisi doğru bulduğunuz ve inandığınız projeleri sahnelemek. Başarılarımızın hepsi inandığımız projelerden geldi. Ama ne yazık ki ülkemizde tiyatro dendiğinde karşılaşılan en büyük sorun yazımızın olmaması. Bu nedenle Haldun Taner hala aşılamayan çok genç bir yazar. “İşte budur” diyerek beğendiğim genç bir yazar yok. Ama beğendiğim çok fazla genç oyuncu var. Başarılı yönetmenimiz ve tiyatro adamımız da çok az. Günümüzde özel tiyatrolar tekrarlar yapıyor. Eski ya da modası geçmiş oyunları ısıtıp ısıtıp sahneye koyuyorlar. Bir arayış ve durağanlık içerisinde. Gençlerin bir rüzgar gibi gelececeklerini ve bir anda Türk tiyatrosunda ciddi bir el değişiminin yaşanacağını düşünüyorum. Gençlerden çok umutluyum.

Televizyonda yarışmalarla tiyatrocuyu aranmasını nasıl yorumluyorsunuz?

Bu konuyu hiç açmayalım bile. Çünkü böyle bir şey olamaz. Bana gelip “Kaldırım Serçesi'ni televizyonda izledik. Sizi seyrettik” diyorlar. Ben de “O tiyatro değil. Tiyatronun televizyon için yapmış olduğumuz bölümleri. Beni televizyonda izlediniz, sahnede değil” diyorum. Tiyatro, televizyonda yapılan bir şey değil. Tiyatro yarışması yapılacak ise bunun mutlaka halkın huzurunda açık bir yerde yapılması gerekir. Televizyondan izlenip karar verilemez. Ama dizi için oyuncu aranıyorsa, o zaman başka. Zaten yarışmanın da amacı buydu diye hatırlıyorum. Yoksa oradan birinin çıkıp da ertesi gün tiyatrodan iş bulup başarıya ulaşabileceğine inanmıyorum. Onların nefesleri yetmez. Zaten gerçek tiyatrocuyu, tiyatrocuyu olmadan önce şöhret olmayı düşünmez. Şöhret sonradan gelir. Bunlar yalnızca tanınmak istiyorlar. Başarının getirdiği bir şöhret değil. Ortaya çıkmanın getirdiği hafızasız bir şöhret. Diziyle meşhur olanlar var. Bir de bir anda aklıma gelen Gazanfer Özcan gibi bir şöhret var. Gazanfer Özcan 20 yıl sahneye çıkmasa Gazanfer Özcan'dır. Onu unutamazsın. Bir dizide oynadığında da “şak” diye gelir oturur yerine ve hayran kalıp izlersin. Onun yanı sıra oynayan bir sürü isim olur, bir daha dizi yapmadıklarında adlarını da unutursunuz. “Neydi o adam, neydi o kız, adları neydi?” diye düşünürsünüz.

Doğanın içerisinde kendinizi aşın!

Limitinizi ne kadar zorlayabilirsiniz? 150 km bisiklet binip, 80 km koşup, kilometrelerce kürek çekip, 1200 metre tırmandıktan sonra halatlarla vadi geçebilir misiniz? Bütün bunları yapabilmeniz için en fazla 12 gün versek yeterli olur mu? Tabii geceler de dahil!..

Elinizde bir harita, kaskınızın üstünde bir fener ve sırtınızda gerekli ekipmanların olduğu bir sırt çantasıyla, hem de sizinle birlikte yarışan diğer ekiplere karşı bir macera yarışı. “İmkansız” diye düşünebilirsiniz. Ancak bu zorlu yarışı 5-6 günde bitiren, hatta zorluk seviyesini düşük bulan macera tutkunları da var. Neden insanoğlu kendini böylesine tehlikeli, riskli işlerin içine atar ki? Nedeni macera, serüven ve adrenalin tutkusu. Başarma isteği ve doğayla mücadelede “challenge” olarak ifade edilen kendini aşabilme becerisi.

Macera yarışı dünyada hızla gelişen bir spor dalı ve diğerlerinden çok farklı. Outdoor’da yapılabilen bütün spor dallarını kapsayabiliyor. Macera yarışları dünyada 15 yıldır yapılıyor. Ülkemizdeki geçmiş ise henüz çok yeni. Türkiye’de macera yarışları ilk olarak 2000 yılında başladı. Macera yarışları, sınırları zorlayan birkaç spor dalından oluşan disiplinlerin bir araya gelmesiyle yapılan ve dayanıklılık gerektiren bir spor çeşidi. Macera yarışları aslında sınırları zorlayan yarışların toplandığı bir ana spor olarak da düşünülebilir. Yarışlarda neredeyse tüm outdoor sporlar kullanılabilir. Yarışın yapılacağı yer ve mevsim koşullarına göre spor disiplinleri belirleniyor ve dağ bisikleti, dağcılık, kano, rafting, mağaracılık, kanyon geçişi, yüksek kayalar arasında ip geçişleri, yüksek dağlardan iple inişler, yamaç paraşütü, yüzme, dalma, kayak, snowboard, hedikli yürüyüş, trekking, navigasyon gibi disiplinler arasından bir sıralama yapılıyor. Ülkenin coğrafik ve iklim koşullarına göre disiplinler eklenip çıkarılabilir.

Macera yarışı aynı zamanda bir takım yarışı. Türkiye’de Salomon’un sponsorluğunda Rowersport’un organize ettiği macera yarışlarına katılmak için en az 2 ve en fazla 4 kişiden oluşan bir takım kurmak gerekiyor. Ay-

nca takımdan en az bir kişinin kesinlikle karşı cinsten olması da şart. Macera yarışlarında başarı elde edebilmek için doğanın zorlu koşullarının ve diğer yarışmacıların yanı sıra ekip içerisindeki insan ilişkileriyle de başa çıkabilmek gerekiyor. Takımların yarışı bitirebilmeleri için tüm üyelerin bitiş noktasına hep beraber ulaşması şart. Macera yarışlarına gönül vermiş, 18 yaşını dolduran herkes katılabilir. Dünyada ortalamaya baktığımızda 28 yaşın üzerinde bir katılım var. Bunun nedeni, gençlerin mental dayanıklılığının daha düşük olması.

Nasıl yapılır?

Yarışma süresi organizasyona göre değişiklik gösteriyor. Minimum 5 saat ile 12 gün arası değişiyor. Rowersport’un organize ettiği yarışlarda yarışma parkuru bir harita üzerinde takımlara iletiliyor. Takımların uğramak zorunda oldukları kontrol noktaları bulunuyor ve kontrol noktalarına ulaşımında izleyecekleri rotayı takımlar kendileri belirliyor. Kontrol noktalarına nasıl ve hangi spor dallarıyla ulaşacakları ise yarışmacılara verilen ufak kitapçıklarda veya yol notlarında belirtiliyor. Yarışa bisikletle başlayıp ilk üç kontrol noktasına kadar bisiklete gidip bir nehre vardıklarında, yarışmacılar bisikletleri bırakıp nehirde rafting yaparak devam ediyorlar. Ulaşılan her kontrol noktasında bir hakem takımların o noktadan geçip geçmediğini kontrol ediyor ve yanlarında bulundukları yarış pasaportlarını imzalıyor. Ancak tüm noktalar geçildikten sonra bitiş nokta-

64 macera

sına gitmek mümkün. Organizasyon tehlike arz etmedikçe yarış, gece ve gündüz sürüyor. Bu durumda yarışmacılar kendi stratejilerini oluşturup nerede hızlı gideceklerini, nerede uyuyup dinleneceklerini, nerede yemek yiyeceklerini kararlaştırıyorlar. Takımdan biri kaptan seçiliyor ve genellikle haritayı okuyup izleyen de kaptan oluyor. Diğerleri ise birbirlerini motive ederek yemek ve dinlenme zamanlarını hesaplıyor. Böylece takım içinde bir beraberlik ve takım ruhu oluşuyor.

Neler gerekli?

Teknik ekipmanların haricinde macera yarışlarında öncelikle, kondisyonun yanı sıra fiziki dayanıklılık, mental dayanıklılık ve takım ruhu gerekli. Zor arazi şartlarında ve engellerle dolu bir parkurda bir de ekipte kopmalar yaşayarak başarıya ulaşmak mümkün değil. Macera yarışlarında yarışmacıların her ne olursa olsun yarışın sonuna kadar taşımak zorunda olduğu çeşitli materyaller var. Sırt çantası, kafa feneri, yedek pil, pusula, harita saklama kabı, çakı ya da küçük bir bıçak, düdük, ayna, yağmurluk, su mataraları ya da su torbası, yiyecek, ilkyardım seti ve cep telefonu gibi. Ayrıca bisiklet etabı gibi özel etaplarda dağ bisikleti, kask, yedek iç lastik veya tamir kiti, pompa gibi ekipmanların bulundurulması zorunlu. Bu malzemelerin çoğunluğu outdoor sporuyla uğraşanların zaten ellerinde bulunan malzemeler. Ancak kano, kayak, hedik gibi etaplarda ve istenildiği takdirde her türlü disiplinde tüm malzemele-

ri macera yarışlarının Türkiye'deki sponsoru Salomon, yarışmacılar için tedarık ediyor. Rowersport'un organize ettiği antrenman yarışlarında katılım ücreti takım başına 60 YTL. Ayrıca macera yarışlarında GPS gibi yön bulma cihazları, ateşli silahlar, gece görüş dürbünü ve dağıtılan haritalar dışında harita bulundurmak yasak.

Macera yarışlarında güvenlik de çok önemli bir unsur. Arazinin haritası üzerinde çalışan ekip bir rota belirliyor ve bu rota üzerinde 4x4 araçlarla motosikletlerin nelerle ulaşabileceğini belirliyor. Buna göre arama kurtarma takımları kuruluyor. Bu takımların ellerinde sürekli telsizler bulunuyor. Yarışma başlamadan önce mutlaka her yarışmacının kişisel cep telefonu kaydediliyor ve arama kurtarma ekibindekilerle yarış müdürünün telefonu yarışmacılara iletiliyor.

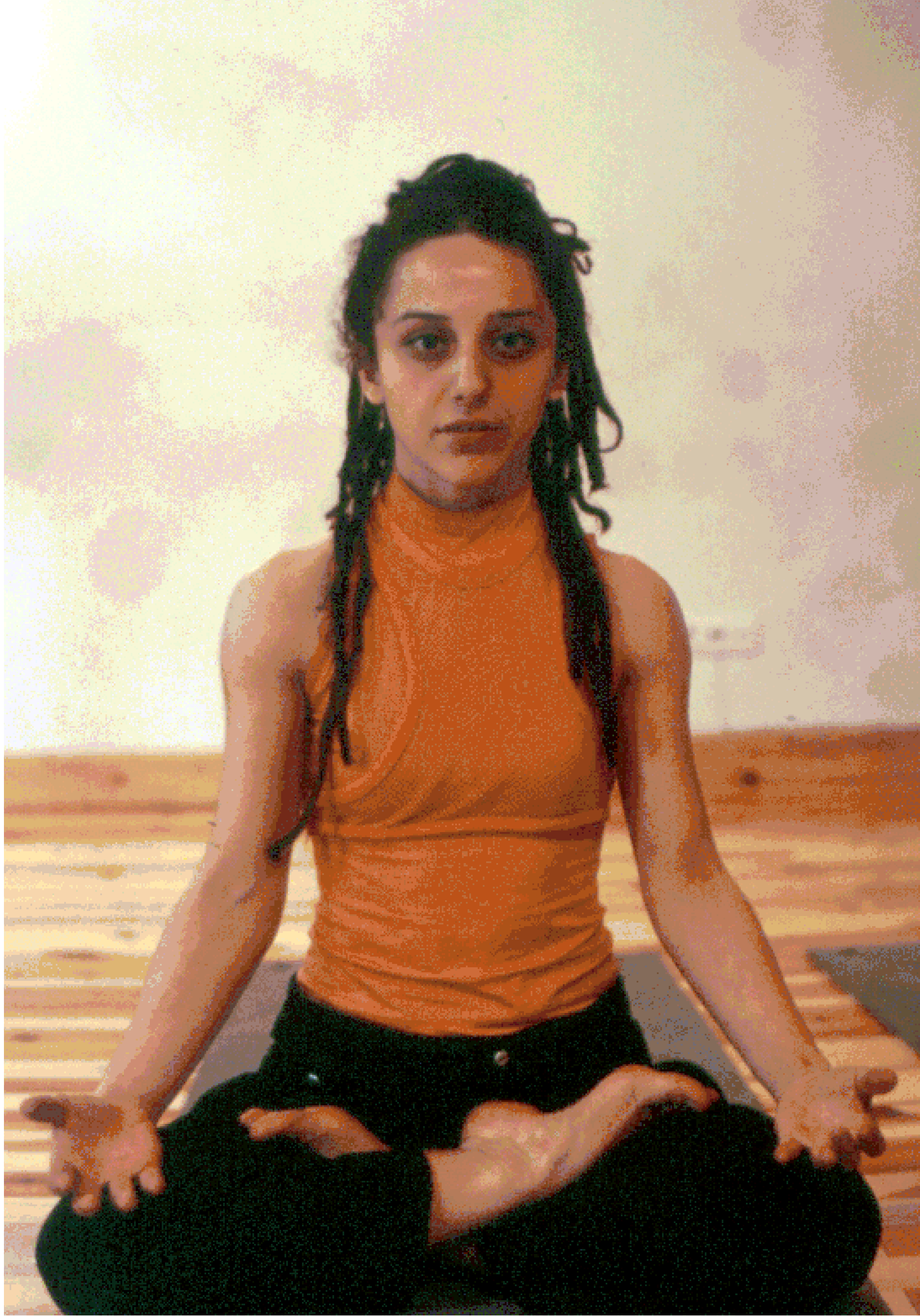
Büyük yarışmalarda ise mutlaka ambulans ve doktor desteği sağlanıyor. Yarışmacılar bir şekilde kaybolup ve yaşamayacaklarını düşündükleri an telefon ediyorlar ve en son hangi kontrol noktasından geçtiklerini, etrafta neler gördüklerini belirtiyorlar. Kurtarma ekibi belirtilen kontrol noktasının etrafında anlatılan yeri bularak takımı kurtarıyor. Ancak takıma ulaşamayan anlar da oluyor. 25 takımın katıldığı bir yarışmada bir kontrol noktasından 24 ekip geçtiği halde bir ekip normalin üzerinde bir süre geç kaldığı takdirde telefon ediliyor. Eğer ulaşamazsa bir çember oluşturularak ve arama

çemberi gittikçe genişletilerek ekip aranıyor. Türkiye'deki macera yarışlarında şu ana kadar bulunamayan bir ekip olmamış.

Spor yapan kişiler kendine daha güvenli ve sağlıklı olur. Outdoor sporlar ile uğraşan kişiler ise hayatla nasıl mücadele edebileceklerini öğreniyor ve doğaya karşı aslında ne kadar da çaresiz olduklarını görüyorlar. Bu bilinç, insana kendi kendine yetebilmeyi ve doğada nasıl ayakta kalabileceğini öğretiyor. Outdoor sporlarla uğraşan insanlar kendine ve ekibine güvenmek zorunda. Macera yarışları, yarışçılara takım arkadaşlarıyla uyum, doğa ile baş edebilen ama hiçbir zaman onu alt edemeyeceğini kavrayan bir bellek, daima geleceği ve başarıyı hedefleyen bir bakış açısı kazandırıyor. Macera yarışçıları bütün yorgunluklarına, çektikleri acılara, sıkıntıya, sıcağa, soğuğa, ıslanmaya rağmen yine de adrenalin dolu bu yarışta hep daha zorunu arzuluyorlar. Her seferinde bir adım daha ileriye gittiklerini ve kendi sınırlarını biraz daha aştıklarını hissediyorlar. Pek çok insanın "ben başaramam" dediği, hayal dahi edemediği ve çılgınca bulduğu işleri başararak müthiş bir tatmin yaşıyorlar.

Türkiye'de ve dünyada gerçekleştirilen macera yarışlarına dair ayrıntılı bilgiyi "<http://www.roversportcom>" ve "<http://www.salomonsports.com>" adreslerinde bulabilirsiniz.

insan doğasının şehir hayatında bozulmasıyla birlikte bedende meydana gelen rahatsızlıklar için yoga, ideal bir uğraş. “Burada ve şimdide olma bilimi” olan yoga, hayale dalmayan bir zihne sahip olmayı öğreterek, pozitif düşünmenizi ve sağlıklı yaşamınızı sağlıyor. Pek çok uygulama tekniği olan yogada, öncelikle solunum yollarını tam kapasiteyle çalıştırmayı öğreniyor; hafif gerinme, meditasyon ve gevşeme egzersizleriyle bedeninizin disiplinli çalışmasını sağlıyorsunuz.

Binlerce yıl önce Hindistan’da ortaya çıkmış bir felsefe ve yaşam bilimi olan yogaya, yapılan araştırmalarda Amerikan Kızılderilileri, eski İskandinav Göktürkleri, eski Mısır, Babil, Roma, Çin ve daha pek çok kültürlerde de rastlanmış. Sanskritçe “birleştirmek veya bütünleşmek” anlamına gelen bu felsefeyi uygulayan kişiye de “yogi” deniyor. Bedeni, zihni ve ruhu tamamen eğiten, huzur veren ve kişinin kendini tanımasını sağlayan, dünyanın en eski kişisel gelişim metodu olan yoga; insana benliğini tanımasını ve dengede tutmasını öğretiyor. Yaşamı daha derinlemesine yaşatan yoga ile çekilen anlamsız acılar yerini evrensel uyuma bırakıyor. Yogiler, kendilerini evrendeki her şeye çok daha yakın hissediyor ve canlı, cansız her şeye daha derin bir sevgi duyuyor. Bir din felsefesi olmayan yoga; fiziksel, zihinsel ve ruhsal disiplin yoluyla mutluluğa, başarıya ve aydınlanmaya ulaşmayı sağlıyor.

Uzun bir yol...

Bir yol gösterici uzman rehberliğinde öğrenilebilecek yoga, uzun süreli eğitim gerektiren bir yol. Öncelikle doğru nefes almayı öğreten yoga uzmanları, uyguladıkları egzersizlerle bedeni yumuşattıktan sonra kişilerin fiziksel özelliklerine göre hareketler gösteriyor. Ciddi bir konsantrasyon ve disiplin gerektiren yogayı yapar-

Kişisel gelişimin atası yoga

Tamamlayıcı tıbbın en önemli uygulamalarından biri olan yogayla yaşam çok farklı. Yoga sayesinde, stresin neden olduğu bedensel ve zihinsel sorunları önleyip sağlığı korumak, daha az öfke ve daha çok hoşgörüyü huzurlu bir yaşama kavuşmak mümkün...

ken, uyulması gereken pek çok kural var. Öncelikle her zaman yumuşak, rahat, ağır ve nazik davranışlar içinde bulunmak ve bedene önem vermek gerekiyor. Hiçbir zaman ani, hızlı ve çok sert hareketlere yer verilmeyen yoga uygulamalarının başı, ortası ve sonu her zaman aynı sükunet ve ağır tavırla götürülüyor. Çalışmaların düzenli aralıklarla yapılması gerektiğini belirten uzmanlar, uygulanan tekniğin süresini kişinin kendi kapasitesine göre ayarlıyor. Tüm bu çalışmalar ışığında kişisel sağlık açısından son derece önemli gelişmeler barındıran yogayı hayatınıza uygulamak istiyorsanız, öncelikle hekimlere ve uzmanlara danışıp, sakın ve mutlu bir yaşamın kapısını aralayabilirsiniz.

Yoga ile sağlıklı yaşam

Günümüzün modern tıbbi, insan yaşamı ve onun kaliteli bir şekilde uzatılması konusunda büyük ilerlemeler kaydediyor. Kuşkusuz modern tıbbın tüm imkanlarını kullanmak ve ona her zaman güvenmek gerekiyor. An-

68 konsept: yoga

cak bunun yanında alternatif tıp ya da tamamlayıcı tıp denilen alanda da birçok çalışma yapılıyor. Yoga ise ilk akla gelenlerden biri. Yoga bugün, pek çok tıp hekimi tarafından da uygulanıp tavsiye ediliyor.

Bir tedavi yöntemi olmayan yoga, insan sağlığı üzerindeki olumlu etkileri nedeniyle pek çok kişi tarafından uygulanıyor. Vücudumuzu, onu yöneten akıllı ve ruhu tam bir denge içinde tutan mükemmel bir sistem olan

devrimsel bir gelişme yaşıyor. Bedendeki yapısal olumlulukların dışında sindirim, dolaşım, teneffüs, sinir ve dışkılama sisteminde de tam bir gelişim görüüyor.

Yoga türlerinden bazıları

Karma yoga (aktif yol): Eylem yogasıdır. Esas olarak dışa dönük insanlar tarafından tercih edilir. Hiçbir kazanç ve ödül beklemeksizin; kişiye, kendi çıkarını düşünmeden hareket etmeyi öğreterek, kalbi arıtmayı amaçlar.

Ciddi bir konsantrasyon ve disiplin gerektiren yogayı yaparken, uyulması gereken pek çok kural var. Öncelikle her zaman yumuşak, rahat, ağır ve nazik davranışlar içinde bulunmak ve bedene önem vermek gerekiyor.

yoga; iskelet yapısından başlayıp, zihne kadar uzanan son derece karmaşık ve bir o kadar faydalı çalışmalar-dan oluşuyor. Beden yapısındaki tüm kaslar, pelvis, omurga, göğüs kafesi, boyun ve bedenın tüm katman-ları çalışma sırasında esnetiliyor. Bu sırada iç organlar da uyarılıp güçlendiriliyor. Bu uygulamaların yenileme ve düzeltme etkileri tüm bedende ve iç organlarda hissedilirken, iç basınçlardaki değişikliklere özellikle dikkat edilmesi gerekiyor. Yoga hareketleriyle pek çok organ ve salgı bezelerine basınç uygulandığı için çalışmaların tamamında kan dolaşımı etkileniyor ve iç organlara derin masaj yapılıyor. Bu teknikler yalnızca beden üzerin-de değil, kişinin eğilimleri, duyguları ve şahsiyetinde de

Kişiyi yaptığı eylemlerin sonuçlarından ayırarak, eylemleri Tanrı'ya adama sayesinde, benliği yüceltmeyi öğretir.

Bhakti yoga (sezgisel yol): Özellikle duygusal bir tabiatı gerektiren bağlılık yoludur. Bhakti yoga sevginin gücü ile güdülenmiştir. Her şeyi Tanrı sevgisinin tezahürü olarak görür. Dua ve ibadet yoluyla kendisini Tanrı'ya teslim eder. Duygularına yön verip onları koşulsuz sevgi ve bağlılık yoluna çevirir.

Jnana yoga (felsefi yol): En zor yol olan Jnana yoga, bilgi ve bilgelik yoludur. İrade ve aklın muazzam kuvvetini ister. Vedanta felsefesi öğrenilerek zihin, kendi niteliğini inceleyip araştırmak üzere kullanılır.

Hatha yoga: Batı dünyasının en çok bildiği yoga türüdür. Hatha yoganın temel özelliği beden yoluyla zihni etkilemektir. Duruş, nefes alıp verme ve konsantrasyon üzerine kurulmuş olan Hatha yoga öğretisi, bedenle zihnin birlikteliğini, bütünselliğini içerir.

Raja yoga (bilimsel yol): Yoga türleri içinde en seçkin olanıdır. Raja yoga, insanın gerçek varlığını, ruhunu tanımasını ve onu zihin ve beden üzerinde egemen kılmayı amaçlar. Raja yoga, içimizdeki tanrısal gücü tanımamızı, onun içimizdeki ve dışımızdaki dünyaya efendilik etmesini sağlar.

Yoganın sekiz basamağı

Yoga uygulamalarının sekiz basamağı bulunuyor. Her basamak, insana farklı şeyler kazandırıyor.

Yamas: Hakikate bağlılık, ahlaki disiplin, şiddetten uzaklaşma, cinsel enerjinin kontrolü, aldatmama, çalmama.

Niyamas: Saflık, dürüstlük, egonun aşılması, kendine hakimiyet.

Asanalar: Beden duruşlarının sabitlenmesi.

Pranayama: Yaşam enerjisinin kontrolü.

Pratyahara: Duyuların kontrolü.

Dharana: Zihin konsantrasyonu.

Dhyana: Meditasyon.

Samadhi: Yüksek bilinç kontrolü.

Türk sinemasına keyifli yolculuk

Türk sineması, Türkan Şoray’ı, Ediz Hun’u, Tarık Akan’ı, Filiz Akın’ıyla hafızalarımızda çok küçük yaşlarda yer etti. Çok sevildi, acımasızca eleştirildi, krizler yaşadı... Bugün bir yılda çekilen film sayısını geçmişle kıyasladığımızda rakam azalsa da son dönemde Türk sinemasında bir kıpırdanma yaşanıyor.

Yeni bir döneme girildi. Türk sineması, 1990’lardan itibaren hızla değişti.

Sinemanın dünyadaki serüveni, Fransız Louis ve Auguste Lumier kardeşlerin sinematograf aletini geliştirerek 1895 yılında bir kafede düzenledikleri gösteriyle başladı. Türkiye’de ilk film gösterimini, 1896’da Bertrand isimli bir Fransız, Osmanlı sarayında gerçekleştirdi. İlk halka açık gösteri ise 1897’de Polonyalı Sigmund Weinberg tarafından yapıldı. Fuat Uzkıray’ın 1915’te çektiği “Ayastefanos’taki Rus Abidesinin Yıkılışı” adlı belgesel film, Türk sinemasının ilk filmi olarak kayıtlara geçti. 1923-1939 döneminin tek yönetmeni Muhsin Ertuğrul, 20’ye yakın film çekti. Bu dönemde çekilen filmlerde tiyatro oyuncularını yer aldı.

1939 yılında ilk kez tiyatrodan bağımsız bir yönetmen

Türk sineması rekora gidiyor
1939 yılında ilk kez tiyatrodan bağımsız bir yönetmen

nemasında ilk büyük yıldız, yani Ayhan Işık doğdu. Belgin Doruk da bu dönemde öne çıkan oyuncularındı.

1959’da Aydın Arakon’un Fosforlu Cevriye adlı filmiyle sinemada erkek tipli kadın kahramanlar modası başladı. Bu tür kahramanların ilk oyuncusu Neriman Köksal’dı. Cıralı İbo serisiyle de yeni bir güldürü oyuncusu doğdu; Feridun Karakaya. Türkan Şoray, Filiz Akın, Tanju Gürsu ve Gönül Yazar bu dönemin yeni oyuncularıydı.

Bir yılda 34 milyon 393 bin 634 izleyici
1964’te Berlin Film Şenliği’nde Türk sineması ilk büyük zaferini kazandı. Metin Erksan, bu uluslararası şenlikte en iyi film seçilen Susuz Yaz’la büyük ödül Altın Ayı’yı

kazandı. 1965 yılına gelindiğinde bir yılda çekilen film sayısı 213’e çıktı. İstanbul Belediyesi’nin tuttuğu raporda, bir yıl içinde yalnızca kentteki sinemalara 34 milyon 393 bin 634 seyircinin gittiği saptandı. Bu açıdan Türk sineması altın çağını yaşıyordu. 1967’de yapımcı-yönetmen Osman F. Seden, bol yıldızlı filmler yaptı. Yılmaz Güney, yıllardır Türk sinemasına egemen olan yakışıklı adam-güzel kadın anlayışını değiştirip bu kalıplarını kırdı.

1970’li yıllarda Türk sinemasındaki gelişim devam etti. Bu dönemde perde sayısı 2 bin 500’ü, seyirci sayısı da 80 milyonu buldu. Selda Alkor, Tarık Akan, Kemal Sunal, Murat Soydan, Gülsen Bubikoğlu, Müjde Ar ve Bulut Aras, bu yıllardaki yeni oyuncularlardı. 1975 yılında siyah beyaz film dönemi sona erdi. Atıf Yılmaz’ın 1976’da çektiği, Kadir İnanır ve Türkan Şoray’ın başrolünü paylaştığı, Selvi Boylum Al Yazmalım dönemin en dikkat çeken filmleri arasında yer aldı. 1978 yılında seks komedileri ve mafya türü film sayısı arttı. Bu dönemde Cüneyt Arkın, oynadığı filmlerle Türk sinemasında bir “üstün insan mitosu” yarattı. Ferdi Tayfur, İbrahim Tatlıses, Orhan Gencebay’la şarkıcıların filmlerde oynaması ve arabesk eğilimler hızlandı. 1980 yılında, çekilen film sayısında ciddi düşüş yaşandı. Bir yılda 68 film çekildi. 1982’de Yılmaz Güney’in senaryosunu yazıp Şeref Gören’in yönettiği Yol, 35. Cannes Film Şen-

liği’nde Costa Gavras’ın Missing/Kayıp adlı filmiyle birlikte en iyi film seçilerek büyük ödül Altın Palmiye’yi paylaştı. Metin Erksan’ın Susuz Yaz’la Berlin’de kazandığı büyük başarıdan sonra, bir Türk filminin ikinci büyük zaferiydi bu. 1988’de Atıf Yılmaz’ın Duygu Ase-na’nın kitabından uyarladığı “Kadının Adı Yok”, Türk sinema tarihinin en büyük gişe rekorunu (İstanbul sinemalarında 6 haftada 140 milyon TL) kırdı.

1990’dan günümüze Türk sineması
1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı. 1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı. Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

Gora

Yeni bir döneme girildi. Türk sineması, 1990’lardan itibaren hızla değişti.

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

- Filmin dekor çalışmaları boyunca 56 ton profil, 7 ton sac, 425 metreküp poliüretan, bin 200 metrekare platsit levha, 6 bin metrekare sunta, 3 bin floresan lamba kullanıldı.
- Filmde 8 bin metrekare alana yayılmış 24 farklı mekan yaratıldı. Mekanlar 360 derecelik çekimlere uygun tasarlandı.
- Filmde 2 bin oyuncu ve yardımcı oyuncu rol aldı.
- Filmin çekimleri bittiğinde neredeyse üç sinema filmi oluşturacak kadar malzeme çekilmişti.
- Filmin kurgusu yaklaşık 2 bin saat sürdü.
- İlk kez bir sinema filminin tamamı ülkemizde HD telesine edildi.

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

1993 yılında çekilen ve Şener Şen’in başrol oynadığı Amerikalı filmi, bu dönemin açılışını yaptı.

Onu 1995’te Sinan Çetin’in çektiği Bay E ve

1990’lara gelindiğinde 80’li yıllardaki toplumsal gelişmeler nedeniyle duraklayan Türk sineması, yeniden canlanmaya başladı.

LEONARDO DA VINCI

KADINLARIN TARİHİ

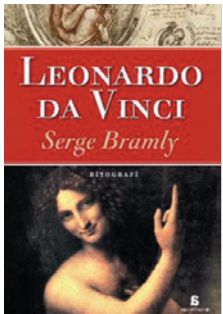
TÜRKİYE’DE ETNİK ÇATIŞMA

HATIRA-İ UHUVVET

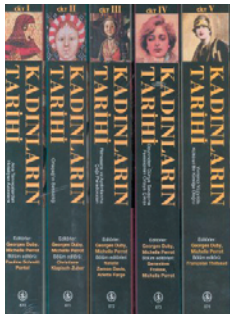
OSMANLI ARKEOLOJİSİ

EINSTEIN’IN SIRRI

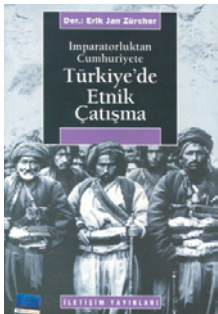
Dünyaca ünlü ressam, heykeltıraş ve bilim adamı Leonardo da Vinci, çok azı günümüze kalabilmiş büyüleyici eserleriyle çağlar boyunca adından söz ettirmeyi başarmış büyük bir sanatçı. Zamana böylesine kafa tutan bu kahramanın, eserlerinin ve yaşamının karanlıkta kalan yanları her daim sanatseverlerin, tarihçilerin ve araştırmacıların ilgisini çekmeye devam ediyor. İtalyan tarihi ve sanatı uzmanı Serge Bramly, kaleme aldığı bu biyografiyle Leonardo’nun hayatını bütün detaylarıyla adım adım izliyor. Sanatçının eserleri ve kişiliğinin yanı sıra şimdiye kadar sanatçının hiç duymadığınız, karanlıkta kalmış yönleri, hayatının bilinmeyen yanları da kitapta yer alıyor. Zorlu ve titiz bir araştırmanın ürünü olan kitap, sanatçının çağdaşlarıyla ve yaşadığı dönemin olaylarıyla ilişkilerini açığa çıkararak, okura şaşırtıcı yorumlarla bezeli özgün ve gerçeğe olabildiğince yakın bir sanatçı portresi sunuyor. Kitapta, Leonardo Da Vinci’nin hiç bilmediğiniz özellikleri, eserleri hakkında bilgiler de yer alıyor. Şu ana kadar 15 dile çevrilen ve Vasari Ödülü’nü kazanan bu biyografi tüm dünyada referans olarak gösterilen bir kaynak. Agora Kitaplık’tan çıkan kitap 454 sayfa.

Kadınların Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları’ndan çıkan ve beş ciltten oluşan bir kitap. “Ana Tanrıçalardan Hristiyan Azizelere” ismini taşıyan birinci cilt, iki bin kusur yıllık Yunan ve Roma tarihine yeni bir ışık tutarken, Kuzey Denizi’nden Akdeniz’e, Cebelitarık’tan İndus kıyısına kadar uzanan bir manzarayı kapsıyor. “Ortaçağ’ın Sessizliği” isimli ikinci ciltte, birkaç ülkeden on iki ünlü tarihçi Roma İmparatorluğu’nun çöküşünden İtalyan Rönesansı’nın başlangıcına kadar olan süreçte, eril zihindeki kadın imgesini, kadınların sosyal koşullarını ve gündelik yaşantılarını inceliyor. Kitabın “Rönesans ve Aydınlama Çağı Paradoksları” isimli üçüncü cildi, erken modern Avrupa’daki kadınların ayrıntılı bir resmini çiziyor; kadınları çalışma, evlilik ve aile bağlamında ele alıyor. “Devrimden Dünya Savaşı’na Feminizmin Ortaya Çıkışı” isimli dördüncü cilt, Fransız Devrimi’yle birlikte kadınların hayatında yaşanan değişimi, feminizmin ortaya çıkışını ele alıyor. Kitabın “Yirminci Yüzyılda Kültürel Bir Kimliğe Doğru” isimli beşinci cildinde zamanımıza damgasını vuran olaylardan söz ediliyor. Kitap farklı dönemlerde kadınların toplumdaki yerine ışık tutuyor.

Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde ve Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında nüfus kompozisyonunda değişikliklere yol açan gelişmeler, 1850-1950 arasında Avrupa’da görülen genel tabloya uygun düşüyor. Erik Jan Zürcher’in hazırladığı İmparatorluktan Cumhuriyet’e Türkiye’de Etnik Çatışma adlı derleme, ulus inşası sürecinde etnik politikaların mantığını ve işleyişini gösteren makalelerden oluşuyor. İmparatorluktan Cumhuriyete Türkiye’de Etnik Çatışma, hem Osmanlı İmparatorluğu’nun son yıllarına hem de Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuna etnik politikaların ve etnik çatışmaların damgasını vurduğunu gösteriyor. Taner Akçam, Hamit Bozarslan, Nesim Şeker, Touraj Atabaki’nin makaleleri konuyu farklı boyutlarıyla ele alıp inceliyor: Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye arasındaki nüfus mübadeleleri, Kafkasya’da milliyetçilik hareketlerinin etkisi, Ermeni sorunu, devlet politikalarının sonu. Bakış açılarında önemli farklılıklar taşıyan makaleler karşılıklı değerlendirmeler yapılmasını sağlıyor. İletişim Yayınları’ndan çıkan kitap, günümüze de etkileyen bir tarihsel sürece değişik perspektifler getiriyor. Etnik çatışma alanında başvuru kaynağı olabilecek bir eser.

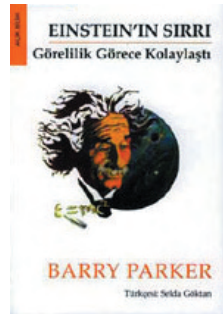
Kitap 1846-1950 yılları arasındaki zaman diliminde Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti’nin siyasi, askeri, edebiyat ve sanat alanlarında önemli rol oynamış devlet adamlarının, yerli ve yabancı hanelardan üyelerinin, ressamların, şairlerin ve yazarların fotoğraflarını içeriyor. Araştırmacı yazar Bahattin Öztuncay tarafından hazırlanan kitabın giriş bölümünde portre sanatı içerik ve teknik açılardan incelendi. Albüm şeklinde tasarlanan ana bölümdeki seçme fotoğraflara kısaca biyografik bilgiler eşlik ediyor. Ankara zindanı avlusundaki Nazım Hikmet, kederli yüz ifadesiyle Tevfik Fikret, masumiyetin simgesi Dürrüşehvar Sultan, tahttan indirilmiş sabık Sultan Abdülaziz, kırmızı pastel kalemle yazılmış göz alıcı ithafıyla Muhsin Ertuğrul, Rus işgalinden İstanbul’u kurtarmaya çalışan nefer kıyafetiyle Osman Hamdi Bey, fesiyle poz veren Fausto Zonaro, tüm cazibesiyle Bediâ Muvahhit bunlardan sadece birkaçı. Aygaz tarafından yayınlanan kitabın sonunda ayrı bir bölümde ise Mustafa Kemal Atatürk’ün hayatının en önemli dönemi sayılacak 1917-1927 yılları arasında çekilmiş beş adet imzalı ve ithafı portresi yer alıyor.

Osmanlı İmparatorluğu, 14. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarındaki yıkılışına kadar dünyanın en büyük imparatorluklarından biriydi. Ama arkeologların bu bölgeye ilişkin anlattığı öykülere dayanan biri, Osmanlı İmparatorluğu’nun bir zamanlar varolduğunun zor farkına varır. Bölgenin arkeolojik öyküleri insanlığın tarih öncesi başarılarını, tarımın ve ilk yerleşimlerin doğuşunu anlatır. Ortadoğu’nun yakın geçmişine yönelen arkeolojik ilginin zayıflığı maddi kalıntıların yokluğundan değil, bir arkeolojik geçmiş oluşturana öğelere ve onların bağlantılarının ne olabileceğine ideolojik gözlüklerle bakılmasından kaynaklanır. Osmanlı dönemini, araştırmaya değer bir altın çağ olarak gören arkeologların sayısı günümüzde çok azdır. Ama artık giderek artan sayıda arkeolog, sanat tarihçisi ve tarihçi, son 20 yılda Osmanlı arkeolojisinin geliştirilmesine eğilmeye başladı. Kitap Yayınevi’nden çıkan Osmanlı Arkeolojisi adlı kitabın yazarları, Uzi Baram ve Lynda Carroll. Kitap, Osmanlı coğrafyasının yakın geçmişinin anlaşılması için arkeolojik araştırmaların taşıdığı potansiyeli ortaya koyuyor ve daha geniş kesimlere Osmanlı İmparatorluğu arkeolojisini tanıtıyor.

Einstein, yaşamış en büyük bilimadamı... Buluşlarıyla toplumu sonsuza dek değiştirmeyi başarmış bir isim. Henüz 26 yaşındayken bilim dünyasına üç şaşırtıcı çalışma sunmuş Einstein. İlk çalışmasında ışığın, sadece bir dalga değil, bir parçacık olduğunu ortaya koyduğunda, yıllarca sürececek bir tartışma başlatmış oldu. İkinci çalışmasında ise moleküllerin varlığını ispatlayarak, boyutlarını hesaplamamızı sağladı. Ünlü bilimadamı Einstein’ın üçüncü çalışması “özel görellilik” ise gerçekten dünyayı hayrete düşürdü. Uzay ve zamanla ilgili bakış açımızı tamamen değiştirdi. Elinde bir tebeşirle tahtanın önünde bir denklem çözmeye veya oluşturmaya ya da dağınık saçlarının çevrelediği yüzünde, dilini dışarı çıkarmış halde hafızamıza kazınan Einstein, nasıl bir kişiliğe sahipti? Gerçekten okulda başarısız bir öğrenci miydi? Nasıl birine aşık olmuştu ve nasıl bir evlilik yapmıştı? Fizikçi ve birçok popüler bilim kitabının yazarı Barry Parker, geniş bir kitleyi hedefleyerek kaleme aldığı Einstein’ın Sırrı adlı kitapta, ünlü bilimadamının hayat hikayesinin izlerini sürüyor. Bu kitapla birlikte okuyucular da Einstein’ın bilimsel çalışmalarını kavrama imkânı buluyor.

Gıda Bankası'na Yaşar Holding'den destek

Açlık sınırındaki insanların sağlıklı beslenmelerini sağlamak için oluşturulan Gıda Bankaları'na Yaşar Holding'in katkı sağlamasına dönük protokol imzalandı. Protokolü, Yaşar Holding adına Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Kalpaklıoğlu ile Türkiye İsrافی Öleme Vakfı adına da Mütevelli Heyeti Başkanı, Milletvekili Prof. Dr. Aziz Akgöl imzaladılar.

Feyhan Kalpaklıoğlu yaptığı açıklamada, "Türkiye İsrافی Öleme Vakfı'nın Gıda Bankası projesini hayata geçirmenin önemli olduğunu belirterek, bu projeyi destekleme kararı aldıklarını belirtti." Kalpaklıoğlu, esas olanın

bu protokolün imzalanması değil, bu konuda söz konusu desteğin sağlanması olduğunu dile getirdi. Yaşar Holding'in bine yakın ürün çeşidinin bulunduğunu, projede kişilerin değil sistemlerin ön planda olmasının önemli olduğunu söyledi.

Prof. Dr. Aziz Akgöl ise Türkiye'deki açlık sınırında 1 milyon vatandaşın bulunduğunu, sağlıklı beslenebilmeleri için Amerika ve Avrupa'daki gibi Türkiye'de de Gıda Bankaları oluşturulduğunu ifade etti. Prof. Akgöl gıda bankaları oluşturmak için bir yönetmelik hazırladıklarını belirtti.

Uluslararası Rekabet ve Türk Gıda Sanayii Konferansı

Tarım-gıda zincirinin Türkiye'de ve dünyada karşılaştırmalı analizinin yapıldığı Uluslararası Rekabet ve Türk Gıda Sanayii Konferansı'nda, çokuluslu gıda firmalarının dünya çapında büyüme ve rekabet stratejileri incelendi. Değişik bakış açıları ve farklı görüşlerin incelendiği toplantı, sektör açısından aydınlatıcıydı. Konferansın "Dünyada Tarım-Gıda Zinciri" konulu birinci oturumuna Yaşar Holding Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Kalpaklıoğlu başkanlık etti. Kalpaklıoğlu konuşmasında gıda sanayiinde faaliyet gös-

teren yabancı yatırımcının, genel olarak kaynağa yakın olma motivasyonu ile hareket ettiğini, Türkiye'nin büyük bir potansiyele sahip olduğunu vurguladı. Kalpaklıoğlu ayrıca, imalat sanayii ve hizmet sektöründe görülen yabancı yatırımcı faaliyetinin, gıda sektöründe aynı ölçüde gözlenmediğini belirtti. Uluslararası Rekabet ve Türk Gıda Sanayii Konferansı'nın açılış konuşmasını yapan TÜSIAD Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Sabancı, kaydışının engellenmesi gerektiğini belirtti. Ömer Sabancı, gıda alanında yatırımın önündeki engellerin de azaltılması gerektiğini söyledi. Sabancı "Böylece sadece gıda sanayiinde değil tüm alanlarda uluslararası rekabetin önü açılacaktır" dedi.

Hayallerindeki macera Kido süt kutularında

Pınar Kido Resim Yarışması'nda dereceye giren minik yetenekler belli oldu. İlköğretim öğrencileri arasında gerçekleştirilen "Hayallerindeki maceranın resmini yap!" temalı yarışmaya 9 bin 963 eser katılırken, 3 minik yetenek üstün başarı ödülü, 6 çocuk bölgesel başan ödülü, bir öğrenci de jüri özel ödülü kazandı. En iyiler arasına giren 110 resim, nisan ayında İzmir'de sergilendi.

Ekonominin kalbi Davos'ta attı

Yaşar Holding Yönetim Kurulu Başkanı Feyhan Kalpaklıoğlu dünya liderleri ve iş dünyasının katıldığı World Economic Forum'un (WEF) Davos Zirvesi'ndeydi. Her yıl dünyanın büyük ölçekli şirketlerinin, dünya liderlerinin, seçkin entellektüellerin, gazetecilerin oluşturduğu yaklaşık 2 bin katılımcı, İsviçre'nin Davos kentinde toplanarak Dünya Ekonomik Formu (WEF) toplantılarını gerçekleştirdi. Bu yılki Dünya Ekonomik Forumu'nun dört ana teması vardı: Küresel ajanda, iş dünyası, bilim ve teknoloji ile değerler, sanat ve kültür. Katılımcılar arasında 20'den fazla devlet başkanı, 70 bakan, 20 dini lider, 50 sivil toplum örgütü başkanı yer aldı. Katılımcıların yüzde 50'sini iş dünyasının liderleri oluşturdu.

Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Lisesi hazır

Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Lisesi, Eylül 2005'te eğitim ve öğretime açılacak. Yaşar Holding bünyesinde yer alan Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı'nın Çeşme Alaçatı beldesinde yaptırdığı lisenin inşaatı tamamlandı. 30 Mayıs 2004 tarihinde temeli atılan lisenin, çevre düzenleme çalışmaları da tamamlandıktan sonra Mayıs 2005'te İzmir Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü'ne teslim edilecek. Eylül 2005'te lisenin eğitim ve öğretime açılmasıyla, öğrenciler, eğitimlerine kendi beldelerinde devam etme imkanına kavuşacak.

CEO ile 30 Dakika Toplantıları

CEO ile 30 Dakika adı altında Yaşar Holding İcra Başkanı Hasan Denizkurdu ile çalışanlarımızı buluşturmayı amaçlayan toplantılardan ilki, Pınar Süt yemekhanesinde gerçekleştirildi. Hasan Denizkurdu'nun açılış konuşması ile başlayan toplantıda, Pınar Süt, Pınar Et, Çamlı Yem ve Besicilik ve Pınar Su'dan gelen çalışanlar, 25 dakika boyunca görüş ve önerilerini dile getirdiler. Karşılıklı bilgi alışverişi ve kaynaşma şeklinde geçen toplantı, daha sonra mini bir kokteyle sona erdi. Bu tip toplantılarla yönetici kadrosu ve çalışanların daha yakın bir iletişim içine girmesi hedefleniyor.

Pınar'a iki ödöl birden

15 Mart Dünya Tüketiciler günü sebebiyle Tüm Tüketicileri Koruma Derneği tarafından Pınar'a yoğurt ve süt kategorisinde "Altın Marka" ödülü verildi. Yapılan araştırma sonuçlarına göre Pınar, süt ve yoğurt kategorisinde tüketicilerin en beğendiği marka seçildi. Yine Tüketici Hakları Haftası kapsamında Tüketici Dergisi tarafından yapılan araştırmaya göre Pınar, et ve süt kategorilerinde "Tüketici '05 Kalite Ödülü"ne layık görüldü.

Ege'nin gurur tablosu

yaşar dış ticaret a.ş.

Ege'nin en başarılı 44 ihracatçı firması, Ege İhracatçılar Birliği tarafından ödüllendirildi. Hilton Otel'i'nde gerçekleştirilen ödöl töreninde; canlı hayvan, su ürünleri ve mamulleri ihracatı dalında Yaşar Grubu şirketlerinden biri olan Yaşar Dış Ticaret A.Ş. ödüle layık görüldü.

Dyo, Mısır'da

Yaşar Boya ve Kimya Grubu, uluslararası pazarlama stratejileri doğrultusunda, Rusya ve Romanya projelerinden sonra Mısır projesini de başarıyla hayata geçirdi.

Yaşar Topluluğu, büyüme ve uluslararası pazarlama stratejileri çerçevesinde, bazı üretimlerini yurtdışında yapacak. Bu kararda etkin olan temel gerekçe; yurtdışı pazarlarda rekabetin giderek zorlaşması ve ihracat faaliyetlerinde yaşanmakta olan gümrük, nakliye maliyeti gibi giderlerin rekabette dezavantaj yaratması.

Romanya'da Dyo markası ile üretime başlayan Yaşar Boya ve Kimya Grubu, Mısır'da da Lübnanlı bir ortakla işbirliği gerçekleştirdi. Mısır inşaat boyaları sektörünün lideri konumunda bulunan "Sipes" Grubu ile oto tamir ve mobilya boyalarının, Dyo teknolojisi ile Mısır'da üretilmesini, satış ve pazarlanmasını kapsayan işbirliği, başarılı bir başlangıç yaptı.

Boyancı, Selçuk Yaşar Sanat Galerisi'nde

Selçuk Yaşar Sanat Galerisi, bu sezon pek çok ödüllü sanatçıyı ağırlıyor. Ünlü sanatçılar Muhsit Kut ve Habip Aydoğdu'dan sonra şimdi de Sema Boyancı'nın sergisi sanatseverlerin beğenisine sunuldu. Sema Boyancı, 1954 yılında Mengen'de doğdu. 1974 yılında İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü'nü bitiren sanatçı, 1992 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde yüksek lisansını tamamladı. Birçok kişisel sergiler açan Sema Boyancı, çeşitli ödüller aldı. Bunlar;

1990 Dyo Resim Yarışması / Mansiyon
1990 Devlet Özgünbaskı Yarışması / Mansiyon

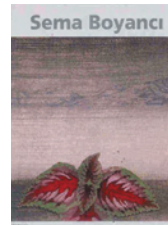
1991 Devlet Özgünbaskı Yarışması / Mansiyon

1993 Devlet Özgünbaskı Yarışması / İkincilik

1996 Devlet Özgünbaskı Yarışması / Başarı Ödülü

1997 İş Bankası Özgün Baskı Yarışması / Büyük Ödöl

Sanatçı halen çalışmalarını Datça'da sürdürüyor.

Dyo Resim Yarışması Ankara sergisi

31. DYO Resim Yarışması Ankara sergi açılışı Resim Heykel Müzesi'nde büyük ilgi gördü. Açılış törenine, İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu, Kültür ve Turizm Bakanı Atilla Koç, İzmir Milletvekilleri Türcan Miçooğulları ile Bülent Baratalı, Diyarbakır Milletvekilleri Prof. Dr. Aziz Akgöl ile Mehdi Eker, İstanbul Milletvekili Egemen Bağış, Karaman Milletvekili Fikret Ünlü ve yabancı diplomatik misyon temsilcileri katıldı. Ayrıca pek çok sanatçının katılımı ile renklenen sergiye ilgi çok fazlaydı.

Yılın işletmecilerine ödülleri verildi

İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi ve Dünya Gazetesi işbirliği ile düzenlenen Yılın İşletmecileri Ödülü'ne Yaşar Topluluğu İcra Başkanı Hasan Denizkurdu layık bulundu.

Ödülünü, Prof. Dr. Hayri Ülgen'den alan Denizkurdu; bütün bu başarının ardında geçen bir ömür ve çabanın olduğunu belirterek, "Herkes kendi romanını kendi yazıyor. Yeter ki konunuz olsun, hedefiniz olsun" dedi.

Yaşar Vakfı, bursiyerleriyle tanıştı

Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı, Türkiye'nin değişik üniversitelerinde öğrenim gören ve burs verdiği öğrencileriyle Karşıyaka Eğitim Merkezi'nde tanışma ve kaynaşma toplantısı yaptı.

Vakfın yöneticileri bursiyerleri tanımak ve kaynaştırmak amacıyla, Karşıyaka'daki Eğitim Merkezi'nde bir araya geldiler. Eğitim Merkezi'ndeki toplantıdan sonra Pınar Süt Fabrikası gezildi ve hep birlikte yemek yenildi. Tanışma toplantısından memnun kalan bursiyerler, bu tür organizasyonların daha sık yapılmasını isteyerek, vakıf yöneticilerine memnuniyetlerini dile getirdiler.

Dyo Resim Yarışması Sergisi, Diyarbakır'da

Türk resim sanatını 1967 yılından bu yana aralıksız destekleyen Dyo'nun 31. Resim Yarışması sergisi, Diyarbakırlı sanatseverlerin beğenisine sunuldu. Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı ile Dyo'nun bir kültür sanat hizmeti olan Dyo Resim Yarışması'nda ödöl alan eserler, Türkiye'nin değişik illerinde sergileniyor. Sergi İstanbul, Adana, Diyarbakır ve Ankara'dan sonra Kayseri ve İzmir'de de sanat severlerin beğenisine sunuluyor. Diyarbakır Milletvekili Prof. Dr. Aziz Akgöl, Diyarbakır Valisi Efkân Ala ve Sur Belediye Başkanı Abdullah Demirbaş'ın katıldığı sergi açılışı, Diyarbakır'da büyük bir ilgi gördü.

Life implies responsibility...

In this issue, we feature a handful of women who have achieved prominence in this regard. Women have many responsibilities in society. And one of their key responsibilities is to bring up healthy new generations.

In the increasingly global world, corporations also have social responsibilities in addition to their economic activities. To operate at a profit seems a perfectly natural corporate objective; but it is in fact an economic responsibility, which implies obligations towards all the company's stakeholders. Contributing to the resolution of social problems, on the other hand, is a corporate social responsibility. These concepts have attracted growing discussion particularly in the last 10 years. The underlying objective is to share the benefits of globalization on a broader basis. Yaşar Group companies are actively committed to discharging their duties in this respect either on a direct basis or through foundations.

The Yaşar Group's foundations award education grants and fund investments in education, while in the cultural field they are helping to preserve Turkey's historical legacy through subsidies to archaeological excavations. At the same time, the DYO Art Competition, a traditional event 31 years in the running, marks an important contribution to the development of modern Turkish art.

With production operations in the food sector, we make a point of working in close association with our far-

mers, at the same time providing them with training and the means to produce in safer conditions. This gives an indication of the value we attach to them. This year, which marks Pinar's 30th anniversary, we are able to take pride in a brand built on the dependability of our products. In our continuous endeavors to offer better quality, healthier and new Pinar products, we have viewed our customers as more than mere consumers: they represent our most important stakeholders.

Looking ahead to the short term, we have embarked on a Food Bank project designed to provide people on the poverty threshold with food aid. We are delighted to be able to contribute towards solving critical social problems.

The Yaşar Group is progressing steadily towards becoming a global group thanks to its awareness of ethical values and corporate social responsibility.

Through the initiatives that I have and haven't been able to mention here, the group is acting on this awareness of its ethical and corporate social responsibilities. Yes, life implies responsibility. If the quality of life in both this country and the world as a whole is to reach the level we desire, we have to honor our responsibilities, as individuals and corporations alike, to the best of our ability.

I wish you, too, the motivation to lead a responsible life. With my warmest regards...

Feyhan KALPAKLIOĞLU
Chairman of the Board

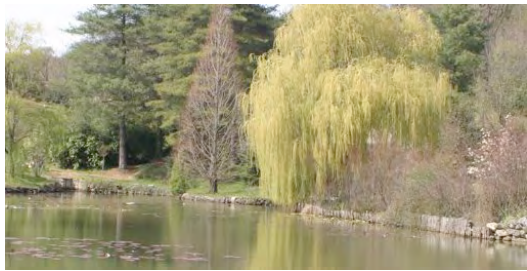
Contemplating Istanbul from Leander's Tower

Istanbul, a spellbinding city of seven hills: the subject of countless poems, songs and films, an inspiration to artists... The city, of which Yahya Kemal Beyatlı said, "It is beautiful even to love a simple neighborhood..." The city, whose center Orhan Veli compared with cinema... And amid this city, a blinking beauty that is Leander's Tower... A symbol of love, solitude, the unattainable... One of these is a love story with an unhappy ending. For Hero, one of Aphrodite's young priestesses, love is a forbidden fruit. One day, she leaves the tower to attend a ceremony in the temple of Aphrodite, where she meets Leander. The two fall instantly in love. And every night the tower watches over the secret romance between the two young lovers.

For every night, Leander swims from the shore to meet his lover at the tower. And to guide him, Hero lights a fire on the rocks where the tower stands. One stormy night, Hero's fire is blown out, leaving Leander to lose his way and drown in the murky waters of the Bosphorus. Realizing her lover is dead, Hero promptly throws herself from the tower into the Bosphorus.

Get a taste of spring at the arboretum

With the arrival of spring, trees are now bursting into leaf and bloom. The time has come to shake off the bleak winter days that had us imprisoned indoors. So where to get a full taste of spring? We have the perfect suggestion: the Atatürk Arboretum right next to Belgrade Forest. These magnificent gardens are home to countless plants and trees from all over the world. Some varieties you may have heard of, some not, but you will find anything from sequoias, tulip poplars and Himalayan cedars to Chinese spear trees, bamboo, rosemary and lavender... For anyone wanting the chance to unwind in nature, the Atatürk Arboretum presents an ideal sanctuary, a secret garden within the city - a garden full of birds, ponds, a lush forest and 2000 varieties of plant. Actually, the gardens are primarily a scientific site that was conceived for educational purposes, but they are also open to the public. Entry during the week is free of charge. At weekends, on the other hand, you can go as a family or in groups either by purchasing an annual entry card for YTL 250 or by booking in advance. You will be greeted by guides, who first brief you about the arboretum in general.

Yoga: the oldest system of personal development

Yoga is the ideal antidote to physical complaints caused by the unnatural lifestyle of the city. Described as the science of 'being in the here and now', yoga teaches how to focus the mind and so engenders positive thinking and a healthier lifestyle. Although the different branches of yoga are many, the general idea is that you learn to work your respiratory passages at full capacity and, through gentle stretching, meditation and loosening up exercises, get your body to function in a disciplined manner. In Sanskrit, yoga literally means 'union' or 'integration', and practitioners of the philosophy are known as 'yogis'. As a discipline that trains the body, mind and soul in unison, promotes a sense of calm, balance and self-awareness, yoga is the oldest method of personal development in the world. Yogis feel much closer to everything in the universe and develop a deeper affection for all things animate and inanimate. A life rather than religious philosophy, yoga is all about attaining happiness, success and enlightenment through physical, mental and spiritual discipline. Learning yoga requires expert guidance and long-term training.

Design pendulum swings in favor of emotion

Minimalism, the design style rooted in stark simplicity, has been in vogue for many years. Its enduring influence has meant a flight from excess and all extraneous detail: functionality has been the name of the game, leaving the 'luxury' concept - or more accurately, the notion of excess - out in the cold. Yet today, there are signs of new stirrings in the world of décor. Excess, a product of imagination and creativity, is beginning to lure the consumer. Faruk Malhan owns and designs for Koleksiyon Mobilya, a leading name in Turkish decoration and design. Enlivened by Malhan, we now present the latest developments from the design world. This year, shades of yellow and gold feature large at Koleksiyon Mobilya. There is also a noticeable accent on silver, platinum, black and white. In terms of form, functional, ergonomic and orthopedic considerations now take more of a back seat. As Malhan himself puts it, "Designs are more geared to the emotions and as a result people are beginning to touch the flesh and bones of the business." Which roughly translates as, designers have caught on to the fact that people are finally tiring of the realist/materialist age. They sense a weariness with the forms and styles of that age.

As a result, designs are now emerging which give weight to the consumer's comfort and relaxation, both physical and mental. Linen, silk, cashmere and wicker are the favored materials of the day. With interiors, there is a marked return to natural products. Goose down is back, and the use of foam produced with sunflowers is growing, particularly in beds and mattresses.

This is just one facet of the vogue for natural substances. Cotton remains, as always, one of the most widely used materials, while leather also continues to be popular. Wood is making a strong comeback - and will continue to do so by all accounts - while stainless steel and glass are also prominent in this year's designs. Significantly, these materials merge under the theme of freedom, and greater emphasis is given to their use in combination rather than individually. Again, the fundamental aim is accessing the emotions. According to Malhan, the moment a product becomes aesthetic it is also functional. The aesthetic is actually part of the functional process. When a product is stripped of its functions, it cannot be expected to be aesthetic. That said, a product that is aesthetic should al-

so be functional. Moving on to the business of furnishing spaces, the key point - whether the space is large or small - is that furniture should not be intrusive. The idea is that furniture should not overtake the space, its use or life within it. In fact, it is the effect created by furniture and a sense of space that are important rather than the actual presence of furniture. Furniture should be non-invasive and flexible; it should not interfere with the architecture and should allow both elements to exist both independently and in conjunction. Furniture should have a cause and effect relationship with its user and be able to be moved from one place to another. Once this balance is achieved, the size of the space becomes irrelevant. Design is influenced by a variety of undercurrents.

"I still have dreams"

Beral Madra is a curator and arts critic. Her cause to date has been to promote Turkish art both in Turkey and in the international arena. With a gallery of her own - the BM Modern Art Center - Madra admits, "I'm rather embarrassed to say this, but I still have dreams. I'd like to open modern art centers in all of Turkey's cities and hold regular exhibitions in different countries abroad." She describes the curatorship profession as follows, "The word 'curatorship' derives from Latin and suggests the idea of protecting and preserving. It is used more in a museum context, where it implies the protection, preservation and exhibition of collections by experts. The term has been around in the international art world since the beginning of the 1980s. It was applied mostly to group exhibitions in the sense of one person inviting the artists who were to be part of the exhibition and displaying their work together in a single show. Obviously, implicit in this is the idea of diversifying works of art and artistic professions and of combining disciplines. In short, curatorship involves exhibiting works that have been created using different techniques, materials and concepts and exhibiting them together, as a whole, under a unifying theme or ideology.

Such is the appeal of a successful woman entrepreneur, Meltem Kurtsan, who chairs the Kurtsan Group board of directors. "The formula for success can be different for everyone," she says. "If women want to be enterprising, they have a lot to do. They shouldn't feel intimidated and should give free rein to the talents they have." Kurtsan, which produces the Otacı label, is headed today by a family member from the second generation - not only that, but a woman. With her achievements to date, Meltem Kurtsan presents a model of Turkey's successful woman entrepreneurs. She began her working life at the family firm Kurtsan Pharmaceuticals, having, like both parents, chosen pharmaceuticals as a career. With the death of her father, Niyazi Kurtsan, the founder of the company, last year, she took over as head of the family companies. After obtaining a degree in pharmaceuticals, father Niyazi, who had been fascinated by plants and the healing powers of nature since childhood, opened a pharmacy in Kocamustafapaşa (Istanbul). And here, in the laboratory, he began making mulberry syrup, tincture of iodine and so on. The year was 1955, a time of shortages. There was

nothing to sell at the pharmacies. By supplying pharmaceutical warehouses with his own products in a kind of barter arrangement, Kurtsan turned his lack of capital into production in order to make up his losses. When output expanded, he moved to the fourth floor of a trading complex in Sirkeci and opened the Büyük Ecane. In the meantime, he married Meral Hanım and had two daughters. Not too long after, Meral Hanım herself began a degree course at university and became a pharmacist. At this point, Niyazi Bey turned the pharmacy over to his wife in order to concentrate on the business of production. The company developed and expanded over the years to the point now when it exports to around 25 countries. Essentially a pharmaceuticals company, Kurtsan manufactures herbal pastilles, analgesic, dermatological, dietary, hair and skin-care products, cosmetics, adhesive plasters and medical dressings. Such is the family background of pharmacist and businesswoman Meltem Kurtsan. Her concern now is that these achievements serve as an example for other female entrepreneurs, and to this end, she supports women in a variety of projects.

“We’re surrounded by good-looking slaves”

Bahar Korçan is making a name for herself both in Turkey and abroad with her designs. She dresses many a famous name and has won awards. But her success is no coincidence. Korçan made up her mind to become a fashion designer when she was still at junior high school. She set herself the goal of developing a global brand at the time of her first job application immediately after finishing high school. She says she planned her career moves the first day she set foot inside Vakko (a place she sees as a school), sensing that her goal would be realized one day. Korçan, who has a keen interest in philosophy, makes this clear with the names that she gives her creations: Rootless, Water, Secret and Equation of Existence to name but a few... Careful to exclude herself from the generalization, Korçan sees women inc-

reasingly as birds of a feather and makes the comparison with ‘good-looking slaves’. The answer to not becoming a good-looking slave is simple: people should reveal their identity in every choice they make. Korçan elaborates, “Design is life and the universe itself. As I see it, God is the greatest designer and I try to live my life with this awareness. What I do is perhaps insignificant. Design means everything and actually, everything reflects a design anyway. Style, on the other hand, is something that emerges when you discover your own identity. But not that many people are successful in this respect. You see, most people are not aware of their identity. There is a serious problem particularly in Turkey. The question, ‘Who am I? What am I? What am I doing in this body?’ answers many things. But we don’t ask the question that often.

That’s why when you look from the fashion perspective you find a huge number of prototype women around. You find yourself surrounded by good-looking slaves.

“Of course a number of factors are tagged on. The level of consciousness changes over time. But I reckon it’s not about breaking points, but the way you’re born. I’ve always been myself. It has to do with being genuine. If you ask yourself what you are, what you really want and what makes you happy, and you answer truthfully, then you’ve arrived at being genuine anyway. Style is also about being genuine. If you act like someone else, it’s as if you’re sticking clothes on you. And that’s laughable. But when you really make genuine choices, no one has the right to criticize you. After all, that’s you and you’ve chosen something that belongs to you. Perhaps I’ve found what it is to be genuine the way I’m heading and I want to tell people about it. This is how I’ve blended my designer and professional identities.”

On the question of priority factors in aesthetics, functionality, trends, signature and designs, she explains, “I try to balance them all calmly. I guess success comes with this sense of calm. When you blend all those factors and achieve a balance, something good comes out. That way, the wearer, designer and anyone who sees it are all happy. The secret is balance. I’ve never said to anyone, ‘I’m Bahar Korçan and you have to wear this like this.’ I don’t want my customers to become the good-looking slaves that I talked about earlier.”

The story of ‘Turkish Prometheans’

Prometheus is known in Greek mythology as the god who stole fire from Zeus and gave it to man. Philosophers, however, interpret the fire of Prometheus as knowledge. It is fitting then that Kansu Şarman has given the title ‘Turkish Prometheans’ to his new book, a collection of memoirs by Turkish students who were sent by Atatürk to study in Europe with the counsel, “I’m sending you off as a spark. You’re to return a volcano!” Turkey’s Prometheans became the western face of the young republic, borrowing the fire (or knowledge) of Europe and delivering it to their own people. They all completed their education in various European countries and returned to Turkey, where they rose to the top of their respective fields. And by contributing to the education of young people, they played a key role in narrowing the shortage of educated people that emerged in the aftermath of the war. The memoirs of these ‘European’ students reflect the enthusiasm, ambition and drive of the young republican spirit. Interestingly, they also bear traces of the endeavor to integrate with Europe. The list of students who carried the torch from Europe is exhaustive and inclu-

des the likes of Afet İnan, Mustafa İnan, Cahit Sıtkı Tarancı, Sabahattin Ali, Ahmet Adnan Saygun, Sabahattin Eyüboğlu, Cahit Arf, Samet Ağaoğlu, Ekrem Akurgal, Macit Gökberk, Mehmet Ali Aybar and Osman Bölükbaşı. Şarman explains how he got the idea for the book with the following words: “I read history at Mimar Sinan University. Outside school, I’ve had an interest in history since childhood. Reading historical documents or brief memoirs gives me enormous pleasure. In the early summer of 2003, the publishers were preparing a book for the exhibition ‘Early Painters of the Republic’ and I was approached to write a report on the part that concerned Turkish students who went to Europe, rather than the painters themselves. I finished the groundwork and while preparing the report, I realized that existing works on the history of Turkish education said very little about the practice of sending students to Europe. There’d be a few scant paragraphs with absolutely no detail and none of the debate surrounding the issue. The reason for this was that the archive material on ‘European’ students was reduced to ashes in a fire at the Education Ministry in 1946.”

From sacred smoke to the magical drop

Humankind’s affair with fine fragrances began with the discovery of fire, whereupon it became practice to offer the deities prayers and entreaties in a haze of incense and smoke. Centuries later, humankind was introduced to perfume, as we know it today. Fine fragrances made such a large impression on people’s lives that they began to be used at religious ceremonies, for health, hygiene and ultimately beauty purposes. However different they may be today, the fragrances that now waft through our everyday lives were once a symbol of power and wealth for past civilizations and governments. The mystery of fine fragrances, an important part of human life for centuries, is unraveled today in an exhibition at the Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Museum entitled ‘Perfume: From Sacred Smoke to the Magical Drop’. Exploring the perfume culture of civilizations from antiquity through to the present day, more than 1000 examples of perfume and incense dating back as far as Ancient Egypt and Classical Greece, but continuing through the Roman and Byzantine Empires to the Islamic world, Middle East and Europe of the Middle Ages, the Ottoman Empire and finally on to modern times.

Firing the ocean

Firing the Ocean started life in 2001 at the initiative of four ceramic artists and a bunch of friends, who were willing to help with the organization. During their first public showing at the Bodrum Karada Marina Art Gallery, the ceramics were so well received that the artists resolved to take the exhibition underwater. This duly happened at Kaş, making ‘Firing the Ocean’ the first event of its kind in the world. The exhibits were installed on the seabed at a depth of 5-10 meters, where they went on show to scuba divers and snorkellers alike. Every year since, the exhibition has expanded and met with larger audiences. This year sees a continuation under the title ‘Ceracarnassos’, a coalescence of the words ‘ceramic’ and ‘Halicarnassos’.

Alp Çağpar, one of the pioneers of the exhibition, explains how things developed: “As four artists working at different studios in different cities with different techniques, we had the idea of holding a joint exhibition. We decided that it would be good to develop a common theme for the exhibition, which would reflect the different techniques and perspectives of different artists. We knew we were all into nature, but that the ocean had special significance for everyone, so we agreed on the theme of the ocean and that’s how the name ‘Firing the Ocean’ came about. The name has been criticized at times, so it’s worth explaining the logic behind it. It has nothing to do with the clichés often used for ceramic exhibitions. The name identifies the subject with the word ‘ocean’. As for the verb ‘fire’, this derives from the making of ceramic. You see, shaped clay

only becomes ceramic after being fired. If it isn’t fired, it remains just clay. ‘Firing the Ocean’ was conceived in 2001 as a gallery exhibition. It was held at the Bodrum Karada Marina Art Gallery for eight days and got a great response. We then thought that as the theme of the exhibition was marine life, it seemed logical for it to continue underwater. So we set up contacts in Kaş and, with the voluntary support of diving schools, held the first underwater ceramics exhibition to have a marine theme.

“Forty-four artists contributed to the 2004 event and more than 100 have applied take part in the 2005 ‘Ceracarnassos’ exhibition. We’re hoping this year to achieve wider participation. Every artist’s technique and narrative is different. Every artist is another color in the

palette. We just supplied a theme - the ocean - and told them to come up with their own interpretation. In 2004, there were unbelievably wonderful interpretations. Despite being short on funding, we brought together 44 ceramic artists in Bodrum, two of them from abroad. We’re very proud of that. It was perhaps the first time in Turkey that this many ceramic artists had taken part in one group exhibition.

But in 2005, it’s our ambition to do something more comprehensive. We’re always looking ahead. We don’t worry about whether we can bring it off. We’re always raising the stakes. By implication, the artists that want to take part will need to push themselves. After all, if we want to show the world our ceramic artists, we have no choice.”

Radio days from the business world

Korkmaz İlkorur, Tunçel Gülsoy, Neşet Topaloğlu and Özer Yelçe: names we associate with voices on NTV Radio, where they all present weekly programs. These days, there are hundreds of presenters doing music programs on hundreds of radio stations, but there is something that sets the NTV crowd apart. After a full week of money markets, staff procedures, stock market fluctuations, budget negotiations, board meetings and the like, they leave their respective companies for the radio station. They have audiences - even fans - of all ages and professions. Their programs are pre-recorded, but listeners still find ways of reaching them. İlkorur is a director on the board of several companies and provides consultancy services to a host of others. He writes for the national daily, Radikal, and presents a program called ‘World Music’ on NTV Radio. Gülsoy works as a marketing consultant at Şişecam, writes for Jazz magazine and presents the jazz program ‘Tracks I Can’t Play at Home’. Topaloğlu, director of human resources at the Şişecam Glass Packaging Group, presents ‘The Magic of Tango’, while Yelçe, corporate communications director at

Sabancı Holding, presents ‘Music Classics’. The NTV radio presenters told us how they broke into the world of radio...

Neşet Topaloğlu: I’ve had an interest in music since I was a child, but my affair with tango only goes back three years. One day, I watched a tango instructor performing at Bahçeşehir and found out he gave lessons. I jumped at the chance. My interest in tango grew as the lessons went on and I started asking questions. One day, Mr. Tunçel came into my office and suggested I went on his program as a guest. I did, and that’s when the idea of doing a tango program on NTV Radio came up.

Tunçel Gülsoy: I’ve been interested in music since I was child. I had a go at playing the piano, but didn’t get very far in the end. Between 1965 and 1970, it was really hard to find gramophone records in Turkey, but then the college had a huge archive. After some serious exposure to jazz, I decided everyone has to make a choice in life - and I chose jazz. One day, Kenan Onuk

of NTV Radio called my program on Açık Radio and said he’d like to meet me. The upshot of that was we did a program together. After the program, I went to NTV Radio through Onuk with a program proposal and since then have done around 200 programs.

Korkmaz İlkorur: When I was a child, there was only radio. And at home, there was an overriding thing for Turkish music. By the time I reached my teens, Elvis Presley and rock and roll were around and I got into them. I’ve been a banker all my life, but have also found the time to write voluntarily for almost every newspaper in Turkey. When I left the newspapers with the 1999 crisis, I made the decision to express what I had to say through the spoken rather written word. So I then started a program on world music and the state of the world.

Özer Yelçe: Around four years ago, NTV Radio underwent an overhaul and Aydın Engin was brought in to head the station. He said he was keen to do a classical music program. I’d never presented a radio program before. I was the foreign news editor at Milliyet, the daily newspaper, for around 25 years. But I’ve had a thing about classical music since my high school days. They also left the format of the program to me. That’s how my program, ‘Music Classics,’ started. It’s now into its fifth year. And in 2003 the program won the Sedat Simavi Award.

“I’ve always wanted to quit at the top”

Many a line has been written, many a word spoken about Gülriz Sururi over the years. But perhaps the finest description of Sururi came from Cemal Süreya: “Gülriz’s eyes sit like two lakes, yawning beneath the precipitous rocks of her cheekbones; lakes that will never spoil.” And yes, despite the years since those words were uttered, Sururi’s eyes remain the same deep pools of Süreya’s characterization. After spending time in her company, it would be easy to think Gülriz Hanım had no need to articulate words, that she could express everything with her eyes alone. Sururi is an ageless woman, who has retained her graceful appearance and radiates vitality. One of the great secrets of remaining in such good shape is that she has never stopped producing. Sururi first trod the boards at the age of just 12 and has spent her entire life under the stage lights. The only questions that really produced a frown during our interview were those about actors’ jubilees. “Actors never know what they’re doing when. It goes against the grain for an actor to have a jubilee. I can’t sit around doing nothing,” she says. I mention that young audiences, including myself, have never managed to see her on stage and ask where we went wrong. “A lot of young people have asked me the same thing at Q&A sessions all over Turkey,” she begins. And then adds suddenly, “I’ve just found the right answer to that question.”

Sururi goes on, “Actors like me, who evoke a certain sense of nostalgia, are like the köfte (meat patties) your grandmother used to make: you crave that taste all your life but never find anything quite like it. You now

have a more refined palate, perhaps too refined to appreciate that taste ever again. But that doesn’t stop you searching obsessively for it, even though your grandmother is dead now. That’s the feeling I’ve been having lately. I think we’re the kind of flavors that will never be appreciated again. But as I see it, both Turkey and the rest of the world are now turned on by very different flavors, by serious fusion cuisine. So I think all good things must come to an end. I was last on stage in 1999. I had very good reviews at the time. But young people want to see me as I was 30 years ago, giving the performances they’ve heard about. That’s why I always come back to the same point. On a television program once, I saw Sarah Bernhardt, who has to be the most accomplished actors in stage history, in a few scenes of a silent film. That woman was also a leading actor at the time. But seeing her the

way she was on film was a huge disappointment. She was démodé, old and stale. I’ve always wanted to quit at the top. My preference of course is to leave rather than be abandoned. I mean in every sense. Our times were very stable and very buoyant. There were many reasons for the buoyancy. The conditions prevailing in the country promised great things for the future, particularly to imaginative actors. And as time went by actors of my generation gradually lost their hopes. But you people have lost your hopes at such a young age. When we appeared before audiences and critics in the 1960s, we’d make a huge splash. Today, there’s nothing like that. Today, people do appear on certain television programs, but standards and quality have become quite different. Young people today are rather unfortunate in that sense. And I’m a very energetic person. I always want to be engaged in some kind of activity.

“Women’s rights are human rights”

In 1928, Mustafa Kemal Atatürk declared, “Social development can be achieved by men and women together. Societies that subordinate women are condemned to be backward. It is of vital importance that women, too, play a part in public life.” His words strike a close parallel with the text of a UN treaty on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, dated 18 December 1979. This reads, “...the full and complete development of a country, the welfare of the world and the cause of peace require the maximum participation of women on equal terms with men in all fields...” Nazan Moroğlu, a lawyer well known for her work on women’s rights and an active member of many organizations promoting education and women’s rights, has the following to say: “Democracy in the family brings democracy in society. After all, the family represents the cornerstone of society. If there is equality in relationships between husband and wife and children, this will extend to and reflect in society as a whole. I’ve been working on women’s rights for around the last 18 years.

I played a strategic role in reforming the Civil Code and in explaining those reforms subsequently. I traveled to all the provinces on behalf of the Istanbul Bar Association to explain how women should use their newly acquired rights. It’s crucial that women are aware of their rights. In Turkish society, in particular, women rank as second-class citizens. More often than not, they lack a proper education. When you look at careers, there are very few women directly supported in their working life by education. It’s hard anyway for women to find jobs in a country with unemployment. Considering all these factors together makes it imperative to work towards advancing women’s rights and related legislation. And in order to explain what women’s rights are about means raising awareness and sensitivity. One of the projects we initiated to this end involved distributing 700,000 copies of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women - what we call the Women’s Constitution - on 8 March. We did this in the form of magazine inserts and as a supplement for one major newspaper and had support from the Istanbul Bar and Feyhan Kalpaklıoğlu, who chairs the Yaşar Holding board of directors. The support given by Yaşar Holding drew a lot of attention on 8 March. The convention made its way into a lot of households and even if people didn’t read the whole thing, they at least noticed the headline. They saw the words, ‘Women’s rights are human rights.’ This was an 8 March gift to Turkish women.”

Push yourself to the limit in the wilds!

There you are, map in hand, torch on helmet, carrying a backpack stuffed with equipment and embroiled in an adventure that involves racing against other teams... No way, you might think. Yet there are adventure addicts out there, who finish the race in five or six days and even find the level of challenge wanting. What is it that draws people to dangerous, adrenalin driven exploits like this? The answer is simple: an addiction to adventure and the adrenalin rush. Adventure races have been around for the last 15 years, but they are still a very new concept in Turkey. In fact, they only started in 2000. Adventure races are best described as a sport that combines the disciplines of several other sports and requires large reserves of stamina - or as a major sport embracing competitive branches that stretch contestants to the limit. Almost all outdoor sports can feature in adventure races. Disciplines are defined according to the local and seasonal conditions in which the race is held. A list is made of disciplines, which may include mountain biking, mountaineering, canoeing, rafting, caving, crossing canyons, traversing ravines on cables, abseiling, paragliding, swimming, diving, skiing, snowboarding, walking in snowshoes, trekking or orienteering. Disciplines can be added or left out depending on the geographical and climatic conditions of the country. The adventure race is also a team affair. To take part in races organized by Rowersport - these are sponsored in Turkey by Salomon - you need to assemble a team of at least two and at most four...